

212

954

1798

పుస్తకము పేరు : ..... ఆకాశమునకు.....
గ్రంథ : ..... శ్రీ మహాదానకవి.....

పా. 213
బొంబాయి - ఆ
7

రాకూర్ పరిశోధనా కేంద్రం విజయవాడ

..... ఆకవి మం.లు ..... గ్రం. తం

..... శ్రీ. వే. దానాచలకవి ..... రచయిత

..... సా. 213 ..... పరిచ. సం. .... 7 ..... ప్రవేశ సం.

పోదా - ఆ

ఆ క లి మ ం ట

(సాంఘిక నాటకము)

ర చ యిత :

శ్రీ వేదాంతకవి

* ద్విపద్య :

కురుకూరి సుబ్బారావు అండు సన్.

ప్రొఫెసరు టిరుగువూరు :

సరస్వతి బుక్ డిపో, బెజవాడ.

మొదటి కూర్పు 1000

1945

హెచ్చరిక

నా లిఖితపూర్వకమైన అనుమతి లేనిదే యెవ్వరూ
యీ నాటకాన్ని యెక్కడా ప్రదర్శించకూడదు. ఏ విధం
గానూ ప్రకటించుకొనరాదు. ఏమూదిరి వ్యాపారాలకి ఉప
యోగించుకొనరాదు.

కవిత్వ సంస్థ

వేదాంతకవి.

అను

బె జ వా డ

14-2-1945

వేదాంత వేంకట

బ్రహ్మణ్య శాస్త్రి

నా వుత్సాహం

వేదాంతకవిని, 1939 నుంచీ యెరుగుదును. లోకులు యితన్ని గడుగ్గాయని, బాడుద్దాయని. తిట్టటంగాడా యెరుగుదును. యేదో కాంతా కాంచనాదులమీద రాసే 'పద్యాల బత్తుడని' మొదట్లో దురభిప్రాయపడ్డాను.

కాని 'వీరి భగవన్మతభాష్యానికి పీఠిక చూచినాక, నా అభిప్రాయాన్ని మార్చుకున్నాను. కవిహృదయం గుర్తించాను. సంఘంలో కొండువర్గాలున్నవని గ్రహించాడు—కలవారు, లేనివారు. లేనివారి సమస్యలకోసం రాయాలనికోరే వుడుకుబురిలోని ఆవేదన ఆకట్టాను. కావ్యాన్ని విశ్వ శ్రేయస్సుకోసం వాడాడు.

లోకం యాయన్ని చల్లగా చూడ లేదు. లోక హర్తృత్వాలైన కల్లవారి సమస్యల్ని యాయనా చల్లగా చూడ లేదు. వీరిరచన్లు పూర్వభావులకు యినవగుగ్గిళ్ళు. కొత్తవారికి మార్గ దీప్తింట కాదులు. అనగలడు; అంటే పడగలడు. మనిషి సన్నగావున్నా, కండగల కవిత్వం రాయగలడు. పెప్పడలచు పండి ఒకరి మొఖవాటంకోసం మభ్యపెట్టడు. యితరుల అలాంటికన్నా తమ అలారాన్ని బిగ్గరగాకొట్టించి, యీ రేడియో యుగంలో మేకు బిగింపుపర్వాలు తగిలిస్తున్నాడు.

ప్రోత్సాహానికి తగినవాడు; ప్రోత్సాహం యివ్వక పోయినా నిరుత్సాహపడేవాడు కాదు. కష్టకాలంలో రేగే ఆకలిమంటలకు అలమటించి, తమ కవితాగుణాన్ని ప్రచార సాధనంగా వాడుకునే నేర్పరి.

వేదాంతకవికి ప్రోత్సాహంగా యీ నా వుత్సాహాన్ని యిస్తున్నాను.

తే నా లి 12-2-45.

ఆవుల గోపాలకృష్ణమూర్తి

M. A. L. L. B.

దే ము డి గ తి

ఆకలిమంట వుండబట్టే మానవుడు కోదండాన్ని ధరించి (Primitive Communistic Stage) వేటాడి ఆకలిమంటను చల్లార్చుకుందుకు తంటాలుపడ్డాడు. అప్పటికీ ఆకలిమంట చల్లారకపోతే మానవుడు నాగల్తోపాటు దైవాన్ని సృష్టించు కువి భూమితో వేట సాగించాడు. అప్పటికీ ఆకలిమంట చల్లారకపోతే మానవుడు యంత్రాల్ని సృష్టించాడు. ఈ యంత్రాలు ఆకలిమంటల్ని మరీ రెచ్చకొట్టినై. అప్పుడు మానవుడు తత్వాలు (Isms) సృష్టించాడు. ఈ తత్వాల్లో నిఖార్సైన తన తత్వం (Socialism) తో యంత్రాల్ని జోడిస్తే ఆకలిమంట చల్లార్తుందని మార్క్స్ బల్లగుద్దిచెప్పాడు. దాన్ని నమ్మే ఈశకం మానవుడు దేముడుతో గీముడుతో జరూరత్ లేదని కేక లేస్తున్నాడు. దేముడికి నిజంగా చల్లా మణి లేని నాణెంగతి పట్టించేమో అనిపిస్తుంది ఈ నాటకం సాంతం చదివిన తర్వాత.

S. S. చ క్ర వ ర్తి ,

10 - 2 - 45.

(డా. జంధ్యాల దక్షిణామూర్తి)

ప్రాణదాత

కృతి.

ఆ. బ్రహ్మలిఖితమందు పడినూడ నీ మందు
ప్రాణదాతవై న నైద్యరాజ
ప్రేమ - జూచు దక్షిణామూర్తి నీకంటె
తాటబడుట కెవడు నోట రాదు.

మ. పసికట్టల్ ముగినవ్వుతో మురిసి
కోపం బేమిటో బోధగా
ని సహాధ్యాయుడవై అమాయకు
డవై నే డింత పెనోగ రా
క్షసులం నీ వెటువంటి శక్తిగల
శిక్షణ దక్షిణామూర్తి! యే
కసి శిక్షించితివో త్వదీయ
ఘనవిఖ్యాతుల్ ప్రకంపించెడిన్.

ఉ. మేలిమివంటి శౌర్యకుల మేరు
 వులక మును మీ బలాలు జం
 ధ్యాలకు జుట్టి మూడు భువనాల
 పయిక విదళించినప్పు డీ
 మేలిమిచాయ నచ్చినది మీకు, మ
 రేమిటా? యింటిపేరు జం
 ధ్యాలుగ నిల్చె నింక శపథాల
 ను వీడరె వైద్యరత్నమా!

ఉ. ఈ నకుమోములో మొలకలెత్తి
 వేమిటాగాని యింత సం
 స్థానములో శిరీష కవితావన
 రాజ్య రమాలలామ వీ
 ణా నలినీ నినాద చరణాలకు
 మాలినితోడ నేడు పా
 రాణలు పూముచున్నవి నిరా
 జిత వైద్యకలామనోహరా!

కవితాసంస్థానము.

బె జ వా డ

14—2—45

ఇ ట్లు

వే దాంతకవి

యుగాలు - ఆగాలు

ఫాటో కేమేరాలు కళ్ళలో వున్నైకాబోలు, నా చూపుకీ, నా కలానికీ, నిద్రపట్టడంలేదు కష్టకాలాలూ, ఆకలిమంటలూ లేచి చేస్తున్న ఆగాల్ని చిత్రించటానికి; నా కలం యెన్నెన్ని రోజులమీద పరుగులు పెడుతున్నదో కాస్త పారజూస్తే తెలుస్తుంది.

ఈ యుగంలో కొంతమంది మొనగాళ్ళ కళ్ళు వెనకభాగాన వుంటే, వాఙ్మయ ప్రపంచాన్నీ మానవ జీవితాల్నీ వెనక్కి లాక్కుపోవటాని కింతపళ్ళు బిగించరు. ముందుచూపుచూస్తున్న కళ్ళకి కళ్ళాలు పెట్టి, వెనక్కి లాక్కుపోతున్నందువల్ల వాపం! నానాబాధలు పడుతున్నారు.

బాగాకర్రలవార్కీ, దివాణాలవార్కీ; కజానాలవార్కీ వేసిన ఆకలిమంటల్లో యెన్నోయుగాలనుంచి, ఇన్ని ఆగాలు లేస్తున్నై వీళ్ళంతా చావూ పుటకాలేని దేవుణ్ణి తెచ్చి వీరంగాలువేసి యెట్లా ఆకలిమంట చల్లార్చుకొంటున్నారో నాటకంలో గిల కొట్టాను!

వే దాంతకవి.

ఈ నాటకంలో నిగుతున్న

న టీ న టు ల ప రి చ యా లు .

హాలాహలం— నిరుపేద, విప్లవప్రజాహృదయుడు, నేటికథా
నాయకుడు.

కోలాహలం— సుకుమార సుఖభోగలాలసుల సావాసగాడు,
సంస్థానాలనుంత్రి, సనాతన సిద్ధాంతవేత్త.

దురాగ్రహి— జగన్మాత పెద్ద కొడుకు, సౌందర్యోపాసకుడు,
యథార్థవాది, బంధువిరోధి.

సత్యాగ్రహి— జగన్మాత ముద్దు బిడ్డడు, అమాయకుడు,
అయోమయ బ్రహ్మచర్య తపోనిష్ఠాగరిష్ఠుడు.

దేవుడు — అయోమయంగా బ్రదుకుతున్నవాడు, జగ
న్మాత భర్త.

డాక్టరు — అనలు కథానాయకుడు, రసికుడు.

పృథ్వీపతి — దేవుని తమ్ముడు, సంస్థాన ప్రభువు, భూదేవి
భర్త.

మాలా — డాక్టరుగారి కాంపౌండరు చమత్కారి.

స్త్రీలు :

జగన్మాత — పెద్దముత్తైదు, దేవునిల్లాలు.

శక్తికాంత — అప్పుడేటు గరల్, దురాగ్రహి భార్య.

ముక్తికాంత— పురాతనపు కోడలు, సత్యాగ్రహి భార్య.

భూదేవి — పృథ్వీపతి భార్య.

శ్రీ

ఆ క లి మ . ట

ప్రథమాంకము

1వ రంగము—వీధి

కీర్తన పాడుకొంటూ

హాలాహలంతో ప్రజలు ప్రవేశిస్తారు.

వినరా ఆకలిమంటా కథలూ

ప్రాణాలు వోవని వధలూ ||వి||

మలమల మాడిచి

ప్రళయము లేపెడి ||వి||

అదిగో! కొండాలూ కరిగే మొలలూ

సింహాలూ చిక్కిన చెఱలూ ||వి||

జగములు ఘోషిలి

జలధులు లేచెడి ||వి||

(ప్రజ లంతా నిష్క్రమిస్తారు)

హాలాహలం (నిలిచి)

హాలా—ఈ సమస్త విశ్వసంస్థానప్రజలకష్టం నానాః
టికీ మహాఘోరంగా వుంది. ఆర్చేవారూ లేరు. తీర్చేవారూ
లేరు. అగ్ని దేవుడికి వాయు దేవుడు తోడైనట్లు ఈ ఆకలిమంటలకి

మతకలహాలుకూడా బాగా తోడుపడ్డై. బ్రహ్మాండాల్ని మం
డిస్తున్నై. తగలపడుతున్న కొంపలో ఎలుకల్లాగా ప్రజలంతా
మాడి చస్తున్నారు. ఈతరుణంలో ఒక్క దయాగనహృదయు
డైన మహాత్ముడూ లేడు, నాయకుడూ లేడు.

పిడుగులు రాల్పు మేఘుడు వచ్చి గర్జింప
గూలిపోయిన పేద కొంప లన్ని
తోవఁ బూడ్చేడి మంచుదొరపట్టి కసరగా
తలబోసిపోయిన తరువు లన్ని
తోళ్ళ బ్రద్దలగొట్టు పొద్దు గర్జింపగా
ఎండిపోయిన సెలయేరు లన్ని
సుడిపెట్టి పడగొట్టి వడగాప్పు గొట్టగా
స్పృహతప్పి పడియున్న జీవు లన్ని
నలిగి నాల్గువేదాల నాణ్యంబు గనిన
బోసి నోటి తొలకరికై మోరలెత్తు
కొని బపించుచున్నవి నేడు కనికరించి
పోవుట కెపుడు ఆ మహాత్మాండు కదలు?

కోలాహలం ప్రవేశం

కోలా—అయ్యా! మీరు కోటలోకేనా దయచేటం?

హాలా—కోటగుమ్మాలలో మాకేం లేదు.

కోలా—అదేమిటండి: అట్లా అంటారు! రాజదర్శనం
చేసుకుపోదురుగాని రండి!

హాలా—రాజదర్శనాలు మా కళ్ళిరేదు.

కోలా—అయితే మీ కేదర్శనాలు కావాలి?

హాలా—న్యాయనిదర్శనాలు కావాలి (నిష్క్రమింప)

కోలా—ఓహో చాలాదాకా వుంది వ్యవహారం!

(తలుపు తీసుకొని)

దురాగ్రహి-శక్తికాంత ప్రవేశం)

దురా—ఏమిటండి విశేషాలు కోలాహలంగారు?

కోలా—ఆ! ఏమున్నై. ఇదిగో! ఇంతకుమునుపే యెక్కడిదో మాయదారి గుంపు గోలపెట్టుకొంటూ పోయింది.

దురా—దానిజోలికి పోలేదుకదా మీరు?

శక్తి—అసలు ఈగుంపు ఎక్కణ్ణుంచి బయల్దేరింది?

దురా—ఆకలిమంటల్లోంచి.

కోలా—అదాకథా! అందులో నొకణ్ణి కదలించి చూస్తే యిదే గొడవెత్తుకొన్నాడు.

దురా—మీరు కదలించింది ఆ వస్తున్నవాణ్ణేనా?

శక్తి—వస్తున్నది మూలాసాహెబుగా.

దురా—ఆతనివెంటవున్న రెండోవాడు?

కోలా—(బెదరుచూపుతో) అతడేనంజి. పోతా.

(పోబోవును)

శక్తి—(నవ్వి) ఎందు కట్లా కంగారుపడతారు?

దురా—ఎందుకా! కోలాహలంవెంట హాలాహలం

పడబట్టి.

శక్తి—ఈయనపేరు కోలాహలమా ఏమిటి?

దురా—అవును. ఇతడిపేరు కోలాహలం. అతడి పేరు

హాలాహలం.

కోలా—మళ్ళీ కనపడతాలెండి. తొందరపనిమీద వెళుతున్నా (పోబోవును)

దురా—(నవ్వి పట్టుకొని) ఎందు కయ్యా! ఇంత భయం?

౧. ఉక్కుకోటలో బంగారు ముక్కపగిడి .

కులుకు కోలాహలమ్మునకు భయ మేల?

గడగడ వణకుచున్నాడు కడకు నేడు

ప్రజల ఆకలిమంట కారణము కాదె?

కోలా—నరేలెండి, వదలుదురు బాబు! తొందరపని వుంది.

శక్తి—నీకూ నాకూ తొందరపనులు లేందెప్పుడు?

(మాలాసాహెబు ప్రవేశం)

మాలా—జీ. దురాగ్రహీ మహారాజ్! సలాంలేఖుం ఏ కోలాహలంగార్కీ హీమ్మా సాలా ఘాబరాపడ్తుండార్?

శక్తి—ఏం లేదు పాపం. కోటల్లో వాళ్ళకోసం—

మాలా—హవునూహండి కోటల్లో నల్లాగా హుంటే హీర్కీ కోలాహలంకీ నల్లాగా హుంటాద్.

కోలా—కోటలూ, కోలాహలాలూ, కూలిపోతుంటే మీకళ్ళూ చల్లగావుంటై. వెళ్ళనీయండి. (పోబోవును)

దురా—(పట్టుకొని) ఉండవయ్యా పోదువుగాని.

మోహముతో సదాభువనమోహనమూర్తులు సర్వసైన్య సన్నాహము వెంట పంపి రతనాల దివాణములో బిగించు కోలాహలము మతెంతటి బలాధ్యులుగూడ జయించలేరు; నీ సాహసలక్ష్మి కింత బలసంపద యున్న భయ మ్మదేటికో.

కోలా—బాగానేవుంది గొడవ. భయంలేనివాడు బ్రతకలేడు.

మాలా—ఫిర్రీహుండావార్ దేస్కీ ఫస్కీరార్.

కోలా—అంచేతనే ఫోనియ్యమంటున్నది (నిమ్మ)

శక్తి—ఇతని కెంతసేపూ మేడమిద్దెలోమేయటం అలవాటైతర్వాత కాలు కింద నిలుస్తుంగా మఱి.

మాలా—హీడ్కీ బల్ టక్కరూహండి. హీడ్కీ తమాషా హిక్డా హేమ్బ్ హుండాదండి దివాణంలో నూడాలా.

శక్తి—అవును దివాణాలో చాలా జబర్దస్తీచేస్తాడు. నిజంగా అంతే.

దురా—

గీ. పొలములో తిరిగెడి గొట్టపోతుపగిది
పెరుగుచున్నాడు పెద్దజాతరకు నేడు
తెగబలిసి వీనికండ కత్తిపడు నింక
చూచు నంచు వచ్చినదారి జూచెనేమొ.

శక్తి--అందు కే అంత భయంతో కొట్టుకొంటుంటాడు.

గీ. అంతబలిసెడివానికి ఇంతభయము
గుండె వగులగొట్టుట దేనికో జగాన
వీని సోమరితనములో పిఱికితనము
పుట్టినదియేమొ రండోలుపొట్ట చిట్లు.

మాలా—నబాత్ సచ్ బాత్ హై హమ్మా! నూడండి హీడ్కీ హేమ్బ్ హుండాదంగా భయట్కీ రాడ్. మీకీ సెప్పింది సత్తెం థల్!

దురా—అయితే మాలా! మీ డాక్టరుగా రూళ్లొ
వున్నారా?

మాలా—హైజీ. మీకోసం కబుర్ సేశార్.

దురా—శక్తి! అయితే నీ వింట్లోకి వెళ్లు డాక్టర్ గా
రింటికి వెళ్ళినస్తా

శక్తి—మై జంటిల్ మెన్ కమ్ సూన్

దురా—సరే పదవోయ్ మాలా! వెళ్దాం (ముందు
నడుచును)

మాలా—(డాక్టర్ రిచ్చిన కవర్ శక్తికి చాటుగా యిచ్చి)
సలామ్ హమ్మా! ఫోయి వస్తాన్ (నిష్క్రమింతురు)

శక్తి—మంచిది

(తత్తరపాటున ఉత్తరం తీసుకొని శక్తికాంత
నిష్క్రమించును.)

[తెర పడును]

2వ రంగం

దురాగ్రహి పడకగది

(తలుపులు వేసుకొని శక్తికాంత ప్రవేశం)

శక్తి—(డాక్టరు వ్రాసిన ఉత్తరం చదువుచుండును)
నా మధురమధుర గానసుధారస తరంగిణీ! నీ ప్రేమనందనో
ద్యాన వసంతుణ్ణి మరచిపోయినావా? ఏదీ చాలాకాలమైనను
మతిపుకు రాకున్న నీ మధురమంజుల వాగ్విలాసము? (నవ్వి)
ప్రేమసామ్రాజ్య సింహాసన వట్టభద్రుల ఏమిటి వీరు?
(తిరిగి ఉత్తరం చదువుచు) సుందరాంగీ! సుకుమారలతాతన్వీ!
అయితే! ఇంత చాదస్తమైన వ్రతాలతో మతాలతోనీ

న్వచ్చమైన నవయావన నందనవనాన్ని ఎందు కట్లా వాడిపో
నిస్తున్నావు? (నవ్వి) ఎందుకా! చల్లని మలయమారుతాన్ని
వడగాడ్చుల్లో కాగబెట్టడంవల్ల నిప్పులు చెఱుగుతున్న యీ
మండుటెండల్ని కాయటంవల్ల ఏం ప్రయోజనం?

గీ. ఎన్ని సౌందర్యసౌధమ్ము లెక్కియున్న
ఎన్ని మేలితొడవులు ధరించుకొన్న
శ్రావ్యసంగీత వీణా సరస్వతివలె
శ్రుతులు కల్చుకొని సుఖసంస్థులుగారె.

(తల్పుచప్పుడు విని) ఎవ రక్కడ?

(జగన్మాతప్రవేశం)

జగ—(పెద్ద విసుగుతో) ఎవరా! ఈదవడా ఆదవడ
వాయిించుకొన్నవారు.

శక్తి—ఏమటండి, ఎప్పుడూ ఏదో గోలపెడతారు?

జగ—గోల పెట్టక ఏంచేస్తారు మఱి? ఆసి దానమ్మ
కడుపు బంగారమైపోనూ, ఎప్పుడూ ఘడియలు బిడాయింతు
కొని కూర్చోటమేనా?

శక్తి—కూర్చుంటే మీకేం అడ్డు వచ్చిందండి?

జగ—ఏం అడ్డువచ్చిందా! చేయబోతున్నది. ఆడ దిట్టా
పనీ పాటీ లేకుండా కూర్చుంటే కొంపలో అంధా అడ్డమే.

శక్తి—మీ రంతా చేస్తుంటే మేం అడ్డం రావటం
బాగుంటుందా మఱి?

జగ—అయ్యో పాపం! ఎంత దయవచ్చి ఛక్కని నమా
ధానం ఇచ్చావే?

(దేవుడు ప్రవేశం)

దేవు—ఏమిటది? గోల చేస్తున్నావు?

జగ—ఇహ ఘోరుగూడా వచ్చారుగదా, మండి మారణమైపోతున్న గోల చల్లార్చుకోండి.

దేవు—ఒక్కనాడూ కోడల్ని పట్టుకొని ముచ్చటగా కనపడవుగదా?

జగ—నాకు చేతకాదు మహాప్రభో! మీరన్నా మఱి ముచ్చట తీర్చుకోరాదు?

దేవు—ఏమిటి? శక్తికాంతా! మీ అత్తగారిగోల?

శక్తి—ఏ మున్నదండి. ఇంట్లో మే మంతా అడ్డం వస్తున్నామట!

దేవు—నీ తోడికోడలు, ముక్తికాంత మేది?

జగ—అదిగూడా యెందుకు? కూసేగాడిద నచ్చి మేసే గాడిదను చెడగొట్టిందట. ఇహదాన్నిగూడా తయారుచేయాలా?

శక్తి—మీ రిట్లా ఎవరివల్ల తయారైనారు?

జగ—నాజోలి నీ కెందుకు? ఆటే వాక్క.

శక్తి—ఎందుకా అడిగిం దానికి?

జగ—నిన్నేం అడగలేదు. అడగదలచుకోలేదు.

దేవు—ఇందాకట్టించీ అడగటంగాక ఏ మంటారు?

శక్తి—ఆగ్రహ మంటారు.

జగ--అహ! ఆగ్రహంరాక అనుగ్రహంవస్తుందికూర్చో.

(ముక్తికాంత ప్రవేశం)

ముక్తి—అక్కా! నీ చీరలుగూడా వెయ్యి, ఉతుక్కొని

జగ—అసి వెట్టిబాగుల్దానా! దాని బట్టలు నీవు వుతకట మెందుకే?

దేవు—మధ్య నీ వెందుకు వాళ్ళిద్దరికీ?

శక్తి—రాపిడి పెట్టటానికి.

జగ—రాపిడి, దోపిడి, నీకు చేతైంది. నీ పుట్టింటారికి రాపిడిపెట్టుకో. నీపుట్టింటారిముల్లె దోపిడిచేయించుకో. నన్నాటే ఎందు కిట్లా మండిస్తావు? నీ నాజూకులకీ, నీ మొగరాయడి వేషాలకీ, మే మేమాత్రం చెలామణి కాకుండా పోయినాం గాని, నీసంగతి నీవు చూచుకో. ఇట్లా మా పాలబడి మమ్మ లెందుకేడ్పించుకొనితింటావు? నిలువునా ఇల్లిట్లా గుండం ఎందుకు వేస్తావు? నీదారి నీవు చూచుకొంటే మంచిది. ఇట్లా కూర్చోపెట్టి ముప్పుటా మేపలేం.

దేవు—నీవు రమ్మంటే వచ్చేట్లూ, నీవు పొమ్మంటే పోయేట్లూనా? ఏమిటీ చూస్తున్న కొద్దీ పాడుగీర్వాణంపోతావ్? నోరూసుకొని కూర్చో. నీవు తెచ్చిందేముంది? పెట్టేదే ముంది? ఎందుకట్లా నోరు పారేసుకొంటావు?

జగ—పారేసుకోనూ? బంగారంవంటి కాపురాన్ని చెట్టుబాగులు చేస్తుంటే, చూస్తూ కూర్చుంటానా? అట్లా కూర్చోటం నాకు చేతగాదు. ఇంకా మీరుగూడా తోడువడ్డారూగా? ముదిరిపోక యేమాతుంది? ఎట్లా నడుంవంచి పనిచేస్తుంది? కోడళ్ళు కొడవలై, కొడుకులు తుమ్మపుడకలై చేసుకొన్న మగడు నెగడై మండిపోతున్నప్పుడు కొంపేంబాగుపడుతుంది? మేరువంత ఆస్తి, నీతమ్ముడు లాక్కొని పోయినాడు. ఇహ ఈ కొంపా గుడిశా, నీ కొడుకులూ, కోడళ్ళూ పీక్కుని

ఫాండి. ఇహ నేనేగా విగిలింది? నే నింకా ఏ ఏటా కలిస్తే మీ కెందుకు? (ముక్తికాంతవైపు) అసి పదవే ముక్తి! నీ వొక దానివి దొరికావు నా పాగిలానికి. వట్టి వెట్టిగొడ్డువి. నీకు మంచీ చెడూ తెలియదు.

ముక్తి—ఇవాళ్ళ మన్నీళ్ళుగూడా నేనే తేచ్చి వంట వండుతాలెండి.

జగ—నీ మడిగిడి నాకేం పనికిరాదు పదా. ఇంకా మోపెడు గుడ్డలూ మోసుకొనిపోయి. కూర్చుంటావు కామల్లు?

ముక్తి—త్వరగానే పస్తా అత్తగారు. (నిష్క్రమించు)

శక్తి—చాదస్తంగాకపోతే ఏమిటిది? చాకలివాళ్లు వచ్చి తీసికొనిపోయే గుడ్డలికి నుళ్ళి యి పిల్లెందుకు?

జగ—అహ! నీవు చెప్పావుకాదని, ఎందు కేళ్ళొచ్చి? పోయ్యిలోబడ్డ యేళ్లు. ధూ మనిషైపుట్టింతర్వాత మానాభి మానా లుండాలి. (నిష్క్రమించును)

దేవు—దీని కెప్పుడూ ఉన్న గుబులే యిది. నీవేం కష్టం పెట్టుకోవద్దు. లెళ్ళాపెట్టావద్దు, మా అమ్మవుగదూ! శక్తికాంత! నీ ఓర్పుతో నీ నేర్పుతో మీ అత్త కెప్పటికైనా బుద్ధి రాక మానదు. వస్తుంది.

శక్తి—ఏమిటి వచ్చేది బుద్ధిని గిద్దీని? అనేమాటా అనీ అనగూడని మాటా అని లేదు. నోటి కెంతనస్తే అంత. ఛీ మనిషైపుట్టింతర్వాత కామనైనా ఉండాలి. ఈ పాపిష్టిగోల మేము పడలేముగానీండి మామట్టుకు మేం వేటుపడతాం. ఎబ్బే రోజూ వొకటే సాధింపా, పాడు సాధింపు

దేవు—తొందరపడక తల్లీ. ఇహ నీ జోలికి రాకుండా చేస్తే నరిగా (నిష్క్రమించును)

శక్తి—ఈ వృద్ధుడు వట్టి వెఱ్ఱిదేవుడు. ఇతనిమాటలే విని, యింత ఘోరనరకం. అనుభవిస్తున్నా. అసలు ఈ కొంపలో ఇంత ముసలపీనుగలవల్లనే సుఖం లేకుండాపోయింది. వీళ్ళకి మురుగుడుపురాణాలుతప్ప యింకోటి మఱేవీ రుచించవు. ఉ. ఈ సుకుమార సుందర మహీమహిళామణి కాపురమ్ము సన్యాసమతాలతో మురిగి నవ్యయుగోదయ దివ్య జీవనోల్లాసము లేక జీవములు లాగెడి యింత దురంతచింతతో వేసవివోలె మంచుటకు వృద్ధులుబుద్ధులు కాదే? హేతువులే.

దురాగ్రహి ప్రవేశము

దురా—ఏమిటోయ్ చాలా విసుక్కుంటున్నావ్?

శక్తి—విసుక్కుంటమేగాదు, ఇంకా టటువంటి కోపంలో ఒక్కనిమిష ముంటే గొంతు విసుక్కుంటంగూడా జరుగుతుంది. (చేతిలోవున్న ఉత్తరం చాటుగా గొండిలో దాచుకొనును)

దురా—(ఆదుర్దాగా) ఏమి టది?

శక్తి—ఏమిటీ లేదుగానండి, ఒక్క నిమిషం నే నిక్కడుండలేను. ఇంకా ఎక్కడైనా వుదాం పదండి.

దురా—మళ్ళీ ఇనాళ్లగూడా అత్తాకోడళ్ళు కుస్తీ పట్టారా?

శక్తి—లేనిపోని పెత్తుకొని మీద పడుతుంటే కుస్తీలు పట్టకుండా యెట్లా వుంటారు?

దురా—(నవ్వి) ఇవాళ్ళ అత్తగారే దీజ్నేసి పందెం కొట్టినట్లు తోస్తున్నదే?

శక్తి—పోదుర్నూ పాడు సరసాలు. ఒక చెంపన పాగలాలు పోతుంటే.

దురా—అంత ప్రమాదమైన దెబ్బలు తగిలేవరకూ నీవుమట్టుకు ఎందుకు పోట్లాడాలి? (దగ్గరకు వచ్చి) అబ్బా! అసలు ఇన్ని కనపడని గాయాలెట్టాపడ్డే? మందేమన్నా తేస్తా.

శక్తి—మనస్సుకు పడ్డ గాయానికి మందులూ లేవు మాకలూ లేవు; మనస్సుకి నచ్చిన చోటుండాలిగాని నొచ్చిన చోటుండగూడదు.

దురా—ముమ్మాటికీ వుండగూడదు. అసలు-

మ. ఎలనవ్వుల్ తొణకించుచున్న నవహేలాలతాతన్వి యీ ఫలవంతంబగు పాదునుంచి మఱియే పందిళ్లకు బ్రాకునో మొలకెత్తె మృదుమాధురీశుతులు నోముల్ పంటకై యింక స్వాములు వెన్వెంటను దిర్గుచుండవలెఁగాఁబోలు గళాశోభినీ!

శక్తి—చాల్లేదురు మీ సరసాలు ఒళ్లు రవరవా మండుకుపోతున్నది.

సత్యాగ్రహి ప్రవేశం

సత్యా—అన్నయ్యా!

దురా—ఏమిటా సత్యాగ్రహి?

సత్యా—మనచాళ్ళగతి విన్నావా?

దురా—ఏమిటి?

శక్తి—మనవా శ్మశరయ్యా?

సత్యా—మా వినతండ్రిగారైన పృథ్వీపతిగారిగతి?

దురా—ఏమైంది?

సత్యా—చాలా పెద్ద రగడలోనే పడ్డాడు.

దురా—ఏం జరిగింది?

సత్యా—కొండవిరిగి మీద పడింది

గీ. భారతక్షేత్ర సంగ్రహవాచః జేసి

కౌరవకులంబు సకలంబు కాలిపోదె

పాపకర్మంబు జేసెడి భూపజాతి

కిప్పుడైనను ఆవ్రాత తప్పు పెట్టు?

దురా—ఎవరూ? ఏముప్పు తెచ్చిపెట్టారు?

సత్యా—ఎవరూ! ఆకలిమంటల్లో మలమల మాడు

తున్న ప్రజలు.

దురా—ఏం చేశారు?

సత్యా—సమ్మే చేశారు.

శక్తి—ఇంతేకదా ప్రజలసమ్మేకి ప్రళయా లేవీ రావు

లెండి.

దురా—అట్లా అగక. ప్రజల సమ్మేవల్లనే ప్రళయాలు వచ్చేది. మంచితరుణం వచ్చింది. మేము చిన్నవాళ్లమై యుండగా నట్టి అమాయకుడైన మా తండ్రిని మోసగించి రాజ్యాన్ని పొట్ట పెట్టుకొని కులుక తున్నవాళ్లంకా యెక్కడికి పోతారో చెబుతా.

సత్యా—అన్నయ్యా! మనం ఇప్పుడు తొందరపడ గూడదు. మనం కేవలం అన్నివిధాలా నలిగివున్నాం. ఇప్పుడు సమ్మేచేస్తున్న ప్రజకి మనకి తోచినట్లు మనం తోడుపడదాం.

ప్రజానాయకుడైన హాలాహలగారికి సలహా యిచ్చి దారి చూపుదాం.

శక్తి—ఇహ మీ బాబాయిగా ర్కే సలహా లిచ్చేవారు లేరన్నమాట.

దురా—లేకేం ఉన్నాడు (నవ్వి) వారికి సలహాదార్లు కలవా?

సీ. వాకిట నిలుచుండి తోకలాకించెడి

స్వాములు వెనువెంట జనుట లేదె?
మాటమాటకుఁ దోడుపాటపాడెడి పెద్ద

భజనపరులు వెంట బడుట లేదె?
దుారి తుపాకిలో దూకులు దూకెడి

తోటాలు పేలి బాదుటలు లేదె?
లేవిడి గానట్టి దేవిడిఁ జూచెడి

బ్రాహ్మణాక్షతలు పైబడుట లేదె?
ఇందులో ఏవి కలనయ్యె? ఈ దొరలకు
ఇంతకంటె కావలసిన వేమి టింక?
హడలుకొట్టి యాలాటి సైన్యాలు పెట్టి
బక్కవారిని బలి గోరబడుటలేదె?

సత్యా—బాగా చెప్పావు. ఇన్నిహంగు లున్నెయని ప్రజల్ని పీడించుకొని తింటున్నవారికి సలహాదార్లు లేకపోతే యెట్లామటి? కానీ ప్రజ లంతా ఒక తాడు పట్టుకొని నడిచి నప్పుడుగాని వీళ్ళతిప్పలూ గొప్పలూ బయటపడకమానవు.

శక్తి—పూట గడవక నానాఅవస్థలూ పడి గోలపెడు తున్న యీ ప్రజలు అలిగి కూర్చుంటే ప్రభువులకు వచ్చిపడే

కష్టాలేమీ లేవు. అటువంటి అగచాట్లమారి ప్రజల్ని నమ్మకొని కూర్చుంటే మనవంశోపచిష్ట అదృష్టం లేమీ లేవు.

సత్యా—ఆడవాళ్ల కింతకంటే మితం తెలియవు.

శక్తి—పౌరుషం లేని మగవాళ్ల కింతకంటే ఇంకేం తెలియవు.

దురా—అనవసరంగా మాట్లాడక.

శక్తి—అనవసరమేమీగాదు. ఇదీ అవసరమైనదే.

సత్యా—అయితే నీకళ్లకి పౌరుషంగలవా రెవరు?

శక్తి—ఎవరా! పరాధీనులు గానివారు.

సత్యా—ఇంతేనన్నమాట నీకు తెలిసింది?

దురా—వాళ్లమొహం వాళ్ల కింతకంటే తెలిసిచచ్చిందేముంది?

శక్తి—అవును (నవ్వుచు) మనకీ అంతే.

సత్యా—నవ్విన నాపచేనే పండింది.

దురా—వాళ్లమొహం వాళ్లకేం తెల్సుగాని, డాక్టరు ప్రజలపక్షమా? బాబాయిగారి పక్షమా?

సత్యా—అదే తెలియటంలే దింకా. డాక్టరికీ నీకూ చాలా దోస్తివుందికాబట్టి, అయినా నీవు కదలించి చూడు.

శక్తి—(నవ్వి) పరాధీను లంటే అర్థం ఇదిగో ఇదే

సత్యా--ఆహా! ఎట్లాగెతేయేం అర్థం తీశావుమాలావు.

దురా—వాళ్లతో మాట్లాడక. సరే డాక్టరుగారిదగ్గట వెళ్లి కదలిస్తా. హాలాహాలం దగ్గటకి వెళ్ళినమాచారం లేమిటో నీవు తెల్సుకురా. వెళదామా?

సత్యా—పదా మఱి. (నిష్క్రమింతురు)

శక్తి—(నవ్వి) వీళ్ల కేముందని వీళ్లమొహం చూస్తాడు డాక్టర్? మొత్తానికి బలేజోడా కుదిరింది. పేర్లకు దగ్గవారైనారు. ఎందులోనూ ఒక రోకలికి తీసిపోరు. అయినా ఈ సత్యాగ్రహ ఏంచూచుకొని యింత మిడిమిడిలుతున్నాడో చూడాలి. పూటకు గతిలేనివాళ్లని తీసికొని వీళ్ళేమో. సంస్థానంమీద దండెత్తుతారట. ఇంట్లో ముసలవాళ్ళపోరా, బయట ఈ బడాయికోర్ల పోరా ఇట్లా శ్రుతిమించి రాగాన పడితేగాని కథ రక్తికట్టదు. (పిల్పు విసి) ఎవరూ!... వస్తున్నా (నిష్క్రమి)

(తెర పడును.)

ఆ క లి మ ం ట

ద్వితీయాంకము

1వ రంగము—డాక్టర్లు.

కీర్తన పాడుకొంటూ ప్రజలతో హాలాహలం ప్రవేశం

చూడరా రాణాలు

తోడరా ప్రాణాలు

హాయిగా సిరు లన్ని మేయగా దొర లెల్ల

మాయగా కథ లెన్నో వ్రాయగా కవు లెల్ల ||చూ||

మానవీగాయాలు

గానవే న్యాయాలు

దైవమే లేడేమి గావగా రాదేమి

నీటుగా వినడేమి చాటుగా తిన డేమి || చూ ||

దూకుడుగా మాలా ప్రవేశం.

మాలా—హరే హేమీవోయ్ ఫాదూగోలా.

హాలా—(మల్లీ కీర్తన చెబుతుంటాడు—చూడరా
రాణాలు)

మాలా—హరే నీకీగాదుబే సెప్పేది? సైతానల్లే
తిగుల్కొన్నావ్.

హాలా—మేము సైతానులమూగాము, సాతానుల
మూగాము.

మాలా—ఖాఖాఫోతే సుల్తాన్లూబే మీకీ?

హాలా—మేము ఏతానులంగాము.

మాలా—కాఖాఫోతే కాఖాఫోయార్గానీ హిక్మా గడి
బిడా నఖో

హాలా... డాక్టరుగా రున్నారా సాహెబుగారు?

మాలా—హరే! నీకీ డాక్టర్ సాబ్ కై కూరే? ఏగానా
నై సునా? జావో

హాలా—అట్లాగంటే మే మెట్లా బ్రతకాలి?

మాలా—హిట్లా హెవణీపడితే వాణీ రానిత్తుంటే
మేం హెట్లా బ్రతకాలి? డాక్టర్ సాబ్ ఘర్మే నై.

హాలా—ఎక్కడి కెళ్ళారో చెబుదురూ కాస్త.

మాలా—హరే! నీకీ ఆరాహతా ఎందుకూ బే?

హాలా—కోపగించక చెబుదురా కాస్త.

మాలా—హరే నీకీ మన్సిజన్మం హెత్తాలేదు బే? డాక్టర్ సాబ్ దివాణంకీ బాతేహై. బావో బావో (నిష్కరి)

హాలా---(మళ్ళీ కీర్తన చెబుతాడు - చూడరా రాణాలు తోడెరా చాగ్రాలు) నావిశ్వజన సహోదరులారా! చూస్తారా న్యాయాన్ని? మందుకైనా న్యాయం లేకుండా పోయింది. ప్రతి వాడికీ తన పొట్ట తన పెళ్ళా నింపుకోటం పట్టినప్పు డింకా యీ దిక్కుమాలిన మొఱు లెట్లా వినపడతై? దయా దాక్షిణ్యాలు కనపడతై? అదృష్టాల్నీ, అష్టైశ్వర్యాల్నీ అందరికీ అందే అందుబాటులోకి తెచ్చుకోన్నప్పుడే యీ అగచాట్లు పోతై, యీ ఆకలిమంటలు చల్లారుతై. అందాకా ఎంతెంత మహాత్ములు దిగివచ్చినా ప్రయోజనం లేదు. ఎన్ని ఆవతారా లెత్తినా ప్రయోజనం కనిపించదు. అమృతహస్తుడై పరోపకార పారీణుడై ఎంతపేరు గడించిన యీ డాక్టర్ గారి దర్శనంగూడా దుర్లభమైంది. వీరి కాంపాండర్లకు, వీరి జబర్దస్తీ నౌకర్లకు ఎంత షెద్ద రాజనం, ఎంత మహాతామసం బలిసిపోయిందో చూడండి. డబ్బు లేనివాళ్ళమనీ, డాబుచేయ లేని వాళ్ళమనీ ఎంత చులకనగా, ఎంత నిర్లక్ష్యంగా చూస్తున్నారో చూచుకోండి. నా విశ్వజన కష్టజీవులారా! అసలు దీని కంతటికీ కారణం మన అమాయకత్వం, మన అజ్ఞాన మతమూర్ఖత్వం ఈ రెండూ ఏకమై మనకళ్ళు మూసి మన శరీరకష్టాన్ని తెలివిగలవాళ్ళ కలాలకీ, తెలివిగలవాళ్ళ త్రాసు

లకీ, భారాగతం చేస్తున్నమూలాన యిటువంటి ఘోరకారణాలు పొందిస్తున్నాయి. ఇంత సీచాతినీచంగా చూడబడుతున్నాం.

ఉ. దిక్కులకెక్కుచుండెడి అభృష్టము తెక్కలకష్టమున్ బ్రజాదృక్కులు తిన్నగాఁగనెడి దివ్యయుగంబది యెప్పువచ్చునో ఇక్కడివారి చూపులకు నెక్కము చక్కగ నంతదాక; ఈ ఫక్కిగ నేడు చూడవలె భగ్గునమండెడి కాటుచిచ్చులోన్.

కోపంతో మాటా ప్రవేశం

మాటా—హరే మీకీకామబే పొండిహనీ సెప్పింది?

హాటా—డాక్టర్ గారికోసం వచ్చాం.

మాటా—డాక్టర్ మీఖోషం సిద్ధంగా నై బైటూ ఇదర్, ఛలో.

హాటా—డాక్టర్ గారితో మాట్లాడి వెళ్ళుతాం.

మాటా—తేరగా మీకీ ధాధాఘాడీముల్లె హేమిటా ముందీరే డాక్టర్ గారికి హొచ్చి మీతో మాట్లాడటానీ?

కోలాహలం ప్రవేశం

కోలా—ఏం మాటాసా సోబ్ గారు! డాక్టర్ గారున్నారా?

మాటా—(వినయంగా) సలాం ధయ్ సేయండయ్యా! డాక్టర్ సోబ్ అభీ ఆఫూంగ (కుర్చీ తెచ్చి వేయును)

కోలా—(కూర్చుని) వీ శృంతా ఎవరు?

మాటా—నాకీ మూలంనై బాబ్! హేడాదో ముష్టి మూకా ఖామల్లు వచ్చిపడ్డార్.

కోలా—ఎందు కిట్లా యీ గుంపుని జొరబడనిస్తావు?

హాలా—చిత్తం వారు తెలియక జొరబడనిచ్చారు.

మీరు వెళ్లగొట్టండి.

కోలా—వీ రెవరు?

హాలా—వీ రండి?

గీ. వీరు మీ కేమి తెలియనివారు కారు

నెత్తు రోడ్డి కండలు కోసి పత్తు లేడ్డి

ఈ బొమికలతో, గోటల నెల్ల గట్టి

వీరు కోలాహలము బలిపించువారు.

హాలా—చుప్పరఃహో! నీకీ హొచ్చినవనీ హేమ్మి?

హిష్టూ నీకీ కూసేదీ హేమ్మి?

(డాక్టర్ —దురాగ్రహి ప్రవేశం)

డాక్ట—ఏమిటి సాహెబూ కోప్పడుతున్నావ్?

హాలా—నమస్కారాలు డాక్టరుగారు!

డాక్ట—ఆ కూర్చోండి వస్తా. ఒహో! కోలాహలం గారు ఎప్పుడు వచ్చారు?

కోలా--నేనువచ్చి చాలాసేపైందిలెండి. ఇవాళ్లేమిటా చాలా హడావిడిలో వున్నట్టున్నారు?

డాక్ట—మీ దొరలూ, మీరూ, తెచ్చిపెట్టిన హడావుడే.

కోలా—దొరలు చాలా ఉదారులండి, మీకు తెలియని దేముంది?

డాక్ట—అవుననుకోండి. అయితే ఇంతగో లెందుకు లేవాలి?

(అంతా కుర్చీల్లో కూర్చుంటారు, మాలా పానీయాలు తెచ్చి పెడతాడు. హాలాహలం ప్రజలతో ప్రక్కన నిలబడి చూస్తుంటాడు.)

దురా—కోలాహలంగారు పుచ్చుకోరేం?

కోలా—నా కింకా దేవతార్చన వుండలేండి. పెద్దవాళ్ళమైవుండి దేవుడి నివేదన కాండే పుచ్చుకొంటే ఎట్లా నాయన?

డాక్టర్—దేవుడెక్కడో లేడు. మనందరి నివేదనలకోసం మనలోనే దాక్కున్నాడు. పుచ్చుకోండి.

కోలా—అవును. కోండి దానికి మడి మైలా అట్టురేక పోతే బాగుంటుందా మఱి?

దురా—ఈ విషయంలో డాక్టరుగారు! మీరుమట్టుకు యేమాత్రం సందివ్వరాదు.

డాక్టర్—ఇవ్వరాదు లెండి. ఇప్పుడు నాపని కత్తి నాగలి మధ్య పడ్డటేంది.

దురా--ఏమైనాగానీండి. అన్నింటికంటే పరువుగొప్పది.

డాక్టర్—అవును మఱి.

హాలా—అయ్యా! డాక్టరుగారు!

మాలా—హరే! హేమ్మివోయ్! సెప్టుంటే బుద్ధి లేదా నీకీ?

డాక్టర్—ఏమిటయ్యా! మీ సంగతి?

హాలా—పేదవాళ్ళం, బొత్తిగా తెక్కలకష్టంమీద జీవించేవాళ్ళం. మామొదల దయవంచి ఆలకించాలి.

కోలా—సరే చార్ధ నింకా ముగించి, అస లేమిటా చెప్పు.

హాలా—కటాక్షించాలి. దొర్లబంట్లోతులు వచ్చి యీ కష్టజీవాల్ని చావకొట్టారు. అయ్యా! డాక్టరుగారు! కాస్త ప్రాణదానంచేసి పుణ్యం కట్టుకోండి.

కోలా—ఓసి ఇంతేకదా. అట్లా ఆసుపత్రిలోకి పొండి కట్లు కడతారు.

హాలా—హరే! దాన్కీ నాకీ సెప్పి హేడ్వారాదుబే! ఆవురే ఆవ్ (హాలా నిష్క్రమించు)

దురా—మై డియర్ డాక్టర్! సెలవ? (లేచును)

డాక్ట—(లేచి) వెళ్తారా? మళ్ళీ ఎప్పుడు నర్శనం?

దురా—(నడుస్తూ) రేపు వస్తాలెండి, చెప్పిందిమట్టుకు జ్ఞాపక ముంచుకోండి.

డాక్ట—(కూడా వెళ్ళి) చిత్తం (దురాగ్రహి నిష్క్రమిం)

కోలా—ఈ దురాగ్రహిగారు వారి వంశంలోకల్లా చాలా తెలివైనవారు.

డాక్ట—(కూర్చుని) తెలివైనవారే, ఏం ప్రయోజనం? పాపం ఆ తెలివికన్న ఎట్టేటుగూడా వున్నట్లయితే రాణించే వారు.

కోలా—ఇప్పుడుమట్టు కేమండి. అన్నవస్త్రాల కేం లోటు లేదు. బోలెడంత ఆస్తి వుంది.

డాక్ట—అదేమిటండి అట్లా చెబుతారు? ఎట్టేటిప్పు డెవ రికింద వుంది?

కోలా—ఎట్టేటు ఏలే వ్రాతవుంటే వీళ్లకిందే వుండేది.

డాక్టర్—అ దేమిటైంది. అమాయక దేవుణ్ణి మాయచేసి ఎన్నేటూ లాక్కున్నారని పుకారు పుట్టింది. నిప్పు లేందే పొగ యెట్లా వస్తుంది?

హాలా—అయ్యా! డాక్టర్ గారు! మమ్మల్ని పంపించాలి.

డాక్టర్—ఏమిటా? మీగొడవ? కట్టు కట్టించుకోండి. మూలా! మూలా! వీళ్ళని పంపించవోయ్!

మూలా ప్రవేశం

మూలా—క్యా జీ!

డాక్టర్—వాళ్లసంగ తేమిటో చూచి పంపవోయ్!

మూలా—హరే మీకీ హింకా హిక్తా హుంఠే మంధూ హెనడూ హేత్తాడోయ్? ఆస్పత్రిలోకీ రండి.

హాలా—అయ్యా! సర్టిఫికెట్టు గూడా దయచేయించాలి.

మూలా... హరే! సర్టిఫికెట్టు నేనూ హిత్తాను రండోయ్ ఘూడవా.

డాక్టర్—ఇప్పుడుకాదు వెళ్లండి.

(శక్తికాంత ప్రవేశం)

శక్తి—హలో మై డియ్యర్ డాక్టర్!

డాక్టర్—(లేచి) హలో హలో గుడ్ మార్నింగ్. దయచేయండి.

శోలా—వీ రెవరో మఱచిపోయినా.

డాక్టర్—వీరు దురాగ్రహిణి వైఫ్ శక్తికాంతగారు.

కోలా—అట్లాగా! వీరేకాదూ బియ్యే ప్యాసెనారట?

డాక్ట—అవునండి.

కోలా—అయితే నాకు సెలవిప్పించరూ? ఇంకా దివా
ణానికి వెళ్ళిరావాలిగూడా

డాక్ట—పోదురుగానెండి కూర్చోండి.

కోలా—ఇంకా ఈమూక ఇక్కడే వుంది యెందుకు?
పోండా? అబ్బి! పోయి కట్టు కట్టించుకోండి.

హోలా—నెళతాంలెండి బాబు! అయ్యా! డాక్టరుగారు
సర్టిఫి కట్టుగూడా దయచేయించండి. వెళ్ళినస్తాం.

డాక్ట—ఏమిటోయ్! అస్తమానం జూగొడవేనా
మారు? ఇప్పుడు వల్లకాదు పొండి.

హోలా—హరే మిక్కి కామాబే సెచ్చేది? రండి.

హోలా—అయ్యా డాక్టరుగారు! పేదవాళ్ళం, కనిక
రించాలి. నమస్కారాలు. (నిష్క్రమిస్తారు)

కోలా—ఆరి పోండా? అబ్బి పొండి, ఆటే విసిగించక.
డాక్ట—చచ్చిపోతున్నానండి. ఈ అనవసరమైన పేషెంట్లతో

కోలా—కాదుటండి. వీళ్లవల్ల కానీ వచ్చేదుందా?
చచ్చేదుందా? అయితే నాకు సెలవివ్వాలి. నాదొక మనవి
గూడా వినాలి.

డాక్ట—అయ్యో అంతకంటేనా! ఇందాకణ్ణంచీ చెప్పా
రుకాదేం?

కోలా—ఏదీ యీ దిక్కుమాలినమూక చెప్పనిస్తేగా?
మఱి నిన్న ఈ అల్లరిమూక నామీద కలేబడి కొట్టినట్లూ,
చాలా బలమైన దెబ్బలు తగిలినట్లూ, మీ ఆస్పత్రికి వెంటనే

చేర్చినట్లు, నర్తికి కట్టివ్వాలి. దాన్నిప్పుడు దివాణానికి తీసి
కొనిపోయి ధొరగారిద్వారా చార్జి యిప్పించాలి.

డాక్టర్—(సిగిరెట్టు ముట్టించి) అట్లాగేనండి (కాగితం
తీసి వ్రాస్తున్నాను)

శక్తి—విన్న మాకు కనిపించారుకదండి. ఇంతలో
ఇంతఘోరం ఎప్పుడు జరిగిందండి పాపం?

కోలా—అన్నట్టు నిన్న మీ యింటిమీదగా పోతు
న్నప్పుడు మీరుగూడా చూచేవున్నారుగా. అప్పుడే జరిగింది
యీ ఘోరంతల్లి!

డాక్టర్—ఇదిగోనండి. ఈ కవరులో వుంది. అంతా
మీరు కోరినట్లుగానే వ్రాశాను. (ఇచ్చుచు)

కోలా—మహాప్రసాదం (కళ్ళ కద్దుకొనుచు) మీ
రీసాయంత్రం ఒకదఫా తప్పకుండావచ్చి దివాణంలో కన
పడాలి. చాలా అవసరమండోయ్. మళ్ళీ మఱచిపోతారేమొ.
మీ పనికే రమ్మంటున్నది ఇహ నాకు సెలవు (లేచిపోతుం
డును)

డాక్టర్—(కూడా వెళ్ళి) చిత్తం కోలాహలంగారు నే
నుంటా.

కోలా—(తిరిగి చూచి) మఱచిది వుండండి. అయితే
డాక్టరుగారు! అడగవలసిందసలు అడక్కుండానే వెళుతున్నా.

డాక్టర్—ఏమిటండి బాబు?

కోలా—ఏమిటా! ఈ పెట్టపోతున్న కేసులో మీరు
మాతరపున సాక్షులుగా ఉండాలి. తప్పకుండా సాక్ష్యం
ఇవ్వాలి.

డాక్టర్—దాని కేమిలెండి. మళ్ళీ తమ ఆజ్ఞ జవదాటడం గూడానా. అవశ్యం చెబుతానండి.

కోలా—ఇదే ఛెప్పడం మఱచిపోయినా. ఇహ మీరుండండి పాపం. (నిష్క్రమించును)

శక్తి—ఎంత వేధించుకుతిన్నాడండి!

డాక్టర్—అమ్మా! వేధించుకుతినట మేమిటి. తనపని అయ్యేవఱకూ యెన్ని యెత్తులూ జిత్తులూ పన్నుతాడనుకొంటారు. చెప్పలేం ఊపి రాడనియడు. చంపుకొనితింటాడు, ఫక్కా కిలాషితనం వుందీలెండి. దివాణంలో అధికారంఅంతా వీడిదే.

శక్తి—మొత్తానికి చాలా అసాధ్యుడు. యుగంధరుడు.

డాక్టర్—నిజంగా యుగంధరుడే.

శక్తి—మీ ఫామిలీని యింకా తీసుకు రాలేదేం?

డాక్టర్—ఇంకా రెండునెలల్లాకా రారు లెండి.

శక్తి—అయితే! నిన్న లెట్లర్లో పాపం మీరు చాలా చిక్కినట్లు కనిపించా రెందుకు?

డాక్టర్—(నవ్వి) ఎందుకో నీకు తెలియం దేమిటి?

గీ. ఈ మనోహర కాంతార సీమలోన

జీవనాధారమైన సరోవరమ్ము

కనపడక తిర్గి తిరిగి చిక్కినది నుమ్ము

రసతరంగిణీ! నీ దివ్యరాజహంస.

శక్తి—(నవ్వి) అయితే! ఇంతలో ఏంటానిక్కు పుచ్చుకొని యిట్లా దారి కొచ్చారు?

డాక్టర్—(నవ్వి) అది నీకు తెలియంది కాదుగా.

గీ. వట్టి బామికల పోగై నవాడుగూడ
సుందర కళాలతాతన్ని చూపు తగిలి
ఇంత యేనుగుపుష్టి బట్టించుకొనియె
సుదతి! యేఱు కలదొ యింతిమాపులోన.

శక్తి—ఈ మదపుటేనుగులవల్ల కాబోలు (నవ్వి)

గీ. ఇంత దివ్యసరస్సుల కెప్పు డింత
పెద్ద కల్లోలములు పుట్టి ప్రియతరమగు
ఈ మృణాలమ్ము లబలలై యిట్లు నడెను
ఇంగితజ్ఞాన మేది మత్తేభములకు?

డాక్ట—చాలా ధ్వనిగలమాట యిది. నిజంగా నీరజా
క్షులూ, మృణాలగాత్రులూ కలలు లిట్లా వొలికిస్తుంటే,
మగవాళ్ళు మత్తేభాలుగాక పలక బలపాతాతారా మఱి?
పాపం! ఈ మదపుటేనుగులవల్ల యింకా చాలా నలిగి ఆయాస
పడవలసి వస్తుంది. కొంచెం ఈ పానీయం డ్రింకు చేయండి.
(అందిచ్చు)

శక్తి—మే మేమీ దీనికి వాచిపోలేదు.

డాక్ట—మీరు వాచిపోకపోతే మేము పాచిపోవలసి
వస్తుంది.

శక్తి—అప్పుడు మళ్ళీ గరమ్ చేసుకొంటాం.

డాక్ట—అన్నింటికీ మీరు సమర్థులు. పుచ్చుకోండి.

శక్తి—ఏం పుచ్చుకోవాలి?

డాక్ట—మధురమధురమైంది.

శక్తి—అయితే నాకు మధురమైంది దిని కాదే.

డాక్టర్—అదీ వస్తుంది.

శక్తి—అదంటే?

డాక్టర్—ఒళ్ళూపైనా తెలియంది.

శక్తి—మత్తా! అమ్మా! అయితే నా కొద్దు.

డాక్టర్—నా కొద్దు. గడగడా మింగింకండి.

(అరి నివ్వవచ్చును)

శక్తి—చాల్లేండి కవిత్వం. ఏమిటీ వద్దంటే.

డాక్టర్—ఇంత మధురమైంది వద్దంటే, యింకా మీకు రుచించే దేది?

శక్తి—మీకు తెలుసు.

డాక్టర్—అవునూ. అదీ కాదంటే?

శక్తి—ఎందుక్కాదంటారు చెబితే?

డాక్టర్—(నవ్వి) ప్రేమేనా?

శక్తి—(నవ్వి) ఆహా అయితే బాగా తెలిసిందన్నమాట.

డాక్టర్—అబ్బా! ఏమిటీ? ఇది పుచ్చుకోండి చెబుతాను.

శక్తి—అబ్బా! ఏమిటిది, చెప్పండి? పుచ్చుకొంటామిటి.

డాక్టర్—ఏమిటా చెబుతున్నా విను.

ఉ. ఎన్ని సుధారసమ్ములు మహీసలి నుండిన నేమి! వాటిలో అన్నిటికంటే తియ్యనిది యదపుచిన్నది; దానికంటే పేరున్నది తియ్యతియ్యనిది; ఉష్విలో అంతకుమించినట్టి దే మున్నదియంటే! గొంగని మహాజ్వలచంచల సుమ్మి కోమలీ.

శక్తి—చెప్పలేదు, దానికి ఇన్ని మాట లెందుకు?

డాక్టర్—అయిందీ. ఇదీకామా? అయితే నన్ను తమిం చాలి.

శక్తి—ఇహ మీరు చాలించాలి.

డాక్టర్—ఏమిటి?

శక్తి—వాదం.

డాక్టర్—ప్రసాద మిస్తే వాద మెందుకు? చెప్పాలి త్వరగా.

శక్తి—చెబుతాగాని నే నివ్వమన్న దిస్తారా?

డాక్టర్—ఇంకా అందుకు సందేహమా? సర్వస్వమూ ధారాగతం చేస్తాను. పుచ్చుకోండి మఱి.

శక్తి—చెప్పి పుచ్చుకొంటా.

డాక్టర్—కానియ్యండి.

శక్తి—ఆడదానికోరిక తెలిసిందా (పుచ్చుకొని పానీయం త్రాగును.)

డాక్టర్—అబ్బా నిజమే యిది. ఆడదానికోరిక యెంత తీవ్రంగాని మఱి ఆతీవ్రతో ప్రాణా లెట్లా కోస్తున్నదో చూడండి.

శక్తి—సరేగాని. మై డియర్ డాక్టర్! ఇవ్వమన్న దానిసంగతి ఏమిటి?

డాక్టర్—ఏమిటో అది చెప్పండి.

శక్తి—అభయం.

డాక్టర్—(నవ్వి) ఇంతదానికి సాహసించినవారిగ్నూడా భయమేనా?

శక్తి—అది కాదు. ప్రిమిస్ చేయమంటున్నా.

డాక్టర్—దేన్నిగూర్చి?

శక్తి—ఇప్పుడు నచ్చిపడ్డ తగానాగుటించి.

డాక్టర్—దానిజోలి మీ కెందుకు?

శక్తి—తెలివితక్కువలో పడకుండా వుంటానికి.

డాక్టర్—ఎవడి తెలివివల్ల తెలివితక్కువలో పడేది?

శక్తి—దైవమూ, ధర్మమూ, సహాయమైనవాని

తెలివివల్ల.

డాక్టర్--(నవ్వి) కానరాని దైవాన్నీ, తేనిపోని ధర్మాన్నీ వట్టుకొన్నవా డెవడూ?

శక్తి—ఎవడా! జగన్నాథకి ముద్దుబిడ్డడైన సత్యాగహి.

డాక్టర్—ఓన్ అతడేనా? ఫణివాలా.

శక్తి—ఇట్లా తృణీకరించి కూర్చుంటారనే చెబు

తున్నది.

డాక్టర్—అయితే ఏం చేస్తాడు?

శక్తి—ఏంచేస్తాడో వినండి. (నవ్వి) చూస్తారు

శా. ఏకై వల్యపదమ్ములో గనని

హాయి గప్టజీవాలచే

మీ కోలాహలముల్ గడించి, కడు

కూర్మి మిమ్మా గుల్కించెనో

ఆ కోలాహలవంక్తిపై న నదిగో

హాలాహలమ్మెత్తి ము

ల్లోకారాధ్యుడు వచ్చుచుండె

జయకల్లోలమ్ము మిన్నుట్టగా

డాక్టర్—(ఆశ్చర్యంతో) ఇది నిజమేనా?

శక్తి—అవునోకాదో అదే తెలుస్తుంది. తొందరెందుకు?

డాక్టర్—ఇంతకుమునుపు మంద్యకోసం వచ్చిన హాలా హాలాన్నేనా?

శక్తి—అవును.

డాక్టర్—చూచావా! ఎంత నక్కవినయంతో వచ్చి వెళ్ళాడో.

శక్తి—ఏ మనుకొన్నారు మణి. కార్య శూరుల శూరత్వం అట్లాగే ఉంటుంది.

డాక్టర్—ఇప్పు డేమీ మించిపోయింది లేదు.

శక్తి—అవును వాళ్ళకీ మించిపోయింది లేదు.

డాక్టర్—లేకేం బోలెడుంది. వీళ్ళకిప్పుడు ప్రాణప్రదమైన డాక్టర్ సిర్టిఫికెట్టు కావాలి. దానికోసం వచ్చినప్పుడు వీళ్లంతు నేను కనుక్కొంటా.

శక్తి—మీరేం కనుక్కోలేరు. అందఱంతూ కనుక్కోడానికి జగదేకవీరుడైన సత్యాగ్రహి వాళ్ళండనున్నాడు.

డాక్టర్—సత్యాగ్రహి వాళ్ళమాటే చెవినిపెట్టుకోవటం లేదుటగా?

శక్తి...(నవ్వి) ఇదన్నిటికంటే బాగుంది. ఎవరు చెప్పారిది?

డాక్టర్—పరాయివా రెవరోకాదు చెప్పింది. మీ హాజ్యేండు దురాగ్రహి.

శక్తి—అయితే యింకేం బాగా నమ్మి కూర్చోండి.

డాక్టర్—నాకు తెలియక అడుగుతున్నా. అసలు వాళ్ల న్నదమ్ములిద్దఱూ ప్రజాపక్షంలో వున్నారా?

శక్తి—సందేహం లేకుండా.

డాక్టర్—అయితే చాలారగడలోకే దిగింది కథ. అయితే నన్నేం చేస్తారు?

శక్తి—కాళ్ళు పట్టిస్తారు.

డాక్టర్—ఎవరికాళ్ళు?

శక్తి—ప్రజలకాళ్ళు.

డాక్టర్—ఈ జన్మలోగాదు. శతసహస్ర జన్మలకైనా వీళ్ల తరంగాదు.

శక్తి—అట్లాగా! మిమ్మల్ని పోషిస్తున్న ప్రభువులు అడవులపాలైతే అస్పృశు ప్రజలకాళ్ళు మీరే పట్టుకోవలసి వస్తుంది.

డాక్టర్—ఈ డాక్టర్ కఠఠంలో ప్రాణం వున్నంత వరకూ నా ప్రభువులజోలికి ఆ ఫాలాక్షుమగూడా రాలేదు.

శక్తి—ఇంతలో మీ ప్రాణంమీదకే వస్తే?

డాక్టర్—మీ చల్లని దయారసంతో జీవిస్తా జుస్తా.

శక్తి—అందుకే నేను చెప్పేది. జాగ్రత్తగా వినమంటున్నాను.

డాక్టర్—అవశ్యం వింటాను. మీరు గీచినగీత చాటను. ఏమిటో చెప్పండి.

శక్తి—మీరు దుర్గాగ్రహిణి బాగా డ్రింకింగు అలవాటు చేయాలి.

డాక్టర్—ఫస్ట్. అట్లాగే.

శక్తి—రెండవది సత్యాగ్రహికి వేదాంతపట్టు పుట్టిం
చాలి.

డాక్టర్—రైటో, బాగుండు తర్వాత?

శక్తి—తర్వాత వాళ్ళే ప్రజల్ని తమ కాళ్ళదగ్గరికి
తీసుకొస్తారు, నేను చెప్పిన యీ రెండవవిషయాలలో దేన్నీ
విడిచి పెట్టకూడదు.

డాక్టర్—ఈ నిమిషంలగాయతూ, ఈ సత్యాగ్రహి
దురాగ్రహీలను నా అనుపమాన మహేంద్రజాల విద్యాచా
తుర్యంతో కట్టేసి, వీరి ప్రతిభాప్రభావా లెటువంటివో
చూస్తాను.

మ. సుమతీ! నీ సుకుమారసుందర కళాక్షోణీస్థలికా నీకటా
క్షము ప్రాప్తించెడివేళ జంకునటే యే గండమ్మ దీకొన్న? ప్రా
ణముకంటె, మృదుమాధురీవిబుధ వీణాగానమై నీదు రా
గము నాకెంతటిపుష్టి నిచ్చినదే? నీకారుణ్య మేపాటిదో.

శక్తి—దురాగ్రహి చాలా తలివిగలవాడు. అతణ్ణి
నిషాలో పడేస్తేగాని మనష్టాను సాగదు.

డాక్టర్—అది ఇదివఱకే గ్రహించి ప్రాక్టీసిస్తున్నాను.
చాలామట్టుకు తయారై నాను,

శక్తి—ఎవరో పిలుస్తున్నారల్లేవుంది వినండి.

డాక్టర్—(వినిపించుకొని) మాలా, మాలా.

మాలా ప్రవేశం

మాలా—జీ. జీ. మీఖోసం దొర్లార్క్ ఖబుర్

సేశార్.

డాక్టర్—మీ రేక్కడే వుండండి. దివాణానికి వెళ్ళి వస్తాను.

శక్తి—మీరు వెళ్ళిరండి. నే నింటికి వెళ్ళి మళ్ళీ వస్తాను.
(లేచును)

డాక్టర్—సాయంత్రం టెన్షన్ కోర్టుకు వెళదాం త్వరగా రండి.

శక్తి—సరే. వెళ్ళివస్తా (నిష్క్రమించు)

డాక్టర్—మూలా! దొరగారిదగ్గ రెవ రెవ రున్నారు?

మూలా—కోలాహలంగా హై జీ.

డాక్టర్—సరే నేను వెళ్ళివస్తా. నీ విక్కడే వుండు.

(నిష్క్రమించు)

మూలా—సి త్తం (కూడా వెళ్ళును. తెరపడును)

2వ రంగం—దేవుడి సావిడి

దేవుడు - కోలాహలం ప్రవేశం

దేవు--ఏమిటి విశేషాలు కోలాహలంగారు? కూర్చోండి

కోలా—ఏమున్నై ఊళ్ళు మండుకుపోతున్నై.

దేవు—అ దేమిటి?

కోలా—మీ అబ్బాయిల మూలంగానే.

దేవు—ఏంచేశారు?

కోలా—తిరుగుబాటు లేవదీశారు,

దేవు—ఎవరిమీద?

కోలా—ఎవరో ఏమిటి. మీ తమ్ముడుగారైన పృథ్వీ పతిగారిమీద.

దేవు—ఎందుకు?

కోలా—పగసాధించుకొంటానికి, తిరిగి రాజ్యం సంపాదించుకొంటానికి.

దేవు—ఇప్పు డేంతక్కువైనవని రాజ్యాట కావాల్సి వచ్చినై?

కోలా—అధికారాలూ, సింహాసనాలూ లేకపోయినవని.

దేవు—అర్హత వచ్చినప్పు డవే వస్తే. వాటికోసం ఇంత ఆగం ఎందుకు?

కోలా—ఆగ మేమిటి పూర్ణు లగులపెడుతున్నారు. చూచారా ఎట్లా నన్ను కొట్టించారో (వీపు చూపును)

దేవు—(చూచి) అయ్యోపాపం. వీళ్ళ కేంపోయేరోజు లొచ్చి యిట్లా చావకొట్టారండి. అనుభవిస్తారైండి. ఇటువంటి వాళ్ళకి రాజ్యాలుకూడా కావాలి. ఎవ డిదృష్టంకొద్దీ వాడు ప్రభువౌతాడు, గాజ్యా లేలుతాడు. తమకు లేవని యీవరస అందట్నీ చావకొడుతుంటే రాజ్యా లొస్తాయా! ఇంటికి రానీ యండి చెబుతా.

(తెరలోపల ప్రజల్తో హలాహలం కీర్తన పాడుతాడు)

కీర్తన—గలిమమూరాలతో కంపించి పోవాలి

కూలికుటీరాలలో కాలాగ్ని పుట్టాలి

ఆకలి మంటలూ

లోకముల్ కాలాల్చి

పోవురా పాపాలు

లేవురా పుణ్యాలు || గాలి ||

కోలా—(భయంతో) వింటున్నారా! ఆ పాటలూ ప్రతాపాలూ.

దేవు—(పట్టుకొని) ఫరవా లేదు కూర్చోండి.

కోలా—మీ శాంతవచనాలు వాళ్ల కేం రుచించవండోయ్. ఇంకా మీ త్రినేత్రం తెరిచాల్సిన ఘడియలొచ్చినై.

దేవు—రానీయండి. అదేమిటో చూచి చెబుతా.

కోలా—మీ రిప్పుడు మెత్తపడ్డారంటెమట్టుకు మీ తమ్ముడుగారి కోటలూ వుండవు మీ గుళ్ళూ గోపురాలూ వుండవు. ఆలోచించుకోండి. వస్తున్నారు.

(కీర్తన పాడుకొంటూ హాలాహలం, ప్రజలు ప్రవేశింతురు)

హాలా—అయ్యా! ఆపదలో పడ్డ వాళ్ల ఆకలిచూటలో మలమల మాడిపోతున్న వాళ్లం. భగవంతుడవనీ పేదలమొర వినగల దేవుడవనీ వచ్చాం. మీ తమ్ముడుగారి కెందుకు రాజ్యం వొప్ప చెప్పావయ్యా! దేవుడవైన నీకే మేము భార మైపోతే మావంటి మానవమాత్రుల భామైపోమా? నీవు నీ రాజ్యం తీసుకో, విశ్వమానవ ప్రేమ చూపుతున్న నీ బిడ్డల కిచ్చుకో. దైవమా! నీ తమ్ముడైన పృథ్వీపతికి దయ లేదు. ఆశ చావదు. రాజ్యం నిలవదు.

కోలా—సరేలే పాడుపోది. ఏదో మాట్లాడుకొంటున్నాం పోండి. రేపొచ్చి చెప్పుకోండి.

దేవు—నాయనా! మీకష్టాలు కనపడుతున్నై. కాలానికి కట్టుబడితేగాని మీ కష్టాలూ నాకష్టాలూ పోవు. ఓపిక పట్టాలి. అదృష్టం పట్టాలి. ఒక ఉసాయం చెబుతున్నా

వినండి. కష్టాలు తీరటానికి దేవతలకి మొక్కుకోవాలి. అడిగిన బలులు ఇవ్వాలి. తెలిసిందా? వెళ్ళి దేవతలకొల్పులు సాగించండి.

కోలా—అదీ చేయాలనినవని. అట్లా పోలేరమ్మ జాతరలు చేస్తే పొలిమేరలోవున్న కష్టాలన్నీ అయిపులేకుండా పోతై. పొండి. పోయి అట్లా నడవండి. అగచాట్లా పోతై ఆకలిమంటలూ చల్లారతై.

హాలా--దైవమా! దేవుడవనిపేరు పెట్టుకొని దీనుడవై మాట్లాడావు. ఇంకా నీ కందు కిన్ని బిరుదులు? కంటబడ్డ కష్టజీవా, కష్టాలు తీర్చలేనప్పుడు నీవెట్లా దేవుడ వాతావయ్యా? నీవు దేవుడవు కావు. నీవు చేతగాని దేవయ్యవు. నీవే దేవుడవైనట్లైతే నీయిల్లు నిత్యకల్యాణాల్లో పచ్చనితోరణాల్లోవుండేది. ఈ సాపిష్టి ప్రపంచంలో సాటిమానవుల మెడలు విరిచి వెచ్చని వేడినెత్తురు పీల్చి కండలు తిని, బొమికలు పగులకొట్టుకొని సునర్ణసాధాలు కట్టుకొని సుఖభోగలాలసులై కూర్చున్న సోమరు లంతా యేమీ చేతగాని నిన్ను నిలబెట్టి గుళ్ళుకట్టి నీ పేరు చెప్పి యీ అమాయక కష్టజీవాల్ని బెదరకొడుతున్నారు. ఇవాళ్ళతో నీసత్తా తెలిసింది. నీ పూజారి ముఠా నాటకం బయటపడ్డది. దైవమా! ఇంకా నీవూ నీ భజనపర్లూ ఎట్లా మాయనాటకం ఆడగలరో చూస్తా.

గీ. కష్టజీవాల కడుపులు కాలికాలి

మండి మారణమైన బ్రహ్మాండమందు

నిన్ను తలచెడినాడే లేకున్నగాని
నీకు తెలియదు దేవుడా! నీదు బ్రదుకు.

(కీర్తన పాడుకొంటూ పోదురు)

కోలా—ఈ పోకిరీగుంపు ఎవరికొంపమీద పడు
తుందో. పోయివస్తా స్వామి (నిష్క్రమించు)

దేవు—జాగ్రత్తపడితేగాని ఇహ వీలు లేదు. (నిష్క్ర-
(తెరపడును.)

ఆ క లి మ ం ట

తృతీయాంకము

1వ రంగము—దినానం.

(తీవ్రదృష్టితో చిటమటలా తూ పృథ్వీపతి ప్రవేశం
చిత్తం చిత్తం అంటూ కోలాహలంవెంట ప్రవేశం)

పృథ్వీ—ఈ ప్రపంచలో సత్యమూలేదు, సంతృప్తి
లేదు. ఉంటే ఈ ధర్మశాస్త్ర పరికరాలూ, ఈ విశ్వమానవ
లోకాలూ, కళాకాంతుల్లో ప్రకాశించేవి. బంధువుల్ని నమ్మ
దామాలంటే బ్రతికుండగానే పైబడి పీక్కునితినే రారబందు
వులైనారు వాళ్ళు. స్నేహితుల్ని చూద్దామాలంటే సరియైన
ప్రాణప్రదమైన సలహాఇచ్చే స్నేహితుడొక్కడూ కనపడడం

లేదు. అంతా ఈ బంగారుకోటల్ని పగులకొట్టుకొని పోదామనీ, ఈ నవరత్న సౌధాల్ని దోచుకుపోదామనీ దురాశాపీడితులై నక్కినక్కి చూస్తున్నారు. ఎంతయిచ్చినా తృప్తిలేనియి దురాశాప్రిజల్ని తీసికొని తిరుగుబాటు లేవదీస్తున్నారు. ఇహ దయా దాక్షిణ్యాలు చూడగూడదు. కోలాహలంగారు! మీరే నాకు గురువరేణ్యులు. సెల వివ్వండి ఏంచేయాలో.

కోలా—ప్రభూ! ఈ కోలాహలం గొంతులో ప్రాణమున్నంతవఱకూ మీకొచ్చిన భయమేమీ లేదు. ఎవరి ఆటలూ సాగనీయను. ఎంతకాలం కట్లా యీప్రిజ లెదురు తిరిగి సమ్మెలుచేసి భీష్మించి కూర్చుంటారో చూస్తా. నిన్నటి కొలుపుల్లో జాతరల్లో యీప్రిజల పసేమిటో తేలింది. వీళ్ళ కల్ల బొల్లేడ్పులు వినేదిక్కేదీ? బాగా ఎముకలు విరిగిపోడి పించాను. సున్నంసున్నం చేయించాను. వీళ్ళు అలిగి సాధించి తెచ్చుకొన్న మహాప్రసాదం, తల చిల్లులూ కాళ్ళూచేతులూ విరిచుకుంటూ. ఇంతేవాళ్లు సంపాదించుకొన్నది. ఆస్పత్రిలో బడ్డారు.

పృథ్వీ—మన డాక్టరుగారి ఆస్పత్రిలోనే!

కోలా—అవునుస్వామి! అయితే వీళ్ళమొఱ వినిపించుకొనే దిక్కేదీ? డాక్టరుగారు ఏమో కట్టుకట్టి అందట్నీ పైదీలుగా కట్టేశారు. ఈ ప్రజానాయకడైన హాలాహాలానికే ఇంకా తగల్లేదు. తప్పించుకొని తిరుగుతున్నాడు.

పృథ్వీ—హాలాహలంగాడా ఆస్పత్రి కొచ్చాడా?

కోలా—నచ్చాడు స్వామి! అతడు రాకుండా వుంటాడా? ప్రజలతరపున సర్దిఫికెట్టు తీసుకుపోవటానికొచ్చాడు

పృథ్వీ—డాక్టర్ సర్టిఫికేట్ తీచాడా?

కోలా—లేదు స్వామి. ఇప్పుడు కాదన్నారు.

పృథ్వీ—అంటే, మళ్ళీ ఎప్పటికో యిన్వటానికీ సిద్ధమయ్యాడన్నమాట. అసలీ డాక్టర్కి బుద్ధిలేదు. బుద్ధుంటే వాళ్ళనీ అట్లా చేరనిస్తాడా?

కోలా—అదే గాకూడా కొంత అనుమానం వేసింది.

పృథ్వీ—మీరు చెప్పకపోయినారా మఱి?

కోలా—చెప్పాలెంకి. చెప్పేండా వుంటానా. మన తరపున నన్ను కొట్టినట్లు సర్టిఫికేట్లుగూడా తెచ్చాను. మన తరపున డాక్టరుగార్ని సాక్ష్యంలో బిగించాను. వెంటనే వచ్చి తమ దర్శనం చేసుకోవొమ్మనమని చెప్పొచ్చాను. ఈ పాటికే రావల్సిందిగూడా మఱి.

పృథ్వీ—ఒక్క తెవరెవరున్నారు?

కోలా—దురాగ్రహిగారువై పు శక్తికాంతగారున్నారు.

పృథ్వీ—(ఆశ్చర్యంతో) ఆమెందు కొచ్చినట్లు?

కోలా—అంతను ముందు దురాగ్రహిగారుకూడా సచ్చివెళ్ళారు. వీళ్లద్దఱూ రావడంవల్ల నాకూ అనుమానమే తట్టింది. ఒకవేళ డాక్టర్ని ప్రజలతరపున తిప్పటానికీ నాటకం ఆడుతున్నారేమో.

పృథ్వీ—అంతే అనుకోవాలి. ఇంకారా లేదేం డాక్టరు మఱి.

కోలా—అదే చూస్తున్నా నేను గూడా. నేను వెళ్ళి ఆరా తీసుకొస్తా, వుండండిస్వామి (పోబోవును)

వృధ్వీ—ఆరా తీసుకోటమేగాకుండా వెంటబెట్టుకొని రండి.

కోలా—చిత్తం (నిష్క్రమించు)

వృధ్వీ—ఇదంతా మా అన్నగారైన దేవుడిబిడ్డలు సాగించిన. నాటకమే. ఏమాత్రం సందేహంలేదు. ఆత్మీ పాస్తులు పోబట్టే యిట్లా దిగారు. అసలు ప్రజల్లో పుట్టిన వుండు వీళ్లవల్లనే రేగి మధ్యమధ్య పెద్దగోల లేస్తున్నది. ఇహ ఈ దేవుడిసంతానానికి యీ కాస్తకూడూ లేకుండా జేస్తే గానీ పోరు చల్లారదు. కావంగదాటిని వీళ్ళకుండటానికి ఇల్లూ వాకిళ్ళిచ్చి పోలం పుట్రా యిచ్చి జాలిపడబట్టే యేకు మేక కూర్చున్నారు. (చూచి) ఎవ రడి?

భూదేవి ప్రవేశం

భూ—ఎవరూ లేదు నేనే

వృధ్వీ—ఇహ మీరుగూడా వచ్చారా!

భూ—ఎందు కంత విసుక్కుంటారు?

వృధ్వీ—అనవసర ప్రసంగానికి.

భూ—పోనీ మానేయండి.

వృధ్వీ—ఇట్లా ఎగబడుతుంటే ఎట్లా మానేయటం?

భూ—ఎవర్ని హింసించకుండా వుంటే చాలు.

వృధ్వీ—ఎవర్ని హింసించకుండా వుండే వాళ్ళు

సన్యాసులు.

భూ—కాదు. ప్రభువులు

వృధ్వీ—అయితే సరే. తమరు దయచేయండి.

భూ—నామాట వినండి.

పృథ్వీ—నేను తాత్రవంశ సంభూతుడను. ప్రభు
మర్యాదకోసం జీవించువాడను. సర్వసర్వంసహస్థలి నా
యేలుబడిలో నడవాలి. అంచేత అండఱూ నామాట వినాలి.
జ్ఞానబలమూ, సాహసబలమూ గలవా డెవఁడో వాడే ప్రభువు.
ఈ రెండుచిహ్నములు చూచియే రాజ్యలక్ష్మి నన్ను వరిం
చినది.

భూ—అందుకనే వేడుకొంటున్నది.

పృథ్వీ—ఏమని?

భూ—ప్రజలకోర్కె తీర్చమని.

పృథ్వీ—ప్రజలకోర్కె తీర్చేది ప్రభువుకాదు. భగ
వంతుడు.

భూ—మఱి ప్రభు వెందు?

పృథ్వీ—కావలికాయటానికి.

భూ—ప్రజలకి అన్నం లేనప్పుడు ప్రభువు కావలిమట్టు
కెందుకు?

పృథ్వీ—సరే వాళ్లు నీ కాళ్లబడ్డారా ఏమిటి?

భూ—మన ప్రజలు మన బిడ్డలు. మన కాళ్ళబడిక
యెవరికాళ్లమీద పడతారు?

పృథ్వీ—సరే నీవు రాణివిగా. నీవు తీర్పు పాపం వాళ్ల
కష్టాలు.

భూ--మనం ప్రభుదంపతులం. ప్రజలకితల్లిదండ్రులం.

సీ. ఈ దివ్య భారాధరాది సాధాగ్ర సా

దామినీ తన్వి సంతానమహిమ

ఈ జీవనిర్ఘ్రిణీ జన్యకాంతార

కేదారలక్ష్మి వినోదగరిమ

ఈ మనోహర శారకామయూరమరీళ

శుకపిక సంసార శోభలఘిమ

ఈ మహావీర మహా మహిళా విశా

ల యశోవిశాఖ కల్పప్రశస్తి

వీయపాగ కృపారస హృదయములలా

చల్లగా లేచి నేడు భూవల్లభులకు

ఇన్ని రత్న సింహాసనా లిచ్చినదియొ

చూచుకొని రాజ! ప్రజలను గాఢచుకొనుడు.

పృథ్వీ—సరే బాగావుంది బోధ ఇంత జాలివడి
ప్రజల కష్టాలు చూస్తున్నదానవు పాపం నీవుగూడా పార్థివస్తే
గాని ప్రభువు కనికరించడని యదొక ఎత్తు ఎత్తి నిన్ను పంపా
రన్నమాట. అర్థమయింది. హరిహర బ్రహ్మాదులు దిగివచ్చి
మొత్తుకొన్నా యీ దేవుడి సంతానాన్ని యీ ప్రళయకాల
కారణభూతులయిన ప్రజల్ని కనికరించకూడదు, కనికరించను.
నీవు నీ అంతఃపుర రాజకార్య నిమగ్నురాలవై వుండుము.
పోము. ప్రజల్ని స్వేచ్ఛగా వదిలిపెడితే ప్రభుత్వాలు
సాగవు. ప్రజలకి ఒకనాలుక లేదు. ఒక తలా లేదు. తలో
మాటా, తలోదార్శిత్వస్తున్న ప్రజల్ని విశ్వసించి యే కార్యా
నికీ దిగకూడదు. నీవు ఆడదానవు, అంతఃపురకాంతవు. నీకు
ప్రజాప్రపంచధోరణి బాగా తెలియదు పోము.

భూ—నాకు ప్రభువుధోరణి తెలిసియే వేచుచున్నాను.

పృథ్వీ—వేమకొన్ననూ, మొత్తుకొన్ననూ ప్రయోజనం లేదు.

(తెరలోంచి ప్రభూ! డాక్టరుగా కొస్తున్నారు)

పృథ్వీ—సరే! డాక్టరుగా కొస్తున్నారు. మేము చాలా మార్లు ముక్కునవలసిన వ్యవహారాలున్నాయి. నీవు త్వరగా వెళ్లు

భూ—మన వ్యవహారాల్ని మన సమస్తరాజ్యాల్ని యీ డాక్టర్లు, యీ కంట్రాక్టర్లు కాదు కాపాడుతున్నది. వీళ్ళు మీ ఆస్తిపాస్తుల్ని, వంశమర్యాదల్ని పాడుచేయటానికి మూగుతున్న ముఠాదార్లు. వీళ్ళ స్నేహంబట్టి రాజ్యాన్ని నేల పాలు చేయకండి. ఈ ప్రాణఘాతకుల్ని చేర్చి ఈ గోముఖ వ్యాఘ్రముల మాట నమ్మి కన్నబిడ్డలవంటి ప్రజల్ని మంటి గడ్డలు చేసుకోకండి. మీ దారుణశాసనాలకీ మీ ఘోర తంత్రాలకీ ప్రజల పూరికటేరాలు తగలబడుతున్నాయి.

పృథ్వీ—ఇక చాలించు ఉపన్యాసం.

భూ—ఇక చాలించండి తంత్రాంగం.

పృథ్వీ...(గుడ్లెత్తజేసి) ఆ! ఏమిటి! (లేచు)

భూ—ప్రళయం కట్టిపెట్టండి.

పృథ్వీ—ఓసి మూర్ఖురాల! నీవుగూడా తిరస్కరించి ధిక్కరించి కవ్వించెదవా! ఇక పదా! సహించను.

(లాక్కొని పోవును)

(తెర వదును)

2వ రంగం. పృథ్వీపతిగారి క్లబ్బు.

కోలాహలం—డాక్టర్ ప్రవేశం

డాక్టర్—దివాణంలోనుంచి యెరితసేపటికీ ఇవాళ దొర గారు రానికారణం ఏమిటి?

కోలా—దొరగా రివాళ చాలా కోపంతో వున్నారు. పికారికి రారేమి.

డాక్టర్—ఎవరిమీద కోపం?

కోలా—ఇంకా ఎవరిమీదంటారేమిటి? ఎంతఇచ్చినా ఎంతచెప్పినా విననివారిమీద. భయభక్తులు చచ్చిపోయిన యీ మాయదారి ప్రజలు రాణిగార్ని చూచి యేంచెప్పారో యేమో; రాణిగార్ని దొంగగార్నిగూడా చెసింది. దివాణం అంతా గోలతో ఘోషిల్లుతున్నది.

డాక్టర్—రాణిగారు దివాణంలో వున్నారా ఇంతకూ?

కోలా—ఏమో! ఎందు కుంటారు? రాణిగారుకూడా పార్టీకట్టారు.

డాక్టర్—అయితే రాణిగారు ప్రజలపక్షం నిల్చారన్న మాట.

కోలా—నందేహం లేదు. వారి ధోరణి చూస్తేమట్టుకు నిల్చి రనుకోవాల్సిందే.

డాక్టర్—ఈ విషయంలో పృథ్వీపతిగారయితే, భూదేవి గార్ని వదిలిపెట్టిగూడా ప్రజల్ని సాధిస్తారా?

కోలా—ఈ ప్రజల విషయంలో యెంత పన్నికైనా సాహసించేటట్టే కనపడుతున్నారు.

డాక్టర్—అట్లాగానుండా ప్రజలకీ ప్రభువుకీ రాజీచేసి రాజ్యాన్ని కాపాడే ఉపాయం మీకు తట్టడం లేదా?

కోలా—ఇంత దురాశాపీడితులైన ప్రజల్ని ఎవరూ సంతృప్తిపరచలేరు. పట్టపగ్గాలేని యీ ప్రజల్ని యిట్లా నయాన దారికి తీసుకురా లేరు. చతురుపాయాలలోకల్లా క్రియాశూరత్వం చూపించే దండోపాయంతోనే దారికి వస్తారు.

డాక్టర్—ఇంతవఱకూ ఆ వుపాయంతో సాధించి సంపాదించి దేముంది?

కోలా—అదేమిటండి, అన్నీ తెలిసి అట్లాఅంటారు? ఏమందుకీ చితుకని గడ్డని మీరెట్లా ఆపరేషన్ చేస్తున్నారో అట్లాగే యీ ప్రజలవిషయంలో రాజధర్మం నడిపించాలి. అసలు ఆపరేషన్ పని చేసినట్లు కోఆపరేషన్ పని చేయదు.

డాక్టర్—సరేలండి. దొరగా కొస్తున్నారు.

కోలా—రానీయండి. ఇప్పుడు మీ రేమీ రాజీప్రసంగా లెత్తకండి. మండిపడతారు.

డాక్టర్—నాకుమట్టుకు తెలియదండి,
(పృథ్వీపతి పార్కు దిగి భట్టుతో, గుట్టుతో ప్రవేశించును)
(అంతా నిలబడుదురు)

పృథ్వీ—ఎంతసేపైందండి మీ కొచ్చి?

కోలా—ఇంతకుముందేనండి. అరగంటకా లేదండి మనంవచ్చి డాక్టరుగారు?

డాక్టర్—అవునండి. అరగంట అయిందండి.

పృథ్వీ—ఇహ ఈ ప్రజానాయకణ్ణి పట్టుకొంటేగాని ప్రజలు దారికి వచ్చేట్టు లేదు. కూర్చోండి.

డాక్టర్—చి త్తం పట్టుకోవాలి.

(అందఱూ కూర్చుందురు. ఫలహారాఱి తెచ్చిపెట్టెదరు)

కోలా... (తింటూ) పట్టుకోటమేగాదు ఎముకల్ని విఱగపొడిపించాలి.

పృథ్వీ—మా అన్నగారి బిడ్డలుగూడా ప్రజలవఱాన చేరారట.

డాక్టర్—ఇది వట్టి పుకారండి.

కోలా—పుకారూగాదు, షికారూగాదు. మీ కింకా తెలియదు పూరుకోండి.

పృథ్వీ—నిజమేనండి డాక్టరుగారు. ఈవార్త గాలి కబురుగా భావించకండి. ఈ భట్టుగార్ని అడగం డింకా.

భట్టు—యధార్థం స్వామి!

గుట్టు—ముమ్మాటికీ యధార్థమండి.

డాక్టర్—మీ కెట్లా తెలిసింది?

కోలా—నా శ్మేష్పడూ రెండుసంస్థానాల్లోనూ తిరుగుతుండేవాళ్ళు కాబట్టి.

డాక్టర్—అయితే; యేం చేశారు? ఏం చెప్పారు?

భట్టు—రాణిగార్ని తిరగదీశారు.

గుట్టు—ప్రభువుగార్ని ప్రాణప్రమాదంగూడా తెచ్చి పెడుతున్నారు.

డాక్టర్—ఇ దంతా ఎవరివల్ల జరుగుతున్నది?

భట్టు—సత్యాగ్రహివల్ల.

గుట్టు—దురాగ్రహివల్లగూడా జరుగుతున్నది.

కోలా—ఇ దెట్లా వట్టిపుకా రవుతుందండి?

డాక్టర్—ఇంకా ఈ రాజద్రోహుల్ని కనికరించ గూడదు. అన్నగారి బిడ్డలుగదాఅని అవ్యాజప్రేమతో పోషిస్తున్నదానికి ఎంత కృతఘ్నుతాదోషం చూపిస్తున్నారు. ఈ కృపారస సార్యభాము డింతవఱకూ కరుణించకపోతే వీళ్ళగుతు లెట్లా వుండాలో అట్లా వుండేవి. మూర్ఖులు, గోముఖ వ్యాఘ్రములు. అనుభవిస్తారు.

కోలా—నే నెన్నాళ్ళనుంచి వీళ్ళగుటించి చెబుతున్నా నండి?

డాక్టర్—నిజమేనండి. ఇప్పు డింకా సమ్మాగదండి.

వృద్ధి—అన్నగారి బిడ్డలుగానీ, కన్నవారిబిడ్డలుగానీ, వీళ్ళ నింకా పూరికే వదలిపెట్టను. వీళ్ళ కుదురుతోసహితంగా కుదలించి పారేస్తేగాని కన్నుమూయను.

భట్టు—గీ. చెట్టు చెడుకాలమునగాని కట్టకడకు
కుక్కమూతిపిందెలు పుట్ట వెక్కడైన
ఇంత కరుణానముదుర్ని ఈజగాన
తెలుసుకొనక ఘోరాగ్నిలో బడిరి ప్రజలు

డాక్టర్—బాగా చెప్పారు. చేసినపాపం వృధాగా పోతుందా?

గుట్టు—పోదు బాబు పోదు.

గీ. కట్ట కంటిననిప్పుతో కట్ట యింక
కాలికాలి నుసియమున కరణి ధరణి

పాదు దుర్బుద్ధి బట్టిన ప్రజకు నేడు
తప్పదు వినాశకాలమ్ము ధర్మరాజ!

కోలా—నిజంబంతే. మంచి నీతివాక్యం చెప్పారు.
మీవంటి ధర్మకోవిదులు రాజ్యంలో కొంచెం ధర్మప్రచారం
చేస్తే ప్రజకి పెద్దా పిన్నా తారతమ్యాలు, ప్రభుభక్తి
విశ్వాసాలు పట్టుబడతే బాబు!

పృథ్వీ—అందుకోసమే ఈ మహామహుల్ని సంస్థాన
పండితులుగా చేర్చుకొన్నాను.

భట్టు—ప్రభువుగారి దయ, మహాభాగ్యం.

గుట్టు—ప్రభువుగారి హృదయం దయాసముద్రం.

కోలా—మీమాదిరి యీ ప్రజలగ్గూతా ' ప్రభుభక్తి
విశ్వాసాలుంటే ప్రజ కింకా కఱవుంటుందండి?

డాక్ట—సోదరులారా!

ఉ. ఈ వనరాజ్యలక్ష్మీ కులు కింత వసంతునిరాక జేసి, భూ
దేవికి నోముపంటలయి దివ్యకళా మృదుజీవనములై
పావన మైనయట్లు పయిపక్షుల కెక్కడ గ్రాహ్యమాను స
ద్యావనతోడ మీరు ప్రభుభక్తి పరాయణులై తరించుడి.
భట్టుగారు! గుట్టుగారు!

భట్టు, గుట్టు—అయ్యా, అయ్యా!

డాక్ట—మీ రుభయులూ కలిసి దేవుణ్ణి, సత్యాగ్ర
హిని కట్టేయాలి.

భట్టు—చిత్తం. అ దెంతపనండి.

గుట్టు—తెప్పపాటులో కట్టేయగలం.

డాక్టర్—తర్వాత జగన్మాతకీ, ముక్తికాంతకీ, ఉపదేశాలు చేసి వేదాంతపిచ్చిలో పడేయండి. వాళ్ళా జాతర్లలో పడివుంటారు

భట్టు—చిత్తం. అట్లాగే.

డాక్టర్—దీంతో సర్వస్వమూ పోయి, యీ దేవుడూ, యీ దేవుని సంసారం సన్నగిల్లి అడవులబట్టాలి.

కోలా--అడవు లే యేమిటి శంకరగిరిమాన్యాలుపట్టాలి.

డాక్టర్—ఇహ కాస్త తెలివిగలవాడై అలవిగాకుండా వున్న యీ దురాగ్రహినిమట్టుకు నేను పట్టుకొంటాను.

కోలా—ఆయన ఎల్లాలో?

భట్టు—ఇల్లాలేవరూ?

కోలా—శక్తికాంత.

డాక్టర్--ఆమెని ఎదినఅకే కట్టిశాం. ఆమెవల్లనే మన కార్యకలాపాలన్నీ చుటుకుగా సాగుతున్నై.

వృద్ధీ--ఇహ మా అన్నగారికి పూచికపుల్లంత ఆస్తి గూడా వుంచెగూడదు. జాలిపడగూడదు.

కోలా—(నవ్వి) ఆదేవుడు వట్టి పిచ్చిమారాజండి. ఎవడొచ్చి కాల్లుపట్టుకొన్నా మెత్తపడతాడు. (చూచి) నూతేళాయుస్సండి మీకు. అనుకొంటుండగానే వచ్చారు.

(దేవుడు ప్రవేశం. అంతా నిలబడుదురు)

దేవు—కూర్చోండి నాయన (అందరూ కూర్చుందురు)

డాక్టర్—(లేచి) దేవమా! నమస్కారం. నేను మీ సంస్థానవైద్యుడను. మీ అవ్యాజ కరుణాకటాక్షంతో బ్రదుకుతున్నవాణ్ణి. అనుగ్రహించాలి. తమకుమార్లు తమ సంస్థా

నానికీ తను సామ్రాజ్యానికీ చాలా కడగండ్లు తెచ్చిపెడుతున్నారు. దైవమా! నీవు నిరుపేదజనులను కల్పనృక్షమువంటివాడవు. నిన్ను కనిపెట్టుకొని నీకు మొక్కుకొని బ్రదుకుతున్న యీ పేదప్రజలకి ప్రభుభక్తి విశ్వాసాలు పోయి రాజ్యంలో నానాఘోరాల్ని లేసి ప్రభువుమీద తిరుగుబాట్లు లేవదీసి దైవభక్తి రాజభక్తి లేకుండా చేస్తున్నారు. మీ రనుగ్రహించి యీ సమస్తప్రపంచ సామ్రాజ్యాన్ని మోసి మీ ఆజ్ఞ జవదాటని మీ తమ్ముడైన పృథ్వీచతిని నానా బాధలు పెడుతున్నారు. దైవమా! నిన్ను చూచి యింతవఱకూ సహించారు. ఇహ యీ రాజద్రోహుల్ని, నీశమూర్ఖుని యిట్లా విడచిపెట్టివుంటే విలయాలన్నీ యేకమౌతే.

దేవు—నాయనా! నీవు చెప్పిన దంతా వాస్తవం. దండనీతి లేకపోతే ధరణీనుండలం నిలవదు. అవశ్యకర్తవ్యంగా ప్రభువు దండోపాయంతో సమస్త భావోచకాన్ని తీర్పుకొని రావాలి. పరిపాలించాలి. దానిని నేను కాదనను. ఇహనా కుమాళ్ళకి నేనుగూడా చెప్పిచూస్తాను. చివరకపోతే వాళ్లు గూడా అనుభవిస్తారు.

కోలా—దైవమా! నీ విశాలహృదయానికి, నీ దయారస భావానికి, మా కృతజ్ఞతాపూర్వకమైన అభివందనాలు. అనుగ్రహించండి. నీ కొడుకులు తెలివిగలవాళ్లేగాని యింటికి ఏమాత్రం పనికిరాని వట్టి అప్రయోజకులైనారు. వాళ్ళకి వాళ్ళ కష్టమూ తెలియదు, ఎదుటివాళ్ళ కష్టమూ తెలీదు. ఇటువంటి వట్టి అప్రయోజకుల్ని నమ్ముకొని కూర్చుంటే యింత మహాలక్ష్మీవల్లభుడవైన నీవుకూడా కష్టపడక తప్పదు. నీ.

భార్యయైన జగన్నాథ పూర్వకాలపుమనిషి, ఆమె కేమీ తెలియదు; నీకు నీ తమ్ముడైన యీ పృథ్వీపతి యేమీ తక్కువ చేయదు. నీకు కావల్సినీవన్నీ యిస్తాను. నీకు నవరత్నాలతో ఆలయాటూ, గోపురాలు కట్టిస్తాను. నీ నిత్య ధూపదీప నైవేద్యాలకీ, ఉత్సవాలకీ, ఊరేగింపులకీ ఏమాత్రం లోపం వుండదు.

భట్టు—దైవమా! నీవు ప్రభువత్వానికి సచ్చి సౌఖ్యం చూచుకో.

గుట్టు—దైవమా! నీవు నిరుపేదవారిని పట్టుకు పాకు లాడితే అన్ని పచ్చిమంచినిల్లుగూడా పుట్టవు.

పృథ్వీ—దైవమా! నేను నీ తమ్ముడను. మన మిరువురమూ ఒక తల్లిగర్భవాసమున పుట్టి పెరిగినవారము. ఇన్ని రాజభోగములు నే నొక్కణ్ణి అనుభవించటము ధర్మంగాదు. అంచేత నేను నా రాజరికానికి ఎంత వాడుకొంటున్నానో నీవుగూడా అఖిలైశ్వర్యాల్ని వాడుకోవచ్చును. ఇందులో నా కెంత హక్కున్నదో నీగూడా అంత హక్కున్నది. ఈరోజు నుంచి సమస్త వేదశాస్త్ర పారంగతులైన యీ భట్టుగార్ని, గుట్టుగార్ని, నీ కాలక్షేపాలకి వాడుకొనుము.

డాక్ట—ఎంత యిచ్చిననూ సంతృప్తిపరచలేకుండా వున్న యి పాపిష్టికాలంలో దైవమా! నీవు నీ బలమంతయు ప్రభువులకి ప్రసాదించుము. నీ వంశప్రతిష్ఠ కాపాడుకొనుము.

గీ. కూలివారిని నీవు నీ కాలికిరింద

తొక్కిపట్టి ప్రాణాలను తోడునాడు

భాగ్యవంతుల మోసి మా ప్రభువు నిన్ను
సిరులతో మహాదేవ! పూజించుచుండు.

దేవు—అట్లాగే తండ్రీ! ఒకప్రక్క డొక్క కాలు
స్తుంటేగాని ప్రజలు మాట వినరు. ప్రపంచం నడువదు. పేద
వాళ్ళనిమట్టుకు అష్టదరిద్రాలలోనూ, అష్టకష్టాలలోనూ
పడేసి వుంచటమే గాగ్నూడా కావాలి. తప్పకుండా వుంచుతా.
అయితే, నాకుర్రవాళ్ళేమన్నా వాళ్ళకి సహాయం చేస్తుంటా
రేమొ. అదికూడా కనిపెడుతుండాలి.

డాక్ట—అటువంటప్పుడు నీకుమార్లని చూచికూడా
జాలిపడగూడదు.

దేవు—నిజంగా జాలిపడరాదు. జాలిపడితే ప్రపంచం
ఎట్లా సాగుతుంది? ఆగోల ఎక్కడిది?

(తెరలోంచి)

(ప్రభూ! ప్రభూ! బందిపోటు వూరుమీదపడి దోపిడి చేస్తున్నది)

(అందరూ లేతురు)

కోలా—ఆ ఆ పట్టపగలే దోపిళ్ళు మొదలుపెట్టారా?
ఎట్లా ప్రభూ! ఇంకా శాంతించగూడదు. ఇది ఈ దేవుడి
కొడుకులు చేయిస్తున్న దోపిళ్ళు, సందేహం లేదు.

ప్రధ్వీ—ఈగోల రాణిగారు లేసినట్లుంది. లేకపోతే
అంత సాహసం వీళ్ళ కెక్కడిది?

డాక్ట—నిశ్చయంగా అంతే. పదండి. గోల పెద్ద
దయింది. (నిష్క్రమింతురు)

(తెర పడును)

కిన రంగం భూదేవి మందిరం.

(భూదేవి నిద్రించుచుండును.

మారురూఢంతో హాలాహలం ప్రవేశం)

హాలా—ఇది రత్నగర్భయైన భూదేవిమందిరం. ఈతల్లి చల్లని దయవల్ల ఇంకా ఈనాడుకూడా. మా కష్టజీవాల తెక్కల కష్టానికి అంత కలి అంబలీ దొరుకుతున్నది. ఈ హ్మజనయిత్రీ యెంత ఓర్పుగలదోగాని, కన్నకుమారులకోసం కడుపుమాచ్చుకొని కాలువలు కట్టుకొని అసహ్యములేక ఆయా సములేక బాధపడుచున్నది. ఇంతదయ ఏప్రభువు కున్నది? ఏ దేవుడి కున్నది? నెత్తురోడ్చికొని, కండలు తఱుగుకొని, ఎముకలు పగులకొట్టుకొని యిన్ని నవరత్నసాధాలు కట్టుకొని బిరుబొర్రలు పెంచుకొని, కూర్చుని లేవలేని యీ ధనికులకు, యీ నరహంతకులకు దయ యేకోశానా లేదు. ఇటువంటి సోమరిపోతులను బలిపించుకొని గుళ్ళు. గోపురాలు కట్టించుకొని యీ కష్టజీవాల్ని బలిచేయించుకొని మూగ మొద్దుగా తయారైన దేవుడికి, తాతిబండగా తయారైన దేవుడికి దయాలేదు. చూపూలేదు. అన్నీ చోయినై. ఉంటే లోకా లిట్లా కాలేవే కావు.

(ధానశీలు కట్టుకొని వేసమండలు పట్టుకొని భట్టా, గుట్టా ప్రవేశం.)

భట్టు—ఎన రయ్యా నీవు?

గుట్టు—ఎందు కిక్కడి కొచ్చావ్?

హాలా—నేను దాసుణ్ణి!

భట్టు—అయితే ఎందు కొచ్చావంట!

హాలా—భూదేవమ్మగోర్కి యంత్రం కడదామ
నొచ్చా.

భట్టు—సరే కడదువుగానే.

గుట్టు—మారంగా వుండు.

హాలా—సామగ్రింతా తెప్పించరూ దొర్లూ?

భట్టు—తెప్పిస్తారే.

గుట్టు—నీ యంత్రాలకితోడు సామగ్రికూడా కావాలి?

భట్టు—కానియ్యవోయ్! గుట్టూ! నేను చెబుతుంటే
నీవు వేపమండతో వినరుతూవుండు.

గుట్టు—సరే కానియ్యి.

భట్టు—ఓం, హ్రేం, హీం, మహంకాళి. ఓం,
హ్రేం, హీం, మహంకాళీ.

గుట్టు—(వేపమండ త్రిప్పుతూ) కాస్త దారికొస్తు
న్నట్లున్నది.

భట్టు—ఎవరికోసం వస్తుందిరా? ఓం, హ్రేం, హీం,
మహంకాళీ. పదా దొరగార్కి చెప్పొద్దాం (నిష్క్రమింతురు)

హాలా—ఇన్ని మాయమంత్రాలకీ, ఇన్ని దొంగ
వేషాలకీ మర్యాదా గౌరవం వుందిగానీ, రాత్రింబవళ్ళు ఎము
కలు పగులకొట్టుకొని యిన్ని పట్టణాలీ, ఇన్ని ఘాతకరీలీ
నడిపిస్తున్న యీ కష్టజీవాలకి సంఘంలో మర్యాదా లేదు
మన్నసా లేదు. పాపం మావంటి కష్టజీవాలకోసం నానాహిం
సలకి లోనై క్రింగి కృశించుతున్న యీ భూదేవికి పీడపట్టిం
దనీ, పిశాచం పట్టిందనీ, దొంగదొంగ శాస్త్రాలు చెప్పి

యిట్లా మావంటి కష్టజీవాల కష్టార్జితాన్ని దోచుకొంటున్నారు

గీ. ఇంత రత్నగర్భవయి విశ్రాంతిలేక
పంటలన్ని పండించి ప్రపంచమందు
కటకటా! యిటువంటి రాక్షసులచేత
శల్యపంజరమైతి భూజనని నీవు..

(భూదేవి లేచి)

భూదే—ఎవరు మీరు?

హాలా—తల్లీ! నీ తనయుణ్ణి హాలాహాలాన్ని.

భూదే—తండీ! ఈ రాక్షసులదగ్గర కెందుకొచ్చావు?

హాలా—తల్లీ! నీచెఱులు తప్పించబానికొచ్చాను.

భూదే—తనయా! నే నింత బంగారుపంటల్ని పండించుకొని మిమ్మిట్లా పస్తులుపడుకోపెడుతున్న నిర్దయురాల మీద మీ కీ పిచ్చిభ కైందుకు?

హాలా—మమ్మల్ని పస్తులు పడుకోపెడుతున్నది నీవు కాదుతల్లీ! జీవితంలో శ్రమలన్నది యెఱుగక సోమరితనంతో సుఖమారతనంతో సుఖభోగలాలసులైయున్న యీ దేవుళ్లా ధనికులూ మాకూడు పడగొట్టి మమ్మల్ని మాపిల్లల్ని పస్తులు పడుకోపెడుతున్నారు. ఇంత మహా ఘోరదారుణ ఘాతుక లోకంలో భూమాతా! నీచల్లని కృపాకటాక్షంతో బ్రతుకుతున్నాం.

భూదే—(రత్నహార మిచ్చి) నాతండీ! ఈ కష్ట కాలంలో ఇటువంటి దయాదాక్షిణ్య శూన్యమైన రాక్షసుల

ముందు బ్రతకటం కష్టం ఈ రత్నహారము ఖర్చుపెట్టుకొని
కాలాన్ని నెట్టుకొని జీవించండి, దొరబొచ్చు వేళ్ళ అయినది
వెళ్ళివస్తా (నిష్క్రమించు)

హాలా—ఆహా! ఈ భూజనని యెంత కరుణారస నిర్ఘ
రిణ్యమై తన బిడ్డల్ని యింత ఆపత్కాలంలో ఎట్లా కాపాడు
కొనుచున్నదో చూడండి. ఈమె కడగండ్లు తీర్చటమే మా
కష్టజీవాల ప్రధాన విద్యుక్తధర్మమై వుంది. ఇప్పుడు ఈ
దొంగ వేషధారుల్ని హడలుకొడితేగాని దేశాలు బాగుపడవు.
(బ్రహ్మరాక్షసి విగ్గు పెట్టుకొని రగ్గు కప్పుకొని భూదేవిపాన్ను
మీద పరుండివుండును) ఇహ ఈ కొంగజపాలవార్ని యీ
దొంగ గురువులవార్ని పట్టుకొని యేడిపించితీరాలి. అరుగో
వస్తున్నట్లున్నారు. (ముసుగుపెట్టుకొని పరుండివుండును)

భట్టా, గుట్టా మంత్రాల్లో ప్రవేశం

భట్టా—ఈదెబ్బతో పట్టుకొన్న దయ్యం దారిపట్టాలి

గుట్టా—కాళ్ళుపట్టాలి. ధూ మహంకాళి ఓం హ్రీం
హ్రీం, మహంకాళీ.

హాలా—(కూనస్వరంతో) ఎవరో దగ్గఱకి రండి.

భట్టా—మూట్టాడకయ్యా! అమ్మగార్కి స్పృహ
వచ్చింది.

గుట్టా—ఏమిటో చెబుతున్నారు వినవయ్యా!

హాలా—దగ్గఱకి గండయ్యా ఎవరో.

భట్టా—దగ్గఱకి రమ్మగారున్నారు. మనమంత్రం
బాగా పారెందయ్యా. ఇంకోమాటు మంత్రోచ్చారణ చేయి.
శేషమేమాత్రం లేకుండా లేచిపోతుంది.

గుట్టు—ఓం, హ్రీం, ఘ్రీం, మహాకాలీ, పిలుస్తున్నారు. పదవయ్యా.

భట్టు—అమ్మా! వస్తున్నాం. చిత్తం. ఇక్కడేవున్నాం సీవుగూడా రావయ్యా (ఇద్దరూ చేతులు నలుపుకొంటూ దగ్గరకు పోదురు)

హాలా—(తెటాలున లేచి ఇద్దరిజుట్టూ పట్టుకొని) మీరు మంత్ర) వేత్తలా? దయ్యాలి వదలకొట్టే భూతవైద్యులా!

భట్టు—(తేలగుడ్డు వేసి) ఇదేమిట్రో! ఇది దయ్యమ్రో!

గుట్టు—(నాలుక చాచి) అయ్య బాబోయ్! ఇది దయ్యమ్రో.

హాలా—ఇది మీ సంసానాలకీ, మీ సామ్రాజ్యవాదులకీ, పట్టిన దయ్యం. ఊరికే వదలిపెడితే యెట్లా? మిమ్మల్ని సోదిలోగ్గుడా రాకుండా తెగటార్చితేగాని దేశదేశాలలో లేచిన ఆకలిమంటలు చల్లారవు (ఇద్దరిజుట్లకీ ముడి వేసి పడద్రోసి రివాల్వారు తీసి ఫైరుచేసి) మీవంటి సోమర పోతు ముఠాలు మారణమైపోతేగాని లోకాలు పచ్చపడవు. (పారిపోవును) (భట్టూ, గుట్టూ చచ్చి పడివుందురు)

(కళకళలాడుతూ కోలాహలం ప్రవేశం)

కోలా—భట్టూ! గుట్టూ! ఇవాళ్ళతో మంత్రాలు సమాప్తమైపోతయ్యా? ఏ మిటి! మానమంత్రంలో వున్నారా! భలేమంత్ర)గాళ్లు. వీళ్ళని పట్టుకొని, పథ్నాలు భువనాల్ని జయించవచ్చు. (శవాలు కాలికి తగిలి చూచి తెల్లబోయి) ఇదేమిటిబాబో! ఎవరు వీరు! భట్టూ! గుట్టూ! ఎవరిక్కడ పడివున్నారు? (చూచి) వీళ్ళు భట్టూ, గుట్టూ

మాదిరున్నారే! ఈరక్తం ఏమిటి? ఈ ప్రళయం ఏమిటి? ఇంత మహామంత్రవేత్తల్నే బలిగోరిందే దయ్యం. ఇది దయ్యమా! బ్రహ్మరాక్షసా? అమ్మ బాబోయ్! ఎట్లా! నా కాళ్ళాడటంలేదు (వణకుతూ) ఈ బ్రహ్మరాక్షసి నన్ను గూడా మ్రింగేస్తుందేమో (ఉలిక్కిపడి) అమ్మా! అయ్యో! నే నెప్పుడూ నీజోలికి రాను, నన్ను పోనీ. నీకాళ్లకి మొక్కుతా. (చెంపలు వాయించుకొని) ఇహ నే నెప్పుడూ అనవసరమైన వాటిని కట్టుకొని బయల్దేరను. ఓ బ్రహ్మరాక్షసీ! నా సర్వస్వమూ నీకు ధారాగతం చేస్తా. నన్ను విడిచిపెట్టు. అమ్మా అబ్బో!

పృథ్వీపతి ప్రవేశం

పృథ్వీ—ఏమిటండి కోలాహలంగారు! (పట్టుకొని) ఏమిటండి చెప్పండి? ఫరవా లేదు.

కోలా—శ్రీ బ్రహ్మరాక్షసిగారు! మీకు రానివి లేవు. నన్ను విడిచిపెట్టండి.

పృథ్వీ—(నవ్వి) నేను బ్రహ్మరాక్షసిని గాదండి. పృథ్వీపతిని. భయం లేదు చెప్పండి.

కోలా—నూ పృథ్వీపతిగారివేషం వేసికొనివచ్చారా యేమిటి? బ్రహ్మరాక్షసిగారు! క్షమించండి.

డాక్టరు ప్రవేశం

డాక్ట—ఏమిటండి గోల? ఈ శవా లేమిటి! పాపం భట్టుగార్ని గుట్టుగార్ని ఎవరో చంపిపోయారు. వీర్నిగూడా కొట్టినట్టున్నారే? (పట్టుకొని) పదండి తీసుకొనిపోదాం. ఇది ప్రజలు చేసిన హత్య, పదండి (తెర పడును)

ఆ క లి మ ం ట

చీతుర్థాంకము

[వ రంగం—దురాగ్రహి రూమ్

(సారా త్రాగతూ సిగిరెట్టు పీలుస్తూ)

“సారాలు త్రాగాలి, పారాలు కాయాలి -

మోగినా త్యాగినీ, త్రాగినా భోగినీ -

కవులెల్ల మెచ్చాలి, ఘనులెల్ల మెచ్చాలి- సా-

అని పాడుతూ.

దురాగ్రహి ప్రవేశం

దురా—మా సత్యాగ్రహికి ఇంకా ప్రపంచంనంగతి బాగా తెలియకపోవటంవల్లనే పాడు మూఢవిశ్వాసాలతో కొట్టుకొంటున్నాడు. ఈ చాదస్తంవల్ల నా లైఫ్‌గ్లూడా దెబ్బ తగులుతున్నది. సాహసం లేకపోబట్టే తామసంలేనట్టుగా కనిపిస్తాడు. అడుగో వస్తున్నాడు.

సత్యాగ్రహి ప్రవేశం

సత్యా—(ఆదుర్దాగా) అన్నయ్యా! ఎంతవనిజరిగిందో విన్నావా?

దురా—ఏమిటి?

సత్యా—భట్టునీ గుట్టునీ ఎవరో ఖూనీచేశారు.

దురా—ఇంకా దేశాలు బాగుపడతై. పీడ వదిలింది.

సత్యా—పాపం పొట్టకోసం వాళ్ళేమిటో తిప్పలుపడుతుంటే యీ ప్రజలు వాళ్లజోలికి పోవట మెందుకు?

దురా—అయితే వాళ్లసంగతి నీకేం తెలియదుగాని నీవూరుకో. పాడుపొట్టకోసం మాయశాస్త్రాలు చెప్పి ప్రజల్ని అమాయకంలో దించి, ప్రజలకష్టాన్ని తేరగా సోమరి పోతులకు మేపుతున్నారు. ముందు దేశాల్లో యీ పురుగుల్ని యేరిపారేస్తే ప్రజాజీవితాలు తేజోవంతంగా వుంటే. (సిగిరెట్టు కాలుస్తూ పుస్తకము చదువుచుండును)

సత్యా—అన్నయ్యా! పశుబలంతో ఎన్నటికీ దుర్మార్గాల్ని అణచలేం. చక్కని శాంతిభిక్షతో దిద్దుకొనిరావాలి. దీనివల్ల కక్షలు పెరగవు. ప్రజాసమూహంలో ఐకమత్యబలం బాగా పట్టుబడితే ఎంకార్యాన్నైనా సాధించవచ్చు. ఎట్లాగైనా శాంతిసత్యాగ్రహ శిక్షణతో ఐకమత్యబలం ప్రజకి బాగా పట్టించాలి.

ఉ శాంతిని కేతనమ్మున విశాలకళా మృదుజీవనమ్ము సి
ద్ధాంతము సేయఁగల్గెడి మహాఘనభాగ్యము లుండెగాని, రా
ద్ధాంతము లేపుచుండెడి రణాలయమందు, సమస్తవిశ్వ వే
దాంతము లేమి యున్నవి సుఖాంతముతో? నవ దేశసోదరా!

దురా—(నవ్వి) పిచ్చవాడా! ఎంతకష్టపడి శాంతిబోధ చేశావ్. జగత్తు పుట్టినలగాయతు యింత శాంతిబోధతో యే మహాత్ముడూ సాధించిందేమీ కనపడటంలేదు.

గీ. కొండపైనుంచి దొర్లి వేదండకోటి
కాళ్ళకింద నలిగి పాముకాట్లను తిని

భక్తప్రహ్లాదుడే మున్ను వసుధపైన
నారసింహాకృతిని శాంతి కోరినాడు.

అంత భక్తప్రహ్లాదునికన్న నేడు నీ విన్ని పాట్లు పడి సాధించెడి
దేమున్నది? అదీగాక,

శ్రీ. భీష్మ ద్రోణాది వీరులు భీకరముగ
రక్తవాహిని తేపి సంగ్రామమందు
ధర్మవాక్యములను జెప్పి ధరణి ప్రజకు
శాంతిరాజ్యము జూపించి చనిరిగాదె.
డాక్టరు ప్రవేశం

డాక్ట—ఏమిటండి చాలా వివాదం పెట్టుకున్నారు?

సత్యా—ఏమీ లేదుగానండి. విశేషా లేమిటి?

కూర్చోండి,

డాక్ట—(కూర్చుని) చాలావున్నై; నిన్న జరిగిన
ఘానీలు మీకు తెలిసే వుండవచ్చు.

దురా—అవునట. ఎవరో జాడా తెలిసిందా?

డాక్ట—తెలిసింది. కొంతమంది చిక్కారు. ఈ తిరుగు
బాటు నాయకుడైన హాలాహాలమే చిక్కలే దింకా.

దురా—అత డెక్కడ చిక్కుతాడు లెండి.

సత్యా—ప్రభుత్వం తలచుకొంటే ఎవడైన చిక్కు
తాడు.

దురా—నీవంటి పెద్దన్నయ్యలు ముఖ్యంగా చిక్కు
తారు.

సత్యా—అయితే నీ కేం తెలియదుగా నింకా ఊరుకో.

దురా—నీకు తెలిసిచచ్చిందేమిటి?

సత్యా—నీవంటివాళ్లనంగతి,

దురా—తెలిసి యేం చేస్తావ్? పేలాలు.

సత్యా—నీమాదిరి విరగబడి నేను పేలాలుచేయలేను.

దురా—నీవంటి చవటదద్దమ్మలవల్లనే దేశాలిట్లా

అయినై.

సత్యా—ఎవరిమూలంగా దేశాలు మండుకుపోతున్నయ్యో చూస్తునే వున్నారు,

దురా—నిజంగా నీవంటివాళ్ళమూలంగానే దేశదేశాల్లో—

ఉ. తాలకు రాజభోజనము రాజనివాసము వచ్చి సర్వరాజ్యాలను మోయుచుండెడి విశాల నిశీధికుటీర కప్ట జీవాలకు కూడుగుడ్డ కట్టవై బలియైనదిగూడ నేడు మీమూలము జేసికాదే? చెడుమూర్ఖుడ! ప్రేలుడు కట్టిపెట్టుమీ.

సత్యా—(నవ్వి) వింటున్నారా! అశవనరమైన ఆగ్రహం ఎందుకు?

గీ. ఈ మహామృగజాతి మహీతలాన

ఈ తపోధనుల్ లేకపోయెడిక్షణాన

ఇంక చిన్నిప్రాణములు జీవించగలవె?

పుడమి నడిసముద్రములోన మునుగునయ్య!

డాక్ట—అయ్యా! మీరిరువురూ సమానమైన ప్రతిభాప్రభావం గలవారు. మీ కొకరు చెప్పేవారు లేరు.

దురా—వీడిప్రతిభావం నాముందా?

సత్యా—వీడి ప్రతిభాప్రభావం నాకు తెలియంది

కాదు.

దురా—నీ మందబుద్ధిచేతనే యిన్నికష్టాలు వచ్చి పడ్డె.

సత్యా—నీ గడుసుతనంతోనే పలుకుబడి లేకుండా పోతున్నది.

దురా—నీకున్న పరువుతో ప్రభువున్న ప్రభుత్వాన్నీ కాపాడు చూస్తా?

సత్యా—ఈ సత్యాగ్రహి కంఠంలో ప్రాణమున్న దాకా యీ ప్రభువుకి ప్రభుత్వాలకీ మతేం ఫరవా లేదు.

దురా—(వెక్కిరింపునవ్వుతో) నీకోసం ఎవ్వరూ వాచిపోయి చూడటం లేదు. ఇంకా నీవు నంబిసహాయం చేస్తే మట్టుకు చాలా మంచిది. ప్రభువుకి ప్రభుత్వానికీ నీ వొక లెక్కలోవాడివా? అయినా నీవల్ల జరిగే సహాయం ఈ ప్రజాస్వామ్య త్రింకూడా లేదు. గుడ్డికన్ను తెరిస్తే యెంత? మూస్తేయెంత?

సత్యా—పొట్టపొడిచినా అక్షరంముక్కలేని ప్రజల్ని నమ్మకొని కూర్చుంటే ప్రపంచలో మన మింకా బాగానే బాగుపడతాం.

దురా—పొట్టపొడిచిచూచినా యేమాత్రం దయారసం లేని, యీకఠిన పాపాణ ధనికవర్గాన్ని నమ్మకొని వెంట వేసుకొని తిరిగితే ఇహ జేషాలు బాగుపడతై. మనం, బాగానే బాగుపడతాం.

డాక్టర్—విక్కాపకీర్లనీ, వక్కా పోకిరీవార్లనీ నమ్మకొని వుంటే దేశం లెట్లా బాగుపడతైయండి?

దురా—ఈ లేనివాళ్ళల్లో సత్యం, సహనం వుందికనక.

డాక్ట—(నవ్వి) వీటివల్లనే దేశాలు బాగుపడతై కనక నమ్మకొని కూర్చోండి. (ఆదుర్గాగా దేవుడు ప్రవేశం)

దేవు—ఏమిటి నాయనా! సీమిదగూడా తిరగబడు తున్నారా?

డాక్ట—ఇంకా లేదులెండి.

దేవు—అయితే మీరు భయమూ, భక్తి లేకుండా యీ పాపిష్టి తిరుగుబాటు వార్తతో తిరిగి యేం కట్టుకొంటారా? అబ్బీ?

దురా—ఏం కట్టుకోం. ఎప్పుడూ కలవాళ్ళ కాళ్ళు పట్టుకొని గుళ్ళూ గోవురాలు కట్టుకొంటాం.

సత్యా—ఏం చూచుకొని ఇంత యెగసిపడి వెక్కిరిస్తున్నావు?

దురా—(నవ్వి) ఏంచూచుకొనా! (నవ్వుతూ) బిరుగ పొట్టబట్టి కనిపించెడి దేవుని బిరుగబారినై కుర్రలుకొట్టు దెబ్బలకు గుండెలు జారినవేమో యింక నీ బుర్రకు బొర్ర కిప్పుడు ప్రభు డెవడోరి పురాణరోగి కన్నెర్రలు సేయకుండ మఱి యీ నవఖండములెక్కి చూడుమీ. (నిష్క్రమించును)

సత్యా—చూచారా? త్రాగి తందనాలాడి యెట్లా పాడైపోతున్నాడో.

దేవు—అల్లీ స్నేహాలు పట్టితర్వాత మరెట్లా తయారవుతా డనుకొన్నావు?

డాక్ట—ఆ పోకిరీప్రజల్లోబడి యింకా చాలా పెద్ద పెద్దవే నేర్చుకున్నాడు. అయితే రేపటికేసులో పృథ్వీపతి

గారు మిమ్మల్ని సాక్షులుగా పెట్టుకొన్నారు. తప్పకుండా దయచేయాలి.

దేవు—మా పృథ్వీపతికి సాక్షులుగా వుండటంకంటే ఇంకేం కావాలి? తప్పక వచ్చి చెబుతాం.

డాక్ట—సరే సాయంత్రం వొకపర్యాయం దేవిడికి రండి. వస్తా (నిష్క్రమింప)

దేవు—నాయనా! సత్యాగ్రహీ! నీ వొక్కడివే నా పేరు నిలపెట్టాలి. ఈ త్రాగుబోతులకు దైవమూ అక్కర్లేదు ధర్మమూ అక్కర్లేదు. మీ అమ్మా నేనూ ఇహ నీ చేతుల్లోనే బ్రతకాలి. ఇంకా దురాగ్రహీవల్ల ఆశ వేమీలేవు.

సత్యా—తండ్రీ! నీకష్టంతో బ్రతుకుతున్న మేము ని న్నెట్లా మఱచిపోగలం?

ఉ. తోటకుఁ దోటమాలినము దూకులుమాకెడి వేటకాడవై

కాటక మేమిరాని సుఖకాపురమేలెడి చక్రివర్తివై

నూటికి నూరుపాళ్లు ప్రజనోటికి నాలుకవైన దైవమా!

ఏటికి చింత? నీ కొడుకు లింత కృతజ్ఞులఁ జూపకుందురా?

భూదేవి ప్రవేశం

భూదే—దైవమా! క్షమించాలి.

దేవు—ఏమిటి? ఇట్లా వొంటరిగా వచ్చావు?

భూదే—బిడ్డల్ని పొట్టపెట్టుకొంటున్నారని వచ్చాను.

దేవు—ఎవరిబిడ్డల్ని?

భూదే—ఈ భూదేవిబిడ్డల్ని

దేవు—నా కర్థంకావటంలేదు నీ వంటున్నవి.

భూదే—ఎందు కర్థమౌతుందీ? దయారసముంటే అవుతుంది.

సత్యా—ప్రజల్నేనా పొట్టపెట్టుకొంటున్నది?

దేవు—ప్రజల్నేనా మఱి?

భూదే—ప్రజల్నిగాక ఇంకెవరి?

దేవు—భూదేవి! నీవు వట్టి అమాయకపుదానవు. ప్రజలు దుర్మార్గులైనప్పుడు ప్రభువు శిక్షించాలి.

భూదే—ప్రభువు దుర్మార్గుడైనప్పుడో?

దేవు—దైవబలమూ, ధర్మబలమూ నన్నగిల్లుతే.

భూదే—ఈరెండూ నన్నగిల్లినంతమాత్రాన చక్కవర్తికి బుద్ధెట్లా వస్తుంది?

సత్యా—ఎట్లా వస్తుందో నీవే చూస్తావుగాని, అయితే మావల్ల కావల్సిన సహాయ మేమిటి?

భూదే—మీ రెవరూ ప్రభువుతగవున సాక్ష్యం చెప్పకుండా వుండటమే కావాలి.

సత్యా—అది మావల్ల కాదు.

భూదే—ఎంచేత?

దేవు—రాజ్యభారాన్ని ప్రభువు మోస్తున్నప్పుడు, ఏంసహాయం చేయవల్సి వచ్చినా మాబోంట్లు చేయాలి.

భూదే—దైవమా! నీవుకూడా ప్రజల్లోవున్న కష్టాన్నీ ధర్మాన్నీ గుర్తించలేవా?

ఉ. కండలుకర్గి కాలువలుకట్టెడి రక్తముచేత నెన్నియో

పండినపంట లన్నియు, దినాణములోనికి దోరి నీకు భూ

మండలిపైన భూపతికి మానము పాణము నిల్పి, పస్తులన్
బండినబిడ్డలన్ నరకవచ్చెదనయ్య! కిరాతదేవమా!

సత్యా—(ఆగ్రహముతో) ఓసి. కూరురాల! చాలు
నీవాగుడు కట్టిపెట్టు. ఇల్లు కదలగూడని ఆడదానవైయుండి
సిగ్గు విడచి యీచూదిరి యెగబడి, దైవనిందచేస్తున్న నీవంటి
రాక్షసిజాతిని చూచి జాలిపడగూడదు. మూర్ఖురాల! ఇంత
వఱకూ మాతృసమాసురాలవని పూరుకొన్నాం. ఇహ నీ
చేష్టలూ నీ బుద్ధులూ చూచి సహించలేం. ఈతక్షణమే
నిన్నుగూడా పృథ్వీపతికి ఒప్పచెప్పితేగాని, ధర్మాలు నిల్వవు.
కదలుము.

భూదే—స్వామి! మీరు సత్యాగ్రహాలు, మీ కిట్లా
దురాగ్రహము రాకూడదు. నన్నుగూడా నా బిడ్డలతోపాటు
ప్రభువు కొచ్చజెప్పుము. అంతకంటే నాక్కాపలసినది లేదు.

(నిష్క్రమించు)

దేవు—ఆసి పదవే! ఆడదాని కింత ఆగ్రహం పనికి
రాదు. నాయన సత్యాగ్రహి! దీనిసంగతి తప్పకుండా ప్రభు
వుకి చెప్పితీరాలి. రా షేషదాం. (నిష్క్రమింతురు.) (తేర)

2వ రంగం. సత్యాగ్రహి గది.

ముక్తికాంత కీర్తన పాడుకొంటు బియ్యము వినరుతూ
వుండును.

కీర్తన—దేవతలారా! జీవిత మంతా

చీకటిమయమూ!

ఆకటిభయమూ ॥ దేవ॥

దీనికి తోడూ! దీనికి గోడూ
తోవలు గలవా
తీరము గలదా || దేవ||

భూదేవి ప్రవేశం

భూదే—అమ్మా! ముక్తికాంతా! మీఅక్క లేదా ఏమిటి?

ముక్తి—(తేచి) రంజి! అత్తగారు! కూర్చోండి.
భూదే—అయితే! ముక్తికాంతా! ఎప్పుడు చొచ్చినా నీ అక్క శక్తికాంత కనిపించదేం?

ముక్తి--చదువుకొన్నవాళ్ళింటిదగ్గఱుంటే యేంతోస్తుందండీ?

భూదే—తల్లీ! ముక్తికాంతా! మీ అత్తగారంటున్నట్లు నీ వొక పిచ్చిబాగుల పిల్లవి. అంచేతనే శక్తికాంత నీచేత అడ్డమైన చాకిరీ చేయిస్తున్నది.

ముక్తి—అదేమిటండీ. అదృష్టంకొద్దీ ఆడది సుఖపడుతుంది. ఇంతకూ నాకు చదువువచ్చే గీత లేమకాబట్టే చాకిరీ రాత పట్టింది.

భూదే—అయితే! శక్తికాంత చదువు సంసారాల్ని బాగుచేస్తున్నది లే.

ముక్తి—అదేమిటండీ. ఆమె అక్షగుపెట్టిననాటినుంచి ఇల్లు బంగారపు గన్నెంది.

భూదే—అవుతుంది. ఎందుక్కాదు. ఎవరిల్లన్నా గుండవేస్తుంటే అంతా బంగారపుదిబ్బే పెడుతుంది. నీకింకా తెలియటంలేదుకాబోలు నీఅక్క తెలివితేటలు.

ముక్తి—నాకేం తెలియవండి నిజంగా.

భూదే—అయితే విను. డాక్టరుగారి స్నేహం పట్టింది.

ముక్తి—అందుకా రోజూ జబ్బుచేసివట్లు డాక్టరుగారింటికి వెళుతున్నది.

భూదే—ఈమె స్నేహం మఱిగిననాటినుంచీ డాక్టరుగారు పెళ్లాంబిడ్డల్ని విడిచిపెట్టి సంపాదనంతో యీమెకి ధార పోస్తున్నాడు.

ముక్తి—పాపం ఆ డాక్టరుగారి సంసారం ఎంత ఘోషిల్లుతున్నదో

భూదే—ఘోషిల్లుటమే యేమిటి? నానాబాధలు పడుతున్నారు. ఇంకా ఈ శక్తికాంత నా కాపురంగూడా పాడు చేయటానికి పన్నాగాలు పన్నుతున్నదని వింటున్నాను.

ముక్తి—అయ్యో! అయ్యో! మీ కాపురానిగూడా యీ పాపాన్నంటిస్తున్న దన్నమాట. మా మామగార్కి చెబుతాలెండి.

భూదే—మీ మామగారు వెళ్లిదేవుడు. ఎవరేది చెప్పినా వినటం బాగా అలవాటైంది. పైగా యీ వెళ్లిదేవుణ్ణి పార్థనలుచేసి, సమారాధనలు చేసి, ఎవరుపడితే వారు కట్టేసుకొంటున్నారు. ఆయనకి చెప్పినా ప్రయోజనం లేదు. చెవికెక్కవు. మొన్న మీ పినమామగారు ప్రజల్ని నానాశిక్షలు వేసి వేధించబోతున్నారని చెబితే, మా మాట వినిపించకోకపోగా తండ్రి కొడుకులూ కలిసి నామీద మండి పడ్డారు.

ముక్తి—మావారూ అంతే నిజం తెలుసుకోకుండా.
మోసగాళ్ళని నమ్మి అయోమయంలో బడిపోతూవుంటారు.

భూదే-ఆ వెర్రిదేవునిపోలిక ఈ సత్యాగ్రహి కొచ్చింది.

ముక్తి—తండ్రిపోలిక ఎవరికో వొకరికి రాకుండా
వుంటే ఎట్లా?

దూకుడుగా జగన్నాథ ప్రవేశం

జగ—ఒసే! ముక్తి! నీకెప్పుడూ పాడుముచ్చట్లెత్తవు
పనీ పాటా చూచుకోటం లేదుగా.

ముక్తి—పిండి విసురుతున్నానండి. చిన్నత్తగాకస్తే
యిప్పుడే మాట్లాడించాను.

జగ—వాళ్ళకేం. రాణివానస్త్రీలు. దాసదాసీజనం
చేత చాకిరీలు చేయించుకొంటారు. ఆ రాజరికాలు మనకెట్లా
వస్తాయి?

భూదే—నేనూ ఇప్పుడే వచ్చాను అక్కగారు!

జగ—వస్తే వచ్చావులే. నిన్నిప్పుడేం అనటంలేదమ్మా
తల్లీ! కూర్చో! ఏంపనిమీద వచ్చావు?

ముక్తి—(పిండి విసురుతూ) శక్తికాంతవల్ల యెంతకథ
లేచిందో వారు చెబుతారు కాస్త వినండి.

జగ—వారూ చెప్పక్కర్లేదు, నీవూ చెప్పక్కర్లేదు.
నీపని నీవు చూచుకొందూ. ఏం భూదేవమ్మా! శక్తికాంత
మీ దివాణంలోకొచ్చిందా?

భూదే—జగన్నాథా! ఎంతపూజచేసి యిటువంటి
కోడల్ని తెచ్చిపెట్టుకొన్నావోగాని, యెన్నెన్నికొంపలు గుం
డాలు వేస్తున్నదో చూస్తున్నారా?

జగ—నా కేం తెలియదు తల్లీ! ఏమిటి?

భూదే—డాక్టరుగారితో షికార్లేమిటండి?

జగ—ఏమిటో అమ్మా! పాడైనచదువులొచ్చింతర్వాత షికార్లురాక మతేమొస్తే మావాణ్ణెందుకూ పనికిరాకుండా కట్టేసి, తా నింటింటూ తైతక్కలాడుతున్నదికాబోలు.

భూదే—ఏ తైతక్కలాడితే యేంలెండి. సంసారంలో బడ్డది.

జగ—అదిమట్టుకు నిజమేలేతల్లీ. ఆపిల్ల ఎంత విజయకు పడి విచ్చలవిడిగా తిరుగుతున్నా చూస్తూ పూరుకొంటున్నది దాన్ని చూచుకోనే.

భూదే—(ఉత్తరం తీసి) సరేలెండి. మీకొచ్చిపడు తున్న ఐశ్వర్యాన్ని చూచుకొని మీరు మురిసిపడుతుంటే లోకంలో ఎన్ని సంసారాలు కాలిపోతున్నయ్యో మీకెట్లా తెలుస్తుంది?

జగ—(ఉత్తరం చూపు) అదేమిటమ్మా! నాయంటి మీదకి దండూరాకొచ్చావా ఏం?

భూదే—నేనేమీ దండూరాకి వచ్చేదాన్ని కాను. కాస్త యీ పుత్తరం వినండి తెలుస్తుంది. (ఉత్తరం చదువుచు) శ్రీ శ్రీ సుందర సుకమార సార్వభౌములైన పృథ్వీ పతిగారికి మీ ప్రేమనలక్ష్మి శక్తికాంత చేయు విజ్ఞప్తి.

జగ—అయితే భూదేవమ్మా! నీకాపుత్తరం ఎక్కడ దొరికింది.

భూదే---ఇక్కడే దొరికింది, ఇంకెక్కడదొరుకుతుంది?

ముక్తి—అక్కపుస్తకంలోవున్న పుత్తరం.

మాకుడుగా శక్తికాంత ప్రవేశం

శక్తి—ఒసే! ముక్తి! నాబల్లమీద పుస్తకం తీశావా నీవు?

ముక్తి—అదిగో నేనేం తీయలేదు. భూదేవిలత్తగారి దగ్గరుంది.

శక్తి—(అమాంతంగా భూదేవిదగ్గరున్న పుస్తకాన్ని పుత్తరాన్ని తాక్కుని, ఉత్తరాన్ని చించి) అనవసరం మాయింటికి రావద్దని మా మామగారూ! మా మఱదీ నీకు నిన్న బుద్ధిచెబితే మళ్ళీ ఎందుకొచ్చావిక్కడికి?

జగ—అదేమిట! నీ గయ్యారితనమూ, నీవునూ, అట్లా ఎగబడి కొట్లాడతావ్?

శక్తి—చాలెండి. మిమ్మల్నేం అనలేదు. ఇట్లా ఈ భూదేవి సంసారాల్ని పొట్టపెట్టుకొంటుంటే చూస్తూ వూరుకోరు, నోరు మూసుకోరు.

గీ. ఇంతవఱ కెందరెందరయిహ తెలియదె

పట్టుకొని కట్టుకొని నీవు పుట్టిముంచి

అలిబిడ్డల మెడ కోయజాలినావో

దిక్కుమాలిన భూదేవి! చిక్కితింక

(నిష్క్రమించు)

జగ—ఆసి గడేగడిదాన! ఎంత విట్టవీగి విఱచుకొని పడుతున్నావే! ఇంకా నీవల్ల కొంపలు ముట్టుకొని తగలబడేట్టే వున్నై. మాకున్నగోల చాలుగానీ ఓ భూదేవమ్మతల్లీ! ఇంకా మమ్మెందుకు రచ్చకీడ్చిస్తావు? తర్లు తర్లు.

భూదే—నేనేంచేశానండి.

జగ—ఇంతకంటే యేంచేయాలి? మాతల్లో! ఎన్నడు
యింతగోల పడ్డవాళ్ళం గాముకాని. తరు తల్లి!

భూదే—వెళతాలెండి. మీయింట్లో వుందామని
రాలేదునేను. (నిష్క్రమించు)

జగ—ఏమ్! ముక్తికాంతా! నీకు నేనుచెప్పిన పనే
మిటి? నీవు చేస్తున్న రాచకార్యాలేమిటి? ఇందుకేగాదు
మావాడు అనేది.

ముక్తి—నే నేరాచకార్యాలైనా నత్తగారు!

జగ—ఎఱుగవులే, నీవేమెఱుగవు. ఎట్లాగెతేం ఉత్తమ
యిల్లాలి వొచ్చిపడ్డావ్. అయితే! నీ వెప్పుడింకా ఈ 4 కుం
చాలగింజలూ విసుర్తావే? ఆసి నీపని మంటిగడ్డలెపోనూ.
బాగానేవుంది నీ వినరటమూ నీవునూ. ఇదిగో! ఇంతకు
ముందు జరిగిన గోల రెండోచెవిలో పడగూడదుసుమా.
పడితేమట్టుకు నీవేగాదు, నీతోబాటు కొంపగూడా లేచిపో
తుంది. జాగ్రత్త. ఆసి వెట్టిగొడ్డా నేను నీఅంతప్పుడు నే
నెంతపని చేస్తుండేదాన్ని. ఇట్లా మందగుదిపని నేనెప్పుడూ
ఎఱుగను. కానియ్య తొందరగా (నిష్క్రమించు)

ముక్తి—(విసరుతూ) ఒక్కనాడూ సుఖంగా పోద్దు
బుచ్చుకొందామంటే వీల్లేకుండాపోయింది. ఈ పాపిష్టిసంసా
రంలో సుఖంలేదని మామగారందుకనే చెబుతూవుంటారు.
అందులో ఆడజన్మకసలే సుఖంలేదు. ఇందుకే ఆడదైపుట్టిం
దానికంటే అడవిలో మానైపుట్టడం చాలా మెఱుగంటారు.
రామయ్యతండీ! రామయ్యతండీ!

గీ॥ ఎందుకీజన్మ? యీ చెమబాంధిలోన
మురిగిమురిగి పురుగులెన్నో పుట్టి పుట్టి
చెమగవులుకొట్టి పోయెడి జీవుడయ్యె
దేనికింత తీపి మహాత్మా! దీనిపైన

సత్యాగ్రహి ప్రవేశం

సత్యా—ముక్తి! నీవుకూడా సాక్ష్యం చెప్పాలి.

ముక్తి... (లేచి) సాక్ష్యమేమిటి నేనేమీ యెఱుగను.

సత్యా—అదిగాదోయ్! నీకేం తెలియకపోయినా
మేమేమి చెబుతామో అదే చెప్పాలి.

ముక్తి—ఎవరిమీద.

సత్యా---హాలాహలంమీద, ఇంకా కొంతమందిమీద

ముక్తి—దీనివల్ల మనకి లాభమేమిటి?

సత్యా—మనరాజ్యం కాపాడుకొంటానికి.

ముక్తి—మనకి రాజ్యం లేదుగా.

సత్యా—మా బాబాయిగారికుంటే మనకున్నట్టుకాదా

ముక్తి—అవున్నేండ్రి. మనకేమన్నా లాభముందా?

సత్యా—కావల్సినవన్నీ యిస్తారు. ఈ పిండేమిటి? ఈ
వినరటమేమిటి?

ముక్తి... ఇది మీఅమ్మగారు పురమాయించిన పని.

సత్యా—నరే. అన్నంపెట్టు తొందరగా వెళ్ళాలి.

ముక్తి—వదండ్రి (నిష్క్రమింతురు. తెరపడును)

నివ రంగము డాక్టర్ గృహం.

డాక్టర్—మాలా ప్రవేశం

డాక్టర్—మాలా! నాకోసం దొరగాణస్తారేమో
అర్రెంటుకేసు చూచిరావటాని కల్లారని చెప్పు.

మాలా—అచ్చా. జీ. థిర్తి హెడ్డూ హొత్తారూ
హండి?

డాక్టర్—సాయంత్రానికే వస్తా. రేపు వాయిదా వుం
దిగామటి.

మాలా—మటి నాకీగూడా సాచ్చం యివ్వాలాగదూ
హండి?

డాక్టర్—తప్పకుండా నీవు సాక్ష్యం చెప్పాలి.
సమయం వచ్చినప్పుడే సంపాదించుకోవాలి. వెళ్తా.

మాలా—అచ్చా బేగీరండి బాబ్.

డాక్టర్—సరే వెళ్తున్నాను. ఎవరెవరి కేమెడిసన్సి
వ్వాలో గుర్తుందా?

మాలా—ఘుర్తూ లేఫేమండి.

డాక్టర్—వస్తా. (మాలాకూడ వెళ్ళును.)

(డాక్టరు నిష్క్రమించును)

తిరిగి మాలా ప్రవేశం

మాలా—ఫెద్దా ఫెద్దా హోల్కీ స్నేహం ఫట్టాలీఘానీ
సిన్నోల్కీ స్నేహం సేస్తే హేమ్మి హొచ్చేదీహుండి? పూటా
కూగతీ లేనీ ముట్టే మొహం నాయాల్కీ హెంటాహుంటే యీ
సుఖం హెడ్డూ హుంటుందండి?

పృథ్వీపతి ప్రవేశం

పృథ్వీ—డాక్టరుగారున్నారా మాలా?

మాలా—(ఆదుర్దాగా) సలాంలేఖుం రాజాసాబ్.

పృథ్వీ—డాక్టరు గారున్నారా?

మాలా—హైజీ. ఫిల్సుకొస్తా డైటో బాబ్ (నిష్క్రమింప)

పృథ్వీ—ఇక్కడికింకా శక్తికాంత రా లేదేమిటో తెలియదు. త్వరగా వచ్చి నిరీక్షిస్తూ వుంటానని కబురుచేసింది. గా లేదేమబ్బా? ఈసంగతి దురాగ్రహి కంట బడినదేమో గ్రహచారం.

మాలా ప్రవేశం

మాలా—హిస్టే ఖార్క్ ఫోయారూహండి. అరైంటూ ఫేస్ హొకటొచ్చి జాతేహై బాబ్.

పృథ్వీ—మల్లీ ఎప్పటి కొస్తారో తెలుసా?

మాలా—రేఫట్కీ హొత్తారూహండి? రేపూ సాచ్చంగూడా హుందీఖమా బాబ్.

పృథ్వీ—అయితే శక్తికాంతగా రింకా రా లేదేం? తెట రిచ్చావా?

మాలా—హీచ్చానూహండి. వచ్చే హేళాగూడా హైందీబాబ్.

పృథ్వీ—అయితే నీతో యే మన్నారు?

మాలా—హేమ్మీహంటారూహండి! మీకీ హింకా పానాల్ ధారాపోత్తానూ హన్నార్ బాబ్.

పృథ్వీ—ఎవరికీ తెలియకుండా జాగ్రత్తగా ఇచ్చావా!

మాలా—బమ్మ దేముడ్కి ఘూడా తెలియద్ బాబ్
(చూచి) హర్లో హూత్తుండార్.

పృథ్వీ—(ఫర్సులోంచి నోటు తీసి యిస్తూ) ఇదిగో! ఇది
తీసుకో నిన్ను మఱచిపోయిలే.

మాలా—(తీసుకొని సలాముచేసి) మీ పిల్లాజల్లా
సల్లాగా హుండార్ బాబ్.

పృథ్వీ—వాకిట్లో జాగ్రత్తగా వుండు పో.

మాలా—హాట్లగే బాబ్. (నిష్క్రమించు)

(సిగిరెట్టు పీలుస్తూ వుండును.)

పోసు చేసుకొని శక్తికాంత ప్రవేశం.

శక్తి—(చిఱునవ్వుతో) ఎంత సేపైంది తమరు నయ
చేసి?

పృథ్వీ—అరగంటైంది.

శక్తి—ఆఫేనవరైందా? వచ్చి.

పృథ్వీ—అవును.

శక్తి—(ప్రక్క కుర్చీలో కూర్చుని) ఎప్పుడూ వెళ్లేది?

పృథ్వీ—ఎక్కడికి?

శక్తి—(సిగిరెట్టు ముట్టించి) అయిందీ మఱచిపోయి
నారూ? ఇంతే మీ కేమీ జ్ఞాపకం ఉండదు. మీ అభయా
లన్నీ కూడా ఇంతే.

పృథ్వీ—ఇన్ని వ్యాపారాలున్నవాడి కెక్కడ జ్ఞాపకం
వుంటుంది మీరే చెప్పండి.

శక్తి—నీలగిరికి.

పృథ్వీ—సమ్మర్ రానీయండి వెళ్దాం.

శక్తి—ఇప్పుడు నమ్మరులోనే పడ్డాం.

పృథ్వీ—అయితే రేపు వాయిదా వెళ్ళనీయండి వెళ్దాం.

శక్తి—మీరు నేను చెప్పినట్టు చేయాలి.

పృథ్వీ—ఇంకా దేనికీ అభ్యంతరం వుండదు చెప్పా.

శక్తి—మన లెట రెట్లా భూదేవికళ్ళ బడిందోగాని, దాంతో కొంప ముట్టించింది.

పృథ్వీ—ఎప్పుడూ

శక్తి—నిన్ననే

పృథ్వీ—మీయింటి కొచ్చిందా మేమిటి?

శక్తి—రావడమేగాదు. ఎంతఆగం లేపి వెళ్ళిందను కొన్నారు?

పృథ్వీ—అయితే యీ తక్షణమే దాన్ని వధించి తీరుతాను.

శక్తి—ఇది వట్టి ప్రగల్భాలు.

పృథ్వీ—కాదు. నీ కిచ్చిన అభయా లన్నింటికంటే ఇదే ముందు నెరవేర్చితీరుతా.

శక్తి—సరేగానీండి. రత్నహార మేది?

పృథ్వీ—మరిచిపోయాను తెస్తా.

శక్తి—(నవ్వి) ఇట్లాగే వుంటే మన అభయాలన్నీ.

పృథ్వీ—కా దిప్పుడే తెస్తా చూడు. (నిష్క్రమించు)

శక్తి—ఈ పురుషలోకానికున్న వెట్టి వర్షించలేం. ఎంత కొందరపడతారో అంత జారిపడతారుకూడా. ఇహ ఈ భూదేవిగర్వ మేమిటో చూచితీరాలి. తనకు నేను చిక్కానని

కులికి మిడిసిపడుతున్నది. యీ అదిరిపాటుతనం నేటితోగాని బయటపడదు. మొదట నాతో పంతాలాడిన సత్యాగ్రహి కూడా మా ప్రభువక్షానికే సాక్ష్య మీడాని కొస్తున్నాడు. వరల్డ్ కి అగ్రికల్చరెట్లీ అవసరమో, జీవితానికట్లా కల్చరు కూడా చాలా అవసరం. అది లేకుండా తా బట్టిన కుందేటికి మూడేకాళ్ళని కూర్చోరాదు. ప్రతి విషయంలోనూ ప్రతి వారూ దీన్ని చాలా జ్ఞాపకం వుంచుకోవాలి.

డాక్టరు ప్రవేశం

శక్తి—హలో మై డియర్ డాక్టర్

డాక్టర్—హలో హలో మై డియర్ శక్తికాంత! ఎంత సేపైం దొచ్చి?

శక్తి—ఇంతకుముందే వచ్చాను. ఊరు వెళ్లలేదేం?

డాక్టర్—కా రందలేదు. రేపు వాయిదా వెల్లింతర్వాత వెళ్తా.

(డాక్టరూ, శక్తికాంత ఒకరి కొకరు సిగిరెట్టు ముట్టించుకొని)

శక్తి—(నవ్వి) టూడే మీకూ, మాకూ ఎన్ని పాయింట్లు తేడా సార్?

డాక్టర్—ఇవాళ్ల మీదే పైచెయ్యి.

శక్తి—రేపూ మాదే!

డాక్టర్—ఎందు కింత మురిసిపడతారుగానీండి. ఈపరుగు కొన్నాళ్ళదాకా లే.

శక్తి—(నవ్వి) అయితే మీ పరు గెప్పుడు?

డాక్టర్—చెబుతాగానీ, అయితే నీక్వీప్లో గురువుని నేనేగా మటి?

మ. గురుకట్నం బిఁక ఏమి యిత్తువె! కళాకోటీరమాణిక్య సుం
దర సున్నిగ్ధమయూఖరేఖ! వనసంధ్యాలక్ష్మీ! ముత్యాలతో
ల్కరికంటె, కడు చల్లచల్లని తరంగాలై మనోజ్ఞంబులై
కరవున్ దీఱగ కమ్మకమ్మనివి తక్కన్ వీడు గైకోడటే.

శక్తి—(నవ్వి) మఱి కమ్మకమ్మనివంటే; కమ్మకమ్మగా
పెట్టవేనా?

డాక్ట—అవి కాదూ, (ముద్దుపెట్టుకొనబోతూ) ఇవి.

శక్తి—చాలేద్దూరా, వట్టి ముద్దుల్లో ఏపసా లేదు.

డాక్ట—ఏపసా లేకపోవట మేమిటి?

ఉ. ఈ ముసినవ్వు ముద్దులుగదే! యిటువంటి విశాలసౌఖ్యల
క్ష్మీమణి చిత్రశాల నగిషీలను జెక్కుచుఁ గట్టుచుండె; నేఁ
డీ మృదుమాధురీ కుసుమహేమ పరీమళమైన ముద్దుల్లో
నోములిఁకెన్నిపండునొ; మనోహరి గైకొని చూడరాదటే?

(ముద్దుపెట్టుకొనబోవును)

శక్తి—(లేచి) ముద్దులు హద్దులు మీరుతున్నై.

డాక్ట—(లేచి వినయంగా) నే నేమన్నాను?

(దగ్గరికి వచ్చును)

శక్తి—(మొహం చిట్టించి) మారంగా వుండండి.

డాక్ట—(దీనంగా) ఇంకా మారమే?

శక్తి—ఔను. ఏమీ లేకుండా ఏమి టిది?

డాక్ట—(పెద్దమొహం చేసుకొని) ఏం కావాలి?

శక్తి—సిగ్గు.

డాక్ట—సిగ్గే! అ దిప్పుడు వచ్చే దెట్లా?

ఉ. ఈ విరహజ్వరానికి మత్తెవ్వరు వైద్యులు నీవుదక్క-? నా
కీ విరహజపువ్వు లొలికించెడి వెన్నెలపాలవెల్లి క
మ్మావి సుధారసమ్మ మునుముందుగ జొషధభంగి నిచ్చి, నా
జీవములింక నిల్పగదె? చిన్నివరాల సువర్ణవల్లరీ!

(ముద్దుపెట్టుకొనబోవును)

శక్తి—(తొలిగి) ఓహో! పిచ్చికింద మారుతున్నది.

డాక్టర్—ఇట్లా నీవు నిరాకరిస్తే ఇహ పిచ్చిలోకే
మారుతుంది.

శక్తి—పైగా ఈపిచ్చి నయం చేసుకోవడానికి ఎంత
కావాలో తెలుసుకొన్నావా?

డాక్టర్—ఎంతకావాల్సినా మన కేం ఫరవా లేదు.

శక్తి—ఇంతవెట్టి ఎంతోనే వుండదు.

డాక్టర్—అట్లా అనక. ఎల్లకాలం వుంటుంది.

శక్తి—ఉంతు, అన్ని పరీక్షలకీ నిలవాలి.

డాక్టర్—నిలుస్తా.

శక్తి—అదీ చూస్తా.

డాక్టర్—దివాలాకావటానికి మన కిప్పు డేమీ లోటు
లేదు. ఎందు కిట్లా పరీక్షిస్తావు?

సీ. కాటువినీలమేఘపు కెరటాలుగా

నీ ముంగురులు రేగి నిగ్గులిడగ

కాదంబినీమధ్య సాదామినీరీతి

నీమోము విలసిల్లి నీటు నిడగ.

పసిడి గులాబిరెబ్బలవోలె మెత్తని

నీదు చెక్కిళ్ళు పెన్నిధుల నిడగ

మృదుమధుర కరుణామృత మొలికించెడి

నీచూడ్కికిరణాలు గాచుచుండ

శ్రీ. ఏమి తక్కువ నాకు నా కోమలాంగి
శుభమనోహర పూజాప్రసాదప్రేమ
పరిమళము విరాజిల్లు కాపురములోన
• బాధ లనిపించ వగచాట్లు వచ్చిపడిన.

శక్తి—ఇదే పిచ్చంటారు.

డాక్టర్—ఈపిచ్చిలో ఎంతకష్టం వున్నదో అంతఅదృష్టం
వుందని తెలిసికూడా బాధపడటం ఎందుకు? (దగ్గఱకు వచ్చి)
ఇదిగో!

శక్తి—సరేగానీండి. నాకు తెలుసు మీబడుపు.

ఉ. వేనము తెన్నివేసి బులిపించిన కన్గొనలేకపోను నీ
కోనము వాచివాచి పడగూడని పాటనుబడ్డ, మోవి కీ
మీసము లడ్డుగాదె? మిడిమేలము, లడ్డము తెన్ని యున్నవో
తీసి, మనోజ్ఞరాగమును దీసి, మనోహర! వీణెమీటుమీ.
(తెరలోంచి మాలాసాహెబ్)

(అజే! డాక్టర్ సాబ్! దురాగ్రహి ఆయా ఆయా)

శక్తి—(భయంతో) పోతా (లేచును)

డాక్టర్—(చేయి పట్టుకొని) ఏంఫరవా లేదు కూర్చో.

శక్తి—(నోటిమీద చేయి పెట్టుకొని) అరుస్తారేమిటట్లా

డాక్టర్—జమస్తా వేమి టట్లా?

శక్తి—బాగానేవుంది. ఏమిటండి చెబుతుంటేనూ?

డాక్టర్—పేటు మారుస్తాలే.

శక్తి—ఇహ మీ రేమీ మార్చవద్దు. మాట్లాడకండి.

డాక్టర్—నరేలే. ఏమీ మార్పాడకుండా వుంటే ఏమీ అనుమానం పడతాడో కొంపదీసి.

శక్తి—అయితే యింకో గొడవెత్తుకోండి.

(మాలాసా హెబు బయటనుంచి జీ! జీ! ఆయా ఆయా)

శక్తి—(నవ్వుతూ) మాలాకీ మంచి నొఖరేదొరికింది.

డాక్టర్—ఏంచేస్తాడు మఱి? నల్లరిబిడ్డల్ని బ్రతికించు కోవాలి.

శక్తి—నరేలేండి. వా రివా శెన్నిపాయింట్లలో వెనక బడ్డారు?

డాక్టర్—అట్లా అడుగు చెబుతా.

దురాగ్రహి ప్రవేశం

డాక్టర్—(లేచి) హలో మిస్టర్! దురాగ్రహి! అంటుం డగానే వచ్చారే!

దురా—(నవ్వి) అంటివున్నంతలోనే రావల్సివచ్చింది

డాక్టర్—(తెల్లబోయి) అంటే?

శక్తి—అంటే కోమటికొత్తబెల్లం.

దురా—(నవ్వి) భలే అదీ! కొత్తదిరుచి.

(మాలా విస్కీబుడ్లు తెచ్చి పెట్టును.)

డాక్టర్—(దురాగ్రహి కిస్తూ) కొంచెమిది పుచ్చుకోండి.

దురా—మీరేం పుచ్చుకొంటారు?

(మిగతావారుగూడా పుచ్చుకొంటారు)

మాలా—హార్క్ ఫొత్తాఫొత్తాదాన్కీ పుచ్చు కొంటార్.

దురా—(బుడ్డి పుచ్చుకొని) ఔను. ఏనిమిషానికా. నిమిషం ఏరోజుకారోజు కొత్తనాజూకులు లేస్తుంటేగాని అన్నీ గరంగరంగా ఉండవుగామచీ? (తాగి) అంచేత ప్రతిదానికి మార్పులు రావాలి. మై డియర్ డాక్టర్! అసలు తొలో గూడా న్యూతా రావాలి. నా నైస్స్, ఈ తాతలనాటి మారే జీలు మారి తేతప్ప జగత్తుకి సుఖం లేదు.

శక్తి—అప్పుడుగూడా ముసలవాళ్ళముందు పడున్న వాళ్ళకి సుఖం లే దనుకొంటా.

దురా—నీ కింకా అన్డర్ స్టాండ్ కావేదు శక్తి! కొత్తని రొచ్చినప్పుడు పాతనీ రుంటుందా?

డాక్టర్—ఎక్కడికీ పోదు. కలిసిపోతుంది.

దురా—అప్పుడు తెలిసిపోతుంది కామా?

శక్తి—తెలియటమే? ఏమిటి? ముతకాముక్కా అంతా బయటపడుతుంది.

దురా—శక్తి! ముసలవాళ్ళంటే అసలు మనకి పడదుగా. అయితే! మన మొహాన ముసలనతారం పడకుండా చూచుకోవట మెట్లా?

మ. ఇదిగో! నీదు గులాబిబుగ్గలకు తన్వీ! ఎంత సౌందర్యసంపద నే డున్నను రేపువాడవటే? సర్వస్వము నర్పించి యీ మృదుమాధుర్యకళాప్రపంచ వనలక్ష్మీ సాధశుభ్రాంశుడే పదవి జేర్చినగూడ వాడును; స్వభావంబెన్నడుకొమార దే (తూటును) నీవు నాకు ధర్మపన్నాగాలు చెప్పక పదా. తెలిసింది!

శక్తి—నిమాలో పడ్డట్టున్నారు. పట్టుకోండి..

డాక్టర్—(లేచి) ఇట్లా కూర్చోండి. (పట్టుకొనును)

దురా—అరే! డాక్టర్! నీలో చెడురోగం ప్రవేశించింది. ఏవైద్యానికీ ఈరోగం కుదరదు. ఇంకా నేను నీరోగం కుదురుస్తా వుండు. (తూలును)

శక్తి—పడతారేమీ పట్టుకోండి పాపం.

దురా—న. నన్నెవడా? పట్టుకొనేది? ఇట్లా మూలచేరి నీవంటి మూలవిరాట్టు లెంతమందో కనిపించకుండా దాక్కుంటున్నారు. ఈదెబ్బతో అందట్నీ నేనింకా పట్టుకోందే వదలి పెట్టను. తూలును (ఇద్దరూ పట్టుకొందురు)

డాక్టర్—మాట్లాడకండి కాసేపు.

రత్నహారం తీసుకొని వృద్ధిపతి ప్రవేశం

వృద్ధి—(తెల్లబోయి) ఏమి టిది? డాక్టర్!

డాక్టర్—ఏముంది? నిమా ఎక్కింది.

దురా—ఎవడికి రా నిమా ఎక్కింది? మీ ఇద్దరికీ ఎక్కింది.

శక్తి—కాసేపు మీ రేమీ మాట్లాడకండి.

వృద్ధి—మాట్లాడకుండా తీసికెళ్ళి లాకప్పుచేయండి. నిమాగిమా అదే తగ్గుతుంది.

(తెర పడును)

అ క లి మ ం ట

పంచమాంకము

1వ రంగం జగన్మాత గృహం
ముక్తికాంత బియ్యంలో గడ్డలేరుచుండును.
శక్తికాంత హారమీద పాటపాడుచుండును.

కీర్తన

మురళీధరా! మురిపించరా
మృదుగానసుధారస వాహిని
సుశుమారకథా సురమోహిని
పులకింపగా తిలకింపగా ॥ముర॥

శక్తి—నవయుగపిక్చర్స్ వారి పాటల్లో నాజూకూ
సుఖం పూర్వయుగాల పిక్చర్స్ లో ఎంత గాలించిచూచినా
దొరకదు.

ముక్తి—ఎవరిపిచ్చి వారి కానందం. ఈకాలపు పిక్చర్స్
లో నాజూ కేమిటో నాకేం కనిపించటంలేదు.

శక్తి—గుడ్డివిశ్వాసా లుంటే యెట్లా కనిపిస్తే?

ముక్తి—క్రోత్తొకవింత పాతొకరోత.

జగన్మాత దూకుడుగా ప్రవేశం

జగ—అయితే ఎంత మొత్తుకొన్నా వినపడదరా?
దానమ్మకడుపు బంగారమైపోతేను.

ముక్తి—(లేచి) ఎందుకం డ త్తగారు?

జగ—ఎందుకా! మమ్మల్నేమన్నా పిండాకూడు
వొందుకు తిన్నిచ్చేదుందా కొంపలో?

శక్తి—(నవ్వుతూ) ఏవ కొద్దన్నారు? తినండి.

జగ—ఏముంది! ఎక్కిరించటం చేతైంతర్వాత? ఆవ
రసన చద్దన్నపుకరుళ్ళు పడుంటే ఎట్లా చావమంటారే?

శక్తి—చద్దన్నమే! అమ్మా! నా కరగదండోయ్!

జగ—ఆసి దానమ్మకడుపు బంగారమైపోను. అంత
పచ్చికలైతే కాపరా లెట్లా చేస్తారే?

శక్తి—కాఫీలతో.

జగ—(పండ్లకొరికి) అసలు గోడగడ్డలు అయిపోయ్యే
గొప్పవాళ్ళ సంబంధాలు చేసుకోటమే మాది బుద్ధితక్కువ.
(ముక్తివంక చూచి) పదవేమే పిల్లా! నీక్కూడా అరగదా?

శక్తి—ఒసేయ్! ముక్తి! చద్దన్నం తింటే మొద్దురాచ్చి
ప్పలైపోతారు. కాఫీ పెట్టుకొందాం రా.

ముక్తి—అమ్మా! కాఫీ నా కసలేపడదు.

జగ—సమ్మె కట్టారటే? ఏవీ పడకపోవటానికి?

ముక్తి... కాదండీ. చద్దన్నం తింటూ నేను.

జగ—పదా, నడిమధ్యాహ్నం కావస్తున్నది. ఈ వేళకి
చద్దన్నాలే కాలేదు కొంపలో.

ముక్తి... నీవుకూడా రావే అక్కా.

జగ—ఆసి పదవే సిగ్గుమాలిన కట్టా

(నెట్టుకొని పోవును)

దురాగ్రహి ప్రవేశం

దురా—ఎక్కడికే ముక్తిని నెట్టుకుపోతున్నది?

శక్తి—ఎక్కడికా? చద్దన్నాల సమారాధనకి.

దురా—నీవు పోవేం?

శక్తి—మనం కాఫీసమారాధనకి పోతాం.

దురా—యస్. కాఫీసమారాధనలో వున్న మజాకా కాఫీసమారాధనలోగూడా లేదు.

శక్తి—అది మీ అమ్మకి వినిపించండి.

దురా—అవిడికి కామన్సెన్సు లేదుగా?

శక్తి—మనకి లై సెన్సు లేదుగా?

దురా—అంచేతే ఫామిలీస్ సైలెన్సు లేదుగా?

శక్తి—సరేగానీండి గొడవ. ఏం తెచ్చారు?

దురా—కూరగాయలు.

శక్తి—ఊరగాయలుగూడా తీసుకురాకపోయ్యారు?

దురా—అవి తీసుకొస్తే మాలమ్మ ఊరుకొంటుందా?

శక్తి—పోదురూ, మీ మాటలూ మీరూనూ? టిఫె నేమన్నా తెచ్చా రనుకొన్నా.

దురా—చెప్పావు కాదేం?

శక్తి—అదేమిటండి? రోజురోజూ చెప్పాలా యేం పాత్రాలు నిల్పుకొంటానికి?

దురా—(నవ్వి) రోజు కాఫీ సేవించా లన్నమాట? దట్స్ గుడ్. తెస్తా.

శక్తి—తెస్తా తెస్తా అంటే పాత్రాలాగవ్, వెళ్ళండి. మీ రొచ్చేలోపల స్టామిన్ద కాఫీచేస్తా, త్వరగా రండి.

దురా—వెళుతున్నా సార్ (నిష్క్రమించు).
 (శక్తికాంత కీర్తన పాడుకొంటు స్టా వెలిగించి కాఫీకాస్తూ,
 హాస్యనీయం వాయిస్తూ వుండును)

కీర్తన

నవయుగ వాణీ, నవలయ రాణీ
 అమృత పాణీ
 సురుచిర వేణీ
 కవికుల కల్యాణీ ||నవ||

జగన్మాత నూకుడుగా ప్రవేశం

జగ—నీ సంగీతం చట్టుబండలుగాను, కొంపలు తగల
 బడుతున్నా ఆపవటే?

శక్తి—(అదిరిపడి లేచి) అబ్బ! ఏమిటండి గోల?

జగ—గోలా—గోలకామా? గోలగానే వుంటుంది.
 ఏమిటామఱమీద ముట్టించావ్? కొంపెమన్నా బాగుపడా
 లేనా?

శక్తి—కాఫీ పెట్టానండి.

జగ—కాఫీగాదు, కార్చిచ్చు పెట్టావ్.

శక్తి—ఊరకే గోలపెట్టకండి, అయితర్వాత తీస్తారు

జగ—ఈ మఱల్ని నీ వెక్కడ తీస్తావ్? కొంపంతా
 ఆరిపోందేగాని తీయవ్.

శక్తి—ఏమిటండి వొకటే చాదస్తం చెబుతుంటే.

జగ—అయిందీ, ఆసి నా తెల్వి మండిపోనూ;
 చాదస్తంకింద కట్టేశా?

శక్తి—ఆ... లేకపోతే యేమిటి చాదస్తం.

జగ—ఇదిగో చెబుతున్నా. అమ్మా! చాదస్తంగీదస్తం అన్నా వంటే మట్టుకు.

శక్తి—(నవ్వుతూ) గీదస్తంకాదు. చాదస్తమే.

జగ—ఏముంది. సిగ్గా! శరమా? పెద్దంతరం, చిన్నంతరం లేకపోయింతర్వాత.

శక్తి—అవన్నీ మా కెందుగ్గాని, మీ కంటే చాలు పొండి. ఎప్పుడూ ఏదోవొక తగాదా లేవదీసుకొస్తుంటారు పాడు.

జగ—నిన్నేపనేముంది? మా అదృష్టంకొద్దీ మంచి దాన్నే తెచ్చి కట్టుకొన్నాడు.

శక్తి—ఎందు కొచ్చిన కష్టం? తెంచుకుపోమ్మనండి.

జగ—(నోటిమీద చేయిపెట్టుకొని) అయ్యో, అయ్యో, ఆసి గడేకారికట్టా! ఎంతమాటన్నావే, ఎంతమాటన్నావే. (కన్నీళ్లు తుడుచుకొంటూ) పోయి పోయి చివరికి మిగిలిన ఆ రెండుఫలాల్నీ కళ్ళలో పెట్టుకొని బ్రతుకుతున్నాం. నీనోట్లో పుండుపుట్టా. పుండుపుట్టాలని. ఎంతనోరు పారేసుకొన్నావే? (పిల్లులు ఉట్టిమీద పాలకుండ పడద్రోసిన చప్పుడు విని) ఇష్టో ఇష్టో (దూకుడుగాపోతూ) ఈముంటి కేమొచ్చిపడిందో గాని మాయదారి పిల్లులతో బ్రతకలేకపోతున్నాం. ఇష్టో ఇష్టో (అంటూ చూడకుండా స్టామీదపడి కాలు కాలి) చచ్చానే మాయదారి మేళం మాడిపోను. మాడిపోనూఅని. ఎప్పుడు ఈ మాయదారి మఱలన్నీ మాడి మళానమై పోతయ్యోగాని, వీటితో చచ్చిపోతున్నారా భగవంతుడా!

శక్తి—(దగ్గర కొచ్చి) ఉండండి కాస్త. ప్లాగూడా విటిగిపోయిందేమో.

జగ—ఆసి నీస్త్రీలూ కాఫీలూ గడ్డలైపోను. కాలు కాలిపోయి నే నేడుస్తుంటే, నీసామ్మంతా ఖాలిపోయిందని నీవేడు.

ఫలహారాలు తీసుకొని దురాగ్రహి ప్రవేశం

దురా—సాగించారూ! రామరావణ యుద్ధం. ఫల హారాలు కానిచ్చి కానీయండి.

జగ—ఆరి నీతెల్వో మండిపోను. ఈవరస ఇన్ని మాయదారి మఱలతో కాలుకాలి నే నేడుస్తుంటే, ఫలహారాలు చేసేదిట్రా? మీ ఫలహారాలూ మీరూ పూడ్చిపెట్టుకొనిపోను.

శక్తి—కాఫీకి కాఫీ నేలపాలైంది. ఇహ ఫలహారాలు గూడా పూడ్చిపెట్టుకొనిపోవాలి. అప్పుడుగాని మీ అమ్మ కళ్ళూ మీకళ్ళూ చల్లారవ్. ఎబ్బే! ఈగోల లేకుండా పోయి నప్పుడే వస్తా, ఎందుకూ నాకేం అఖరేదు.

జగ—లేచిపో. బెదరిస్తావా అమ్మా? ఎవరిగోలా లేకుండా చూచి యీ మాయదారి మఱలతో కొంప నిలు వునా ఆర్చిపోద్దావనుకొన్నావా మటీ? చూచావట్రా సిగ్గు లేని బలాదూరికట్టా. ఇటువంటిదాన్ని పెట్టుకొని కాపురమింకా యెట్లా వేగిస్తావురా?

దురా—అమ్మా!

జగ—అమ్మా లేదు దిమ్మా లేదు అవరలికిపో. నన్నాటే మండించక. (నిష్క్రమించును)

శక్తి—ఇంత గయ్యాళిగంపతో పాపం మీ నాన్నగా.
రెట్లా బ్రతుకుతున్నారోగాని, అబ్బ అబ్బ, రోజురోజూ,
వొకటే ప్రళయం. (ఫలహారం చేస్తూవుండును)

దురా—ఔను. ఇటువంటి జగన్మోహితో రోజు
రోజూ అబ్బ అబ్బ వొకటే మధురప్రణయం. బ్రహ్మ
ప్రళయరీ (ముద్దు పెట్టుకొనబోవును)

శక్తి—(విదళించుకొని) పోదురూ.

దురా—(పక్కున నవ్వి) ఎక్కడికి?

ఉ. స్నేహవిపంచికాశ్రుతులు చేపెడి చక్కని చిన్నిచిన్ని నీ
మోహకళల్ గదే భువనమోహనగానవినుత్రాగమై
నీ హితభాషిని గదలనీయవు; పొమ్మనమన్న నా జగ
న్మోహిని! యింక నచ్చటికి పోదునె? పోయిన ప్రాణినిల్చునే.
(ముద్దు పెట్టుకొనబోవును)

శక్తి—అబ్బ! చాలెండి పేమ.

గీ తియ్యతియ్యని యీ తీసి తేరలవెనుక
ఏమి వేషా లిక తయారయినవోగాని
లేచిపోకుండ పాణి నిల్పితిరి యింక
నక్కనకొరివిదయ్యాల మొక్కుబడికి.

కట్టు కట్టుకొని జగన్మాత ప్రవేశం

జగ—ఆరి నీ తెల్వి మండిపోను. ఈవరస ఆడదాన్ని
ముందేసుకొని కూర్చుంటే దరిద్రం తలెక్కి కూర్చోదటా?

శక్తి—ఎప్పుడూ ఏవో దరిద్రాలూ, చిద్రాలూ కొం
పలో (వంకెనున్న బాటు తీసుకొని) క్లబ్ కి పోతున్నారో.
(నిష్క్రమించు)

జగ—అసి గడేకారికట్టా! ఇట్లా మగరాయుడవై పోయింతర్వాత నువ్వేం కాపురంచేస్తావే? చూడ్రా! సిగ్గులేని వాడా! అయిందా శాస్తి? ఇటువంటిదాన్ని కట్టుకొన్న తర్వాత నువ్వెప్పుడు సుఖపడ్డావ్? మమ్మల్నేం సుఖపెట్టావ్? (కన్నీళ్లు తుడుచుకొని) ఈవరస కాలుకాలి యేడుస్తుంటే యెట్లా లేచిపోయిందో చూస్తున్నావా? చూస్తున్నావా అంట.

దురా—ఏం చేయమన్నావే గోల?

జగ—ఏం చేస్తావ్, ఎత్తుభారం పొయ్యిలో బూడిదా? గోలైపోతే నేను.

దురా—ఎక్కడికీ పోదే?

జగ—అదేమిటా! భైస్కూలెక్కి బజారునపడితే.

దురా—క్లబ్బుకెళ్ళిందే! (ఫలహారాలు తింటూ)

జగ—క్లబ్బుక్కాదు. గోడగడ్డలకెళ్ళింది. అదికామా. ఏనాడన్నా మేమిట్లా లేచిపోయినాముటా, (కూర్చుని) నాకీ గాయాలు మానవు. రామయ్యతండ్రి! నీకన్నా దయరాదా? అబ్బ, అబ్బ, బ్రతకలేనా తండ్రి! (పొడ్డుకొరుక్కొని) ఈ మాయదారి కాపురం చెట్టుబొగ్గులెపోతేగాని, వీళ్లకింకా హాయిగావుండదు. ఇహ ఈ పుళ్ళూ వాతరోగంలోకి దింపే ప్రేవున్నా. అప్పుడుగాని వీళ్లకళ్ళు ఖాలిపోవు

దురా—ఎందుకే ఏమిటో తిట్టుకొంటావ్? ఎందుకో చెప్పరాదా?

జగ—చెబితే చేసిచచ్చేవా లైవరూ?

దేవుడు ప్రవేశం

దేవు—దీనిదుంప వీంతో తెగ. ఎప్పుడూ ఎందుకో అందుకు ఏడ్చి రాగాలు పెడుతునే వుంటుంది, ఇంటికి రావడమే భయమైతే.

జగ—దబ్బునే వచ్చారూ?

దేవు—సరేలే, నే నెక్కడికీ చావలా. ఏమిటాకట్లు?

జగ—మీరు తెచ్చిపెట్టినవే.

దురా—కాదే నాన్నా! స్త్రీమీదపడితే కాలుకాలింది

దేవు—ఇంతేకదా. నానికి వల్లంతా కాల్చుకోట మెందుకు?

జగ—ఎందుకా? బ్రతక లేక.

దేవు—ఏంతస్కువైందని?

జగ—ఏంతస్కువైందా? ముళ్ళ-మీద వేలువేసు కొని పూరల్లపాదిజనం నవ్వుటం తస్కువైంది. ఏముంది! అటు వంటివాళ్ళని తెచ్చిపెట్టుకొన్నారు.

దేవు—నీదుంప తెగ. పూటపూట తిన్నది వంటబట్టి కొట్టుకోటం కాకపోతే ఏమిటది? పరాయిపిల్లని దయాదాక్షిణ్యం వుండొద్దూ? రోజూ వాళ్ళమీదపడి యేడుస్తా వెందుకు?

జగ—ఇంకాయేం ఏయేడ్చా చెవిని బడదులెండి. పోతున్నా.

దేవు—పో. పోవే.

జగ—పోతున్నాగా, పోయిందాన్ని వస్తానా!

దేవు—మళ్ళీ రావడ మెందుకే. పో.

జగ—(కన్నీళ్ళు తుడుచుకొని) ఇంటిల్లపాదికీ, నేనంటేనే గిట్టనప్పుడు నేనుమట్టు కెందు కుండాలి?

దేవు—ఎవ డుండమని యేడ్చాడు? పో.

జగ—అబ్బా! అబ్బా! పాణం పోతున్నది.

(పడిపోవును)

దురా—డాక్టర్ని పిలుచుకొని రానా?

దేవు—ఏమిట్లేదురా! తీపరమా! బాగానే వుంది.

జగ—నాన్నా! దురాగ్రహి!

దురా—ఇక్కడే వున్నా నమ్మా!

జగ—సత్యాగ్రహిని చూడాలని వుంది.

దురా—ఇదేమిటే నాన్నా! ఇట్లా అంటున్నది?

డాక్టర్ని తీసుకొస్తా. (నిష్క్రమించును)

జగ—నాన్నా! దురాగ్రహి, సత్యాగ్రహి వచ్చాడా?

దేవు—వస్తాడే అరవక.

ముక్తికాంత ప్రవేశం.

ముక్తి—ఏమిటండి మామగారు! (కాళ్ళదగ్గర నిలబడి)

దేవు—ఏముంది. మీ అత్తకి ఏదో నడమంత్రపు రోగం పుట్టుకొచ్చింది.

ముక్తి—వాతం కమ్మిందీ కామల్లు.

దేవు—వాతంకాదు, భూతం పట్టింది.

ముక్తి—పాపం ఎప్పుడూ ఏదో ముంచుకొస్తుంది.

దేవు—పాడు తాపత్రయాలతో ముంచుకురాక ఏమాతుంది?

డాక్టర్ ప్రవేశం

(దేవుడు నిలబడును. ముక్తికాంత ప్రక్కను పోవును)

దేవు—నమస్కారాలు డాక్టర్ గారు.

డాక్ట—ఏమిటండీ. జగన్మాతగారికి? (చేయి జూచును)

దేవు—ఏమిటోనండీ. ఏం తెలియటంలేదు. స్త్రీమీద విరిచుకుపడ్డదట.

డాక్ట—ఏమిటో కట్టారే? మార్లుడుతారా?

దేవు—ఇంతవఱకూ మార్లుడుతూ మార్లుడుతూనే పడిపోయిందండీ. ఇందుకే మా పెద్దవాడు మీకోసం పరుగెత్తుకొని వచ్చాడు. మీ క్కనపడలేనా?

డాక్ట—కనపడ్డారు లెండి. ఇంటి కెళ్ళివస్తా.

దేవు—ఏం ప్రమాదం లేదుకదండీ?

డాక్ట—ఇంతమాత్రానికే? మఱేం సరవా లేదు. మందు పంపిస్తా ఇవ్వండి.

దేవు—మావా డెక్కడి కెళ్ళాడో మీతో వచ్చి మందన్నా తెచ్చేవాడు.

డాక్ట—క్లబ్బులో వున్నారు. వారి వైపు, వారూ మంచిగేంలో వున్నారండీ. వస్తా. (నమచును)

దేవు—చిత్తం సెలవండీ. నే నుంట.

డాక్ట—మంచిది మీ రుండండీ. (నిష్క్రమించును)

ముక్తి—మాలక్క ఏవేళకీ రాదేం? ఏప్పుడూ పాడైన ఆటలేనా?

దేవు--అ దేందుకు రావటం? కొట్టుకొని చావటానికా?

ఈ పాపిష్టిదాని యేమవుంటే అదెట్లా వస్తుంది? అదీఅందుకే హాయిగా ఆటపాటల్లో పడివుంది. తెలివైనపిల్ల.

జగ—(లేచి) మన తెల్వి తెల్లనారైపోతే, తెలివైన పిల్లకాక యేమాతుంది? అబ్బ అబ్బ!

దేవు—అసే గడుసుదాన! మాట పడిపోయినదనుకొన్నాం. ఇంకాయేం బాగానేవున్నావు. అందణ్ణీ చంపందే మట్టుకు నీవు చచ్చేదానవు కావులే.

జగ—అట్లాగే నోరు పారేసుకోండి. మీవాక్కే ఫలిస్తుంది. ఏమే ముక్తి! అట్లా నిలబడి చూడకపోతే కాస్తా నీళ్ళకాపు కాయరాదు?

ముక్తి—కాస్తానండి. వేన్నీళ్ళతోనా? చన్నీళ్ళతోనా?

జగ—నీ తెల్వి తెల్లవారినట్టే వుంది. చన్నీళ్ళతో కాస్తా రుతు?

దేవు—అసీళ్ళే ఆఖరికిమిటి...

జగ—అందాకా వచ్చింది తెండి. నారాయణమూర్తి తెండి! న న్నిన్ని చెజల్లో బడేయట మె దుకయ్యా? పుస్తై కట్టిన పెనిమిటికి కడుపునపుట్టిన బిడ్డలికి పనికిరానప్పుడు, ఎందులోఅన్నా పడిపోవటమే మంచిది.

దేవు—అంత తెగించేవాళ్ళేప్పుడూ, ఇంతమందిలో చెప్పనేచెప్పరు.

సత్యాగ్రహి ప్రవేశం

సత్యా—ఏమిటే నాన్నా?

దేవు—ఏముంది? రోజున్నగోలే.

జగ—చూచావా? రోజున్నగోలేట. మనిషికి దయా.
దాక్షిణ్యాలు లేకపోయినప్పుడు గోలగానే వుంటుంది.

సత్యా—ఏమిట అమ్మా?

జగ—ఏం లేదు తండీ! (దగ్గరీను తీసుకొని) నిన్నొక్కణ్ణి చూచిపోదామని వున్నా. అబ్బ అమ్మ!

సత్యా—వచ్చాగా ఫరవా లేదు లే, చెప్పు.

జేపు—ఒరే! సత్యాగ్రహి! నీగ్గుడా పట్టిదా ఏమన్నా? |

జగ—వాడికే పట్టింది. అమ్మ అబ్బ!

సత్యా—బాధేమిటో చెప్పవే?

మాలా ప్రవేశం.

మాలా—హేమ్మిహండీ సాలా గోలా ఫెరుతుండార్!

సత్యా—ఏమిటో. ఎవరికీ చెప్పటంలేదు.

మాలా—హేదీ నాకీ సూణ్ణీయండి. (చేయిచూస్తూ)
రేపు వాయిదాలో లాభం బాగా వస్తుందిలే అమ్మా! కుమా
ళకి. దిగులుపడక.

జగ—వచ్చింది మాలాసా హెబుగారా?

మాలా—హే హేమ్మి! జగరా బాత్ కర్ నఖామైబోల్తా
(చూచి) హారే హొంటో హేమ్మితేదే? హిదీసూస్తే ఖూలి
సేష్టగా హుంది. సందేహం లేద్. హిష్టూ యామందూ
హివ్వండి. దీనిసంగధి నాకీ సెప్తా. హింకాఆలస్యం నేయా
రాద్.

జగ—ఏం చేస్తారు మాలాసా హెబుగారు?

మాలా—హేమ్మీ సేస్తార్? మీనీ ఫట్టినాఫీడా వొదల కొడతార్.

జగ—అది చేశావంటేమట్టుకు చచ్చి నీకడుపున పుడతా, మాలాసా హేబుగారు.

మాలా—హారే మానీ హెంమ్మాహండి ఫీడా?

దేవు—ఈ ఫీడమట్టుకు ఎవరికీ లేకుండా చేయసాయబు!

సత్యా—అయితే యిప్పుడేం చేయమంటారు?

మాలా—హేమ్మీ సేస్తార్? ఫైనాభట్టా హయ్యా ఫీసీ పారేయటానికి? దీన్నీ సాలా ఫనీ ఫడ్తాద్. రహిరో హయ్యా రహిరో. సెప్తాగా. కాగజ్ లేవో!

సత్యా—(కాగితం తీసుకొని) ఏమిటో చెప్పండి. తీసి కొన్నా?

మాలా—బోల్తా. బోల్తా. లిఫో. ధల్వాఖర్ సవా శేర్.

దేవు—ఇదెక్కడ దొరుకుతుం దబ్బా?

సత్యా—తల్పుకిరు) సవాసేరు, సెప్పండి!

మాలా—హైందీ, ధోమా హుచ్చా సేర్.

దేవు—సరే భేష్. మంచి దినుసులే చెబుతున్నావ్.

సత్యా—ఇంకా తర్వాత చెప్పండి.

మాలా—బోల్తా బోల్తా. రహిరో హయ్యా! హాఖా పం పుష్పాల్. సెప్తా ఏక్, దో, తీన్, చార్, బస్. చార్ రాయండి.

దేవు—ఇంకేం? ఇది ఇదివఱ కెవ్వరికీ వాడని ఔషధం అన్నమాట. దీంతోగాని కదరదు,

సత్యా—ఇంకా వున్నయ్యా?

మాలా—లేఖేమండి! హింకా సాలా ఫడాలా. హవీ మీకీ ధో ర్కేవీ కాపూ లెండి.

దేవు—ఇప్పుడు చెప్పినవి మూడూ దొరికేవే అన్న మాట.

సత్యా—ఇవి చాలంటారా? సా హెబుగారు!

మాలా—సాలెండి. థక్కిననన్నీ మై లాపూంగ. మీకీమాత్రం బేరీ రావాలా. అయ్యా! బడేబాబ్ జీ! థర్నీ నేను హొచ్చిందాకా గదిలో ఫెట్టి థాళం హేయండి. మై జాతా హూం. (నిష్క్రమించు)

సత్యా—అంతే నిజం చెప్పాడు. ఇప్పుడు మానవ్రతం చాలా అవసరం.

జగ—నాన్నా! సత్యాగ్రహీ! ధారక మేమన్నా కనుక్కొన్నావా?

సత్యా—ధారకం గీరకం లేదు. ఇప్పుడేం మార్గ్లాడక. ఉపవాసమే పరమాషధం అన్నారు.

ముక్తి—ఇహ అన్నానికి రాకూడదా. అందఱికి తల్లులున్నారుగాని అన్నాలు మానుకొని పూజించరు.

దేవు—నేనుగూడా మళ్ళీ డాక్టర్ దగ్గట కెళ్ళివస్తా.

(నిష్క్రమించు)

సత్యా—పిచ్చదానా! నాతల్లి అందరితల్లులవంటిది కాదు.

సీ. అనివార్యశౌర్య సాహసలక్ష్మి వెనువెంట

పెద్దకోడలయి గర్వించినమ్మ

మృదుకళామణి ఘృణీమేఘ కటుంబిని
 పాడికవ్యమయి నిల్వబడినమ్మ
 రాగ భోగ యశశ్శరజ్జ్యోత్స్న విఱజిమ్మి
 పెండ్లిపందిళ్లు కప్పించినమ్మ
 అమృత ఝరీమృగాళ మగాళకోశంబు
 జీవనాధారమ్ము జేసినమ్మ

గీ. ఇంత సంసారసాగర మీది యీది
 నవ్యదివ్వు సౌందర్య నందనకథా ప్రి
 ఘ్న పద్మపద్మ సుధామతల్లియైన
 నా జగన్మాతవంటి పుణ్యపతు లెవరె?

ముక్తి--ఇంత భక్తివిశ్వాసాలందతికంటె మీకేగాదు.

ఉ. నా తొలినోముపంట భువనమ్ములు నిండెడి పండు

వెన్నెలన్

కోతకువచ్చి కుప్పలు మనోహరమైన పొలాలలో బడన్
 మోతలతో గృహారసర్దుగుల్ ప్రవహించెడి యీ

మహా జగ

న్మాతను గొల్చుభాగ్యము వినా, మఱియొక్కటి లేదు

సాధ్వికిన్.

అత్తగారు నిద్రపోతున్నట్లున్నాడు. అన్నం తినివద్దాం పదండి.

(నిష్క్రమింతుడు)

దురాగ్రహి, హాలాహలం ప్రవేశం

హాలా—అయ్యా! దురాగ్రహిగారు! మిమ్మ

లొక్క-రే భూదేవమ్మగారు కబురుచేశారు, వారి సాక్ష్యం

కూడా మనతరపున వ్రాసియున్నారట. మీరే వెళ్ళి వ్రాయించుకొని రావాలి.

దురా—సరే. మన మింకా గెల్చితీగుతాం. రాణిగారి సాక్ష్యమే మనల్ని గెలిపించి తీరుతుందీ. చూచావా మా అమ్మగారి దురవస్థ. చాదస్తంతో మటీ బాధపడుతున్నది.

హాలా—అంతే పాపం. నేను నా పనిలో వుంటా త్వరగా రండి.

దురా—సరే. (నిష్క్రమింతురు. తెర పడును)

2వ రంగం—భూదేవి మందిరం

[భూదేవి పరుండి యుండును.

పృథ్వీపతి క్రోధోద్రేకాల్తో ప్రవేశం]

పృథ్వీ... ఈ క్రూరజాతిని, యీ ఘోరదారుణమానన జాతిని దయదాల్చగూడదు. నిర్లక్ష్యంతో విడిచిపెట్టగూడదు. ఈ నమస్త ధారుణీమండలాన్ని పాలిస్తున్న మావంటి ప్రభు మండలి చేతిలో భయంకర శిక్షాదండమే లేనినాడు, ప్రళయ కాల మృగసమూహాలు రాజ్యంలో జొరబడక మానవు. అంచేత ధర్మపరిపాలనాదక్షుడైన ప్రభువుగూడా లోకభీకర చండశాసన శిక్షాదక్షుడు కావాలి. (భూదేవిని చూచి) ఓహో ఈ భూదేవి, తన పాపిష్టిప్రజలకోసం కలవరిస్తున్నది. ఏమిటో కొంచెం వినినగాని తెలియదు. (ప్రక్కన నక్కియుండును)

భూదే—నా నిరుపేద తనయులారా! నా కష్టజీవులారా! భయపడకుడు. ఈ భూదేవి గొంతులో ప్రాణమున్నంతవరకూ, నా సర్వస్వమూ మీకోసం ధారపోస్తాను.

మీ రంతా ఐకమత్యంతో వున్నంతకాలం మిమ్మల్ని మీరూ కూర్చుంటు, మీ నిరంతరశ్రమ భోగపరాయణులు ఏమీ చేయలేరు. తప్పకుండా నేను రేపు వచ్చి మీపక్షం సాక్ష్యం చెప్పితిరుతాను. ఈ పరకాంతాపిశాచ దాసదాసాధముల ప్రగల్భాలు కట్టిపెడతాను. నా కష్టజీవులారా! జడవకండి.

పృథ్వీ—(లేచి) ఓసి! కూర్చురాల! ఎంత రాజద్రోహానికి సాహసించితివే? ఇహ నహించను. కడకు నీవు కూడా నన్ను నిరాకరించి శత్రువులకు సహాయం చేయటానికి లేచితివా? ఈ నీ సహాయ మేమిటో చూచేదగాక.

భూదే—(లేచి) ఎవరు వారు?

పృథ్వీ—నీ శత్రువు.

భూదే—(చూచి) నాకు శత్రువు లేడు.

పృథ్వీ—నీ ప్రజల్ని, నీ కష్టజీవాల్ని హింసించు వాడు శత్రువుకాక మఱెవడు?

భూదే—మీధోరణి నా కేమీ అర్థంకావటంలేదు.

పృథ్వీ—రాజద్రోహులకు అర్థంకాదు.

భూదే—సరేగానీండి. ఎందుకీ లికారణ కలహం?

పృథ్వీ—లికారణ కలహమా? ఇహ నీవాగుడు కట్టి పెట్టు.

భూదే—మీ దారుణ సాహసకృత్యం కట్టిపెట్టండి. కన్నబిడ్డలవంటి ప్రజల్ని కాపాడి సంస్థానాల గౌరవం నిల పెట్టుకొనండి.

పృథ్వీ—ఊరుకొన్నకొద్దీ నీకు ప్రజావిశ్వాసం ముదురు తున్నది. రాజ్యం ఇంత లిరాజకమైనది నీమూలంచేతనే మూర్ఖురాల! ఇహ నిన్ను తుమించకూడదు. (నిష్క్రమించు)

భూదే—దైవమా! నీకు ఇంత మందమతి రావటం వల్లనే నీతమ్ముడు పృథ్వీపతి కన్నుమిన్ను గానకుండా తిరుగు తున్నాడు. ప్రజల్ని పీడించుకొని తింటున్నాడు. దైవమా! ఇంత మహాప్రళయంలోనైనా కన్ను తెరిచావా? కష్టజీవుల్ని కరుణింపవా! ఓ బ్రహ్మాండములారా! మీరైనా నా ప్రభువుకీ, నా ప్రజలకీ రాజీచేసి రాజ్యాల్ని కాపాడండి.

(రివాల్యూర్ పట్టుకొని ఉగ్రుడై పృథ్వీపతి ప్రవేశం)

పృథ్వీ—ఓసీ. కూరురాల! ఏమిటే ప్రిలుచున్నావు? నీచాతినీచులైన ప్రజల్ని, దురంత ఘోర నరహంతకులైన ప్రజల్ని తెగబలిపించి, తిరుగుబాటు జరిపించి ప్రభుమాషణ చేయిస్తున్న పాపిష్టురాల! (జుట్టు పట్టుకొని) నిజం చెప్పు. లేకున్న నీకు మూడినదే! రాజధర్మములు వదలి నీ వెందుకు వీధి కెక్కితివో చెప్పు? ఎవణ్ణి మఱి నీ వింత సాహసకృత్యానికి దిగితివో చూడాలి.

భూదే—విడవండి. ఇది మీకు ధర్మంకాదు. నేనేమి మీ కపకారము చేయలేదు. మీ కన్నబిడ్డలవంటి ప్రజల్ని కాపాడి వంశప్రతిష్ఠ కాపాడుకోమని చెప్పాను. విడువండి ప్రభూ!

పృథ్వీ—నీప్రాణం తీయనిదే వదలిపెట్టను. నామీద పాపిష్టిప్రజల్ని తీసుకొని దండెత్తెదవా? కుకర్మురాల!

భూదే—ప్రభూ! నేను నీచేతిలో ప్రాణము విడుచుట కంటే నా కింకొక పుణ్యమార్గము లేదు. కానీ! మహాప్రభూ! నన్ను మీరు చంపుకొన్నచో మీ బిడ్డలవంటి ప్రజలకు తల్లి

లేకుండా పోతుంది. మీకు నానా బాధలు వచ్చిపడతై, విడవండి.

పృథ్వీ—ఓసీ! ప్రాణఘాతకీ! భూదేవీ! నిన్నిహ సమస్త దేవతలకీ బలియిచ్చినా రాజ్యానికి పట్టుకున్న పీడని వదలించుకొంటాను. (రివాల్యూరు తీయును)

భూదే—(చూచి భయకంపితయై) ఓ సమస్తదేవతలారా! ఓ పరమపవిత్రమైన యోగిపుంగవులారా! ఓ గంభీర దయాసముద్రులారా! ఓ స్రచండ శాసన కారణ నిర్వహణ దిక్పాలక దిగ్గంతులారా! నేడు మీరుగూడా భూదేవిని కాపాడలేరా? అయ్యో అయ్యో! దైవమా! ఈ భూదేవిని నీపాట్ల పెట్టుకొనిగాని నీ యాకలిమంట చల్లారదా? ప్రభూ!
(పాదములమీద పడి)

గీ. సృష్టికర్తకు భక్తితో చేయుచున్న
నా సువర్ణసున్నిగ్ధ రత్నాలపూజ
నీ పసిడిచేతిలో బలి నిశ్చయించె
ఏమి కావలె భూదేవి కింతకంటె?

(కాళ్ళు పట్టుకొని)

పృథ్వీ—ఛీ! పాపిష్ఠురాల! నీవల్ల నాకుగానీ, రాజ్యానికిగాని సుఖం లేదు. పొమ్ము. దయతాల్చరాదు. (పడదోసి)
ఛీ! నీచురాల! (ఫైరుచేసి పారిపోవును)

భూదేవి పడిపోవును.

(ఃషాదవాద్యములు వాయించుచుండవలెను)

మారువేషముతో దురాగ్రహి ప్రవేశం

దురా—తల్లీ! భూదేవి! ఎందు కిట్లా పడిపోతివమ్మా

(చూచి ఆశ్చర్యంతో) ఏమిటీ రక్తం? అయ్యయ్యో! నాతల్లిని నా భూదేవిని, ఏ మూర్ఖు లిట్లా పొట్టబెట్టుకొన్నారో! ఎవరో గాదు. ఈ నిరంకుశసంస్థాన కిరాతకు లే.

(పృథ్వీపతి, డాక్టరు, కోలాహలం, పోలీసులు ప్రవేశం)

పృథ్వీ—నరహంతకుడు జోశే. పట్టుకోండి ముందు.

పోలీసులు—(పట్టుకొని సంకెళ్ళు వేతురు)

దురా—నేను కాదు హంతకుణ్ణి.

డాక్ట—మాట్లాడక. నీవే హంతకుడివి. పదా.

(నిష్క్రమించును. తేర పడును)

తెవ రంగం. ఖైదు.

[తుపాకులు పట్టుకొని పోలీసులు రెండుప్రక్కల వుందురు.

సంకెళ్ళతో దురాగ్రహి ప్రవేశం]

ఎంత అన్యాయకాలం దాపరించిందో చూడండి. దురాశా పిశాచాలై దురంత దురాచార దుర్నీతి దుందుభులై యీ నిరంకుశ ధనమదాంధులు, యీ నిరర్థక వేదశాస్త్ర పండిత వేదండములు కలిసి యెట్లా మహామారణయంత్రశక్తుల్ని ప్రేమించి, బంగారుతల్లియైన భూదేవిని నధించి, యెంత నిర్దాక్షిణ్యంగా విహరిస్తున్నారో చూడండి.

ఉ. ఈతరుణయులో పురుషుఁ డెవ్వఁడు లేడే? స్వతంత్రవీర విఖ్యాతకిరీటధారులు భయంకర మారణయంత్రశక్తి దుర్నీతికి దాసులై యకట నే డెటునంటి యెడారిలో జగన్మాతను దింపిరో కనుఁడి మండెడియాకలిమంట లేచెరా!

నా విశ్వజన సోదరులారా! కష్టజీవులారా!

ఉ. ఈ వడగాడ్పుదెబ్బను మహీస్థలి నూతులు తీసిపోయి జీ
వావళి గోలపెట్టునమయంబున ఏ పెనుతాతినూతిలో
జీవన మింత చూచుకొని జీవములన్ నిలపెట్టుకొందు రీ
ఆవిరికాలమం దెవర్నికైనను దోసెడు నీళ్ళుపుట్టవే.

ఇంత రత్నగర్భయైన జగజ్జీనని యెంత ప్రళయకాలంలో
పూషిల్లుతున్నదో చూచుకోండి. ఈ ప్రళయకాలగర్భం
నుంచి వినూత్న విశ్వస్వరాజ్య ప్రభాతలక్ష్మిని పిలుస్తున్న కవి
కూత వినండి. అక్కరకురాని ఆడంగిరేకుల పాటలు కట్టి
పెట్టండి. విశ్వశ్రేయస్సుకోరని వెట్టివ్రాతలూ కూతలూ విన
కండి. కోడికూత విని ప్రభాతలక్ష్మి వచ్చినట్లు, కోకిలకూత
విని వసంతలక్ష్మి వచ్చినట్లు, కవికూత విని భావికాల విశ్వ
భాగ్యోదయం రావాలి. విశ్వస్వరాజ్యప్రభాత లక్ష్మిసాక్షా
త్కారం కావాలి. అటువంటి కవికూత వినాలి.

ఆకలిమంటమండి ప్రళయాగ్నికణములు చిమ్ముచున్న ము
ల్లోకపు మండుటెండలకు లోతుకు పోయిన బక్కడొక్కతో
దూకుడుగా పొలములను దున్నుచు రొప్పుచు, సామ్రాజ్యి నే
డీ కవికర్షకుండు చను పెక్కడికో కనఁ దొక్కడేనియున్.

డాక్టరు, కోలాహలం ప్రవేశం.

డాక్ట — విశ్వాసఘాతకా! మనుజుహంతకా! ఏడి? నీ
ప్రజాశక్తి? ఏది నీ ప్రతిభాశక్తి? నీడరి తప్పించటానికి
వొక్కరూ రా రేమి?

కోలా — చక్కని భూదేవిని కాస్తా నీ పొట్టపెట్టుకొన్న
రానికి తగినశాస్త్ర జరిగినదా?

దురా—ఈ మహాప్రళయం మీవంటి సుఖభోగ
లాలసులకోసమే వచ్చింది. మీవంటివారి తప్పుడుసాక్ష్యా
లతో నా కిదిశిక్ష పడిందని కలకకండి. రేపు మీగతులు
చూచుకోండి. వస్తున్నది సంక్రాంతి, పొంగిపోకండి.

ఉ. ఆరెలువచ్చి పుంజులు తయారము కచ్చెను లేచి; చూడ్కి చ
ల్లారని పొరుషమ్మున రణావని కెక్కడి కూతబెట్టి, దు
ర్వారమహామహీరుధిరవాహిని పొంగెడి కత్తిగట్టి, బం
గారపు కొత్తలోగిలికి గట్టనె రత్నపుతోరణమ్ములక.

డాక్ట—వాగుడు కట్టిపెట్టు రేపటితోగాని నీరోగం
కుదరదు.

కోలా—వాగనీండి. రేపు మెడ తెగేదాకా అట్లాగే
వాగుత్తుంటాడు. (నిష్క్రమింతురు. తేర పడును)

4వ రంగం. వీధి.

కీర్తన పాడుకొంటూ హాలాహలం ప్రజతో ప్రవేశం
కీర్తన

పేదోళ్లలోగిళ్ల కేదిరా నిక్కొంక
భూదేవిప్రాణాలు గోదారి చేశారు || పేదో ||
ముల్లోకములుగూడ అల్లాడిపోతుండె
ఓదార్చువా రే? చల్లార్చువా రేరి?
ఆకలీమంటలూ లోకాల కెక్కాయి || పేదో ||

నా విశ్వజన్మ సోదరులారా! మన బంగారుతల్లిని మన రత్నాల
తల్లిని పొట్టపెట్టుకొన్నారు. సోమరితనాన్ని యెఱగని కష్ట
జీవాల్ని కాపాడుతున్న మన భూదేవిని ఈ మహామారణ

యంత్రాలకి బలియిచ్చారు. సోదరులారా! ఇటువంటి పేద వాళ్లతరపున సాహసించి సాక్ష్య మివ్వటానికి వస్తున్న మన భూమాతను పెద్దపులుల పొట్టపెట్టారు. ఇంకా ఎన్నియుగాల కైనా ఇటువంటి దరహారన నిర్ణయించి ఇంత అవ్యాజ ప్రేమ కళాజగజ్జననిని మనం చూడగలమా? మన కష్టాలు గుర్తించి కనికరించి, మనకోసం సర్వస్వమూ ధారపోసిన దురాగ్రహిని గూడా పట్టుకొని యురిశిక్ష వేశారు చూశారా? ఎంతధర్మమో మనగుఱించి కరిగి కన్నీరు కాల్యలైకట్టిన మన కన్నతల్లిని యీ నిరంకుశ విశాచనిశాచరులు చంపి, యేమియెఱుగని, నిరపరాధిమీద దురాగ్రహిమీద యింత మహాఘోరం మోపి, వురితీసి జగన్మాతకడుపు పగులకొట్టపోతున్నారు. నా విశ్వజనకష్టజీవులారా! మన సర్వస్వమూ ధారపోసి మన దురాగ్రహిగారి శిక్ష తప్పించటానికి పోదము రండ్డి.

(కీర్తన పాడుకొంటూ నిష్క్రమింతురు)

జుట్టు విఱబోసుకొని శక్తికాంత ప్రవేశం

శక్తి—ఇంత భయంకరలోకంలో యీ శక్తికాంతకు దిక్కేది? కాపాడువా రెవరు? మేడలు కూతినవి, సముద్రములు పొంగినవి. నా కిక దరియేది? ఈనాడు న న్నింత నీచంగా చూడటం న్యాయమేనా? దైనమా! నీవైననూ కనికరించవా? ఆకలి. అబ్బా! ఆకలి. అదిగో! ఎక్కణ్ణంచో తిరుగుబాటు గుంపు వస్తున్నది. ఇహ ఈ శక్తికాంతను కరుణించు కరుణా సముద్రాలు లేరా? అమ్మా! అదిగో! వస్తున్నది. భయం. అమ్మా అమ్మా (పారిపోవును)

దేవుడూ, జగన్మాత, ముక్తికాంత, సత్యాగ్రహి
బిక్కాపకీరులై ప్రవేశం

దేవు—బిడ్డా! సత్యాగ్రహి! మీమాటా మిమ్మల్ని
నమ్మి, మీ పూజాపునస్కారాలకీ మీ శతసహస్ర నమస్కా
రాలకి కడసు నేనుగూడా మోసము యీ నిరంకుశ ధన
మదాంధులలో చేరి యెటువంటి రత్నగర్భను గంగలో
గట్టుకొంటిసో చూచితిరా? ఇంకా యీ దిక్కుమాలిన
కొంపలో, యీ మహాభయంకర క్షామదేవత తాం
డవిస్తున్న కాలంలో, యీ దేవుడిమొహం ఎవరు చూస్తారు?
పూజిస్తారు? నాకే పుట్టగతులు లేక యేడ్వవలసిన కాలంలో
యీ పనికిమాలిన దేవుణ్ణి నన్ను పట్టుకొని కూర్చుంటే మీ
కేమీ రాదు పొండి. నీ తల్లినీ, నీ ముక్తికాంతనీ తీసికొని
~~యెక్కడైనా~~ యెక్కడైనా ఇహనుంచి జాగ్రత్తగా బ్రతుకు. సత్యా
గ్రహి! నావెంట వుంటే మీ కేమీ రాదు.

సత్యా—తండ్రీ! దైవమా! భయపడవలసిన పని
లేదు, పృథ్వీపతి, కోలాహలం, డాక్టరు మొదలైనవారు
మనదగ్గరకే వస్తున్నారు. వాళ్లనుగురించి మన మంతా
సాక్ష్యమిచ్చి క్షమపడ్డాం. వృధా చేయరు.

దేవు—పిచ్చవాడా! నీ వింకా వీళ్లమీదే భ్రాంతిపెట్టు
కొని కొట్టుకొంటున్నావు. వచ్చారు పాపం. అడుగు.

బిక్కాపకీరులై పృథ్వీపతి, డాక్టరు, కోలాహలం ప్రవేశం

కోలా—దైవమా! నమస్కారములు.

(అందరూ నమస్కరింతురు)

దేవు—ఏమిటయ్యా! కోలాహలం! మళ్ళీ పీళ్లనందట్నీ వెంటపెట్టుకొచ్చా వెందుకు?

కోలా—దైవమా! అనుగ్రహించాలి. మే మంతా కష్టకాలంలో పడ్డాం. మానూ, మా ప్రభువులకూ దైవమా! నీకంటే దిక్కెవరూ లేవు. పెద్ద కరువులో పడ్డాం. ఆకలి మంటలో మా పిల్లా జెల్లా మాడిపోతున్నార. కరుణించాలి.

దేవు—చూచావుబా! సత్యాగ్రహ! వీళ్ళేమో! మిమ్మల్నీ, నన్నూ ఉద్ధరించటానికి వస్తున్నారన్నావే, చూచావా? వీళ్ళ వుద్ధరింపు, నీ అన్నయ్యనీ, భూదేవిని, కష్ట జీవాల్నీ పొట్టపెట్టుకొని యింకా చాలక మనపాలబడి మనల్ని యేడిపించుకొని తిందామని వచ్చిన మొహాలు. ఇంకా యిటు వంటివాళ్ళని పట్టుకొని యేడ్వమంటావేమిటి?

సత్యా—తండ్రీ! పాపం. మనతోబాటు ప్రభువులకూ ప్రభుత్వాలకూ కష్టాలు వచ్చిపడ్డై. వాళ్ళుముట్టుకేంచేస్తారు?

దేవు—ఏడ్చినట్టేవుంది నీ శాంతమూ సత్యాగ్రహమూ! అదిగో కష్టజీవాలుకాబోలు వస్తున్నారు. మన మంతా కలసి వాళ్ళని వేడుకొంటునే మన కష్టాలు తప్పేది. మన ఆకలిమంట చల్లారేది. వాళ్ళే నాకంటికీ న్యాయధనులు ధర్మశూరులు. పీళ్లముందు ఇహ నిల్వలేము. గెల్వలేము. పదండి కాళ్ళు పడదాం.

మహాజనంతో కీర్తన పాడుకొంటూ హోలాహలం ప్రవేశం.

హోలా—దేవుడా! ఈనాడు నీ దేవత్వం తెలియాలి. కదలనీయము. (అంతా చుట్టు ముట్టడింతురు) ఇన్నాళ్లనుంచీ

ఇన్ని దేవాలయాలలో ఎన్నెన్నో నైవేద్యాలు తెగమెక్కి
బలిసిన నీవుకూడా మా భూదేవిని బ్రదికించుకొనలేవా? మా
కష్టజీవాల్ని కనిపెట్టలేవా? బంగారపు గుళ్లుగోపురాలలో
కులుకుతున్న దేవుడా! ఏదిరా నీ సత్యమూ, మహాత్మ్యమూ?
కానడాని నాలిముచ్చు దేవుడా! నీవుకూడా భాగ్యవంతుల
చంక కెక్కి చెడిపోయినావు. నీ ధర్మబలం నీరసించింది. నీ
విశాల విచక్షణాదృష్టి వినాశమైంది. సమస్త వేదశాస్త్ర
పురాణాలలో తయారయినట్టి నీ నవనీతహృదయం గడ్డకట్టి
కఠిన పాషాణమైందా?

ఉ. కన్నకుమాళ్ళకై కడుపు కాలువలైన ధరాలగ్రామ నే
డిన్ని విపత్సరంవరలు హెచ్చి కృశోదరియై నిశీధిలో
నిన్ను స్మరించి యీ పరమనీచుల చేతిలో చచ్చెనింక నీ
కన్నులు విప్పవా? పుడమి కర్కునుదీర్చన? మాయదైనమా

దేవు—తండీ! హాలాహాలమా! నాకు నిజమైన
కుమారుడవు నీవుగాని వీళ్ళుకాదు. ఓ నిరంకుశ నీచభాగ్యవం
తులారా! యీ కష్టజీవాలే ధర్మమూర్తులు. జగచ్ఛాసన
కర్తలు. సమస్త విశాల నిశ్చలస్థైర్యం వీరివలనే వచ్చి కడ
గండ్లు తీరుతే.

తెనుగుతల్లి గ్రంథకర్త: వేదాంతకవి.

వేదాంతకవిగారి కలంలో... వేడిరక్తంగాని, ప్రవహించడా అనిపిస్తుంది. వేదాంతాన్ని యోధుమాపటానికి తెనుగుతనాన్ని నిలబెట్టడానికి వారి చునస్సు పరువులు తీస్తుంది. ఆంధ్రభారతి పడే అగచాట్లు యీ కవిగారి హృదయాన్ని కరగించి యీ నాటకాన్ని సృష్టించినై. ధనమదాంధుల దాష్ట్యం, కవీంద్రుల కన్నీరూ, విశ్వదాతల ఆదరాభిమానాలూ, పునాదులుగాగల యీ నాటకం ఆంధ్రదేశంలో అన్ని చోట్లా ఆడబడ్డదే. ఆబాలగోపాలంచేతా అభిమానింపబడ్డదే. కదంత్రోక్కే కవిత్వం కానాలనుకున్నవారూ, పైడిముక్కలవంటి భావాలు కానాలనుకున్నవారూ చదివి తీరాల్సిందే.

వెల 1—8—0.

కష్టకాలం గ్రంథకర్త: వేదాంతకవి.

భాగ్యవంతుల చుట్టూ పహారాకాస్తున్న భజనపరుల వల్ల యీ కష్టకాలం ప్రవంచానికి దిగింది కొంపలు ముట్టించింది. నిజానికి నిలబడ్డవాళ్ళని ఖుచ్చిస్తున్నది. కష్టకాలంలోవున్న అసహాయశూరులకు ఈ నాటకం వజ్రకవచం వంటిది.

వెల రు 1—8—0.

వలయువారు:— స ర స్వ తీ బు క్ డి పో., బె జ్జ వా డ.

